

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
CİLT PROGRAMI

TÜRK CİLT SANATINDA
NECMEDDİN OKYAY
VE
TALEBELERİNİN ESERLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20142309001 Hümevra GÜMÜŞHAN

Danışman:
Prof. Dr. A.Sacit AÇIKGÖZOĞLU

İSTANBUL-MAYIS 2019

Hümevra GÜMÜŞHAN tarafından hazırlanan **TÜRK CİLT SANATINDA NECMEDDİN OKYAY VE TALEBELERİNİN ESERLERİ** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 10 / 06 / 2019

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Sacit AÇIKGÖZOĞLU (Danışman)

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ali Rıza ÖZCAN

Jüri Üyesi : Doç. Hülya DOĞRU (Sakarya Üni.)

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO:

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
RESİMLER LİSTESİ.....	VII
ÇİZİMLER LİSTESİ.....	XIII
1. GİRİŞ.....	1
1.1. ÇALIŞMANIN KAPSAMI, AMACI VE YÖNTEMİ.....	1
1.2. KAYNAKLAR.....	3
2. TÜRK CİLT SANATI.....	4
2.1. TÜRK CİLT SANATININ TARİHÇESİ.....	4
2.2. CİLT SANATINDA KULLANILAN ALETLER VE MALZEMELER İLE CİLT ÇEŞİTLERİ	9
3. CUMHURİYET DÖNEMİ (XX.YY) TÜRK CİLT SANATI.....	20
3.1. CİLT SANATINDA NECMEDDİN OKYAY VE TALEBELERİ	23
3.1.1. NECMEDDİN OKYAY	23
3.1.2. SAMİ NECMEDDİN	38
3.1.3. SACİD OKYAY	40
3.1.4. MUSTAFA DÜZGÜNMAN.....	42
3.1.5. AHMET MUHİTTİN TÜRE.....	46
4. KATALOG (NECMEDDİN OKYAY VE TALEBELERİNİN ESERLERİ)	48
5. UYGULAMALAR.....	170
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	196
6. KAYNAKÇA.....	201
7. ÖZGEÇMİŞ.....	207

ÖNSÖZ

Sanat; hayatım boyunca ilgi odağım olmuştur. Yıllar önce ebrû sanatıyla tanışmam, uğraşmam, eğitim vermem, bu süreçte koleksiyonlarda ve kütüphanelerde var olan yazmalarda Hatip Mehmed Efendi, Necmeddin Okyay, Mustafa Düzgünman gibi ebrû ustalarına ait ebrûları görmem, ebrûnun kullanım alanlarını incelerken de cilt kapaklarının büyüüne kapılmam... Üniversite yıllarında minyatür hocam Habibe Şimşek rehberliğinde Konya Mevlana Müzesi, Konya Bölge Yazma Eserler Müzesi'ne yaptığımız okul gezisi, cilt sanatında yapılan araştırmaların azlığı sebebiyle bu alanda araştırmalar yaparak boşluğu doldurmak isteyişim, cilt sanatına olan ilgimi arttırmıştır.

Bu tez çalışması benim sanat hayatımda önemli bir yere sahiptir. Büyük bir aşkla, bu sanata ömürlerini harcamış sanatçıların eserlerini araştırıp bulmanın bende oluşturduğu heyecan, mutluluk, merak duygusu ve gelecek nesillere bir şey aktarabilme isteği tez çalışmalarım boyunca edindiğim duygulardır. Necmeddin Okyay'ı anlamak için o devirde yaşamak, onunla aynı havayı teneffüs etmek lazımdı. Onun sanat yönünü, eserlerini araştırırken adeta o yılları, sanat öğrenme çabasını onunla birlikte yaşadım. Toygartepe'deki evi, gül bahçesini, Özbekler Tekkesi'ni, Sami Efendi'ye giden yolu onunla birlikte dolandım. Teknedeki renklerin coşkusunu, kamyşın kâğıtta raksını, mürekkebin tadını, derinin kokusunu onunla birlikte hissettim ve saymadığım daha nicelerini... Belki de benim hayatımın bir parçası olması onunla aynı ekseninde kesişmemizden miydi acaba? Necmeddin Okyay bu dünyadan göç ederken arkasında eşsiz eserler ve kendisini duayla anan insanlar bırakmıştı. Necmeddin Okyay'la ilgili yazıları okudukça anladım ki o; sanat âlemi için çok önemli bir ilim adamı ve gerçekten yaşantısıyla, eserleriyle örnek bir rehberdi.

Bu vesile ile bu konuyu kendisine önerdiğimde bana yol gösterip yönlendiren danışmanım Sayın Prof.Dr. A.Sacit Açıkgözoğlu, tüm bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, birebir uygulama yaptığım cilt ustam Mücellit Öğr.Gör. İslam Seçen, hocam A.Betül Oral'a ve üniversitede hocam Mücellit Öğr.Gör. Gürcan Mavili'ye,

sohbetlerinden dolayı Prof. İlhami Turan, Mücellit M.Ali Kunduracıoğlu, 13 Ocak 2018 tarihinde kaybettiğimiz merhum Memduh Cumhuri, Emin Işık, Uğur Derman ve Etem alışkan'a, Prof.Dr. Aydın Gülan'a, özel kütüphanelerini aan Türkpetrol Vakfı (Başkan Vekili Selim Derman) ile Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı'na (sanat tarihçisi sayın Dr. şebnem Akalın Eryavuz'a), özel arşivini aan hattat Ceyhun Oydem'e, her türlü kitap ve niversite yayınları konusunda yardımcı olan MSGSÜ Kütüphanesi ile Fotoğrafhane yetkililerine, Ahmet Muhittin Türe konusunda büyük desteğini gördüğüm Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdür Yrd. Volkan Gölçek'e, Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi Müdürü Salih şahin, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nda Kitap şifahanesi Daire Başkanı Nil Baydar'a, Dr. Irvin Cemil Shick'e, TCCB Devlet Arşivleri Başkanlığı'na şükranlarımı sunarım.

İstanbul, Mayıs, 2019

Hümeyra GüMüşHAN

ÖZET

(TÜRK CİLT SANATINDA NECMEDDİN OKYAY VE TALEBELERİNİN ESERLERİ)

Hümeyra Gümüştan

Türklerin Müslüman olmaları ve Kur'an-ı Kerim'le tanışmaları, Türk kültür hayatında yazıya ve kitaba olan ilgiyi artırmıştır. Kur'an-ı Kerim'e duyulan bu büyük ilgi ve bağlılık; kitap sanatlarının gelişmesini ve geleneksel Türk sanatlarından biri haline gelmesini sağlamıştır.

Yazılı bir eserin sayfalarını bir araya toplayıp kitaba son şeklini vermek; kitabı hem süsleyecek, hem kültür ve sanatın nesilden nesile aktarılmasına vesile olacak ve hem de dış etkenlerden koruyarak muhafaza edilmesini sağlayacaktır. Kur'an-ı Kerim'in en güzel şekilde yazılması ve süslenmesi arzusu, cilt sanatı ile birlikte hat, minyatür, tezhip, ebrû gibi birçok sanatın ilerlemesine de vesile olmuştur. Bu bağlamda; cilt sanatı, kitaba verilen değer bir göstergesidir.

Genel bir girişten sonra, tezin II. Bölümünde "Türk Cilt Sanatı" ana başlığı altında, cilt sanatının tarihçesi, cilt sanatında kullanılan malzemeler ve aletler ile cilt çeşitleri konuları kısaca özetlenmiştir.

III. ve IV. Bölüm'de: XX.Yüzyıl/Cumhuriyet Dönemi Türk cilt sanatında Necmeddin Okyay'ın biyografisi, sanat yönü, Türk cilt sanatına katkıları, yaptığı eserlerden bizzat görülerek incelenen eserleri, öğrencileri ve eserleri başlığı altında alt başlıklar olarak Sami Necmeddin, Sacid Okyay, Mustafa Esad Düzgünman, Ahmet Muhittin Türe ele alınmıştır. Koleksiyonlarda bulunan ciltler, murakka'lar, çerçeveler, kutulardan oluşan toplam 36 adet eser fotoğraflanarak, bir sistem dâhilinde kataloglanmıştır. Bu eserlerin bir kısmının çizimleri de yapılarak katalog desteklenmiştir. Bu bölümde incelenen her eser için künye bilgileri verilmiş ve sanatsal özellikleri açıklanmıştır.

V. Bölümde “Uygulamalar” başlığı altında Necmeddin Okyay’ın örneklerinden ve bu örneklerden esinlenerek yapılan çalışmaların ve uygulama aşamalarının fotoğrafları ile kalıpların görselleri yer almaktadır. Ayrıca “Değerlendirme ve Sonuç” başlığı ile bütün veriler toplanarak değerlendirilmiş ve bunlara bağlı olarak çeşitli öneriler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Cumhuriyet Dönemi, Necmeddin Okyay, Türk Cilt Sanatı

ABSTRACT

(NECMEDDİN OKYAY AND HIS STUDENTS' WORKS IN TURKİSH BOOKBİNDİNG ART)

Hümevra GümüŖhan

The fact that the Turks became Muslims and met with the Holy Quran increased the interest in calligraphy and books in the Turkish cultural life. This great interest and commitment to the Quran led the development of book arts and made it one of the traditional Turkish arts.

Bringing together the pages of a written work and finalizing the book will both result in decoration of the book, be the means of transferring the culture and the art from one generation to another and preserve it by protecting from external factors. The desire to write and embellish the Holy Quran in the most beautiful way has led to development of many of other arts such as calligraphy, miniature, illumination, paper marbling alongside with book binding art. In this regard, bookbinding art is a sign of showing merit toward books.

After a general introduction, in the 2nd part of the thesis titled "Turkish Bookbinding Art", the history of bookbinding art, tools and materials used in bookbinding and types of bookbinding are briefly explained.

In the 3rd and 4th parts, biography of Necmeddin Okyay, his perspective of arts, his contributions to the Turkish bookbinding art, a visual examination of his works were presented with a subtitle "His Students and Their Works" that covered his apprentices Sami Necmeddin, Sacid Okyay, Mustafa Esad Düzgünman and Ahmet Muhittin Türe. 36 pieces of art consisting of bookbindings, Murakkas, book covers and boxes are photographed and catalogued systematically. The catalogue was expanded with the addition of drawings of some of these works. In this section, imprint information is provided for each work examined and their artistic features are examined.

The 5th part, titled “Practices” contains the photographs and the visuals of templates of examples from Necmeddin Okyay’s works and other examples inspired by his works. Finally, under the “Evaluation and Conclusion” section, all the data collected were evaluated and some suggestions are made based on these evaluations.

Key words : The Republic Era, Necmeddin Okyay, Turkish Bookbinding Art.

RESİMLER LİSTESİ

Resim-2.1-1	:	Albert von Le Coq'un Karahoço'da yaptığı kazıda Mani yazmaları arasında bulunduğu cilt parçası.....	s: 6
Resim-2.1-2	:	Albert von Le Coq'un Karahoço'da yaptığı kazıda Mani yazmaları arasında bulunduğu cilt parçası.....	s: 6
Resim-2.1-3	:	Karahoço'da bulunan bir cilt kapağı.....	s: 6
Resim-3.1.1-1	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:30
Resim-3.1.1-2	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:30
Resim-3.1.1-3	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:30
Resim-3.1.1-4	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:31
Resim-3.1.1-5	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:31
Resim-3.1.1-6	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:31
Resim-3.1.1-7	:	Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri.....	s:32
Resim-3.1.1-8	:	Necmeddin Okyay tarafından oğlu Sami Necmeddin ile birlikte imal ederek kullandıkları ahşap cilt kalıp örnekleri.....	s:32

Resim-3.1.1-9	: Necmeddin Okyay tarafından oğlu Sami Necmeddin ile birlikte imal ederek kullandıkları piring cilt kalıp örnekleri.....	s:32
Resim-3.1.1-10	: Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri.....	s:33
Resim-3.1.1-11	: Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri.....	s:33
Resim-3.1.1-12	: Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri.....	s:33
Resim-3.1.1-13	: Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri.....	s:34
Resim-3.1.1-14	: Necmeddin Okyay'a ait TPV Müzesi'nde bulunan cilt kalıp örnekleri.....	s:34
Resim-3.1.1-15	: Necmeddin Okyay tarafından kullanılan piring cilt kalıp örneği.....	s:34
Resim-4.1-1	: Kur'an-ı Kerim (XIII/13) dış kapak sol.....	s:52
Resim-4.1-2	: Kur'an-ı Kerim (XIII/13) kapak içi.....	s:53
Resim-4.1-3	: Kur'an-ı Kerim (XIII/13) kapak içi imza.....	s:53
Resim-4.2-1	: Murakka' (XXV/14) üst kapak.....	s:56
Resim-4.2-2	: Murakka' (XXV/14) alt kapak.....	s:57
Resim-4.3-1	: TPV 0119 Necmeddin Okyay Kur'an-ı Kerim kabının dış yüzü.....	s:60
Resim-4.3-2	: TPV 0119 Necmeddin Okyay Kur'an-ı Kerim kabının iç yüzü.....	s:61
Resim-4.4-1	: "Necmeddin" imzalı çerçeve.....	s:64

Resim-4.5-1	:	TPV 0115 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış cildin dış yüzü.....	s.68
Resim-4.5-2	:	Aynı kitabın Sami Necmeddin tarafından yapılmış cildinin iç yüzü.....	s.69
Resim-4.5-3	:	1931 tarihli “Sami” imzalı bir kitap kabının dış yüzü	s:70
Resim-4.5-4	:	1931 tarihli “Sami” imzalı bir kitap kabının iç yüzü	s:71
Resim-4.6-1	:	TPV 0114 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış cildin dış yüzü.....	s.75
Resim-4.6-2	:	TPV 0114 Sami Necmeddin tarafından yapılmış cildin iç yüzü.....	s.76
Resim-4.7-1	:	Sami Necmeddin’e ait şemse cilt	s:80
Resim-4.8-1	:	İç tarafı “Minyatürist Sâmi Necmeddin 4/8/1932” imzalı mülevven cüzdan.....	s:83
Resim-4.9-1	:	TPV 0057 Sami Necmeddin tarafından yapılmış mülevven çerçeve.....	s.86
Resim-4.10-1	:	Murakka’ (XXIV/8) dış kapak.....	s:88
Resim-4.10-2	:	Murakka’ (XXIV/8) kapak içi.....	s:88
Resim-4.11-1	:	Murakka’ (XXV/3) dış kapak.....	s:90
Resim-4.11-2	:	Murakka’ (XXV/3) kapak içi ve ilk kıt’a yan kâğıdı	s:91
Resim-4.11-3	:	Murakka’ (XXV/3) kapak içi ve son kıt’a yan kâğıdı	s:91
Resim-4.12-1	:	Murakka’ (XXX/8) dış kapak.....	s:93
Resim-4.12-2	:	Murakka’ (XXX/8) kapak içi.....	s:93
Resim-4.13-1	:	Murakka’ (XXX/9) dış kapak.....	s:95
Resim-4.13-2	:	Murakka’ (XXX/9) kapak içi.....	s:96
Resim-4.14-1	:	Murakka’ (XXX/11) dış kapak.....	s:99
Resim-4.14-2	:	Murakka’ (XXX/11) son sayfası.....	s:100

Resim-4.15-1	:	Murakka' (XXX/13) dış kapak.....	s:102
Resim-4.16-1	:	Kur'an-ı Kerim (III/2) dış kapak sol.....	s:105
Resim-4.16-2	:	Kur'an-ı Kerim (III/2) kapak içi.....	s:106
Resim-4.17-1	:	Kur'an-ı Kerim (XXX/17) dış kapak sol.....	s:111
Resim-4.17-2	:	Kur'an-ı Kerim (XXX/17) kapak içi sol.....	s:112
Resim-4.17-3	:	Kur'an-ı Kerim (XXX/17) kapak içi imza.....	s:112
Resim-4.18-1	:	Sacid Okyay tarafından yapılmış sümen üst kapak.....	s:116
Resim-4.18-2	:	Sacid Okyay tarafından yapılmış sümen kapak içleri.....	s:117
Resim-4.19-1	:	Sacid Okyay tarafından yapılmış cilt kabının üst yüzü.....	s:120
Resim-4.19-2	:	Sacid Okyay tarafından yapılmış cilt kabının iç yüzü.....	s:121
Resim-4.20-1	:	Sacid Okyay tarafından yapılmış şemse cilt....	s:124
Resim-4.21-1	:	Sacid Okyay tarafından yapılmış çerçeve.....	s:126
Resim-4.22-1	:	Mustafa Düzgünman tarafından yapılmış "Celledehû Mustafa min telamiz Necmeddin H.1361/M.1942" imzalı şemse cilt.....	s:129
Resim-4.23-1	:	Hat muhafazası "Mustafa H.1361/M.1942" imzalı şemse cilt.....	s:132
Resim-4.24-1	:	Kur'an-ı Kerîm "Mustafa H.1356/M.1937" imzalı şemse cilt	s:135
Resim-4.25-1	:	Tezkiretü'l Bünyan "Mustafa H.1360/M.1941" imzalı şemse cilt.....	s:138
Resim-4.26-1	:	Yahya Efendi Menkıbeleri "Necmeddin Okyay talebesi Mustafa,H.1361/M.1942" imzalı zerbahar cilt	s:141

Resim-4.27-1	:	Dinî Hasbihal “Mustafa, H.1360/M.1941” imzalı çârgûşe ebrû cilt.....	s:144
Resim-4.28-1	:	“Âşık ve Mahbube” çerçeve “Necmeddin Okyay talebesi Mustafa, H.1361/M.1942” imzalı.....	s:147
Resim-4.29-1	:	“Yâ Hafîz” çerçeve H.1361/M.1942 imzalı.....	s:150
Resim-4.30-1	:	“Aman Yâ Alî” çerçeve “Mustafa, H.1361/M.1942” imzalı	s:153
Resim-4.31-1	:	“Kurtuluş Doğruluktaadır” çerçeve “Mustafa, H.1361/ M.1942” imzalı.....	s:156
Resim-4.32-1	:	Çârgûşe ahşap kutu.....	s:159
Resim-4.32-2	:	Kutu detay “Mustafa, H.1362/M.1943” imzalı.....	s:159
Resim-4.33-1	:	Zerbahar kutu “Mustafa H.1362/M.1943” imzalı...	s:161
Resim-4.34-1	:	Ebrû kaplı çârgûşe ahşap kutu	s:163
Resim-4.34-2	:	Kutu detay “Mustafa, H.1362/M.1943” imzalı.....	s:163
Resim-4.35-1	:	Çârgûşe şemse ahşap kutu	s:166
Resim-4.35-2	:	Kutu detay “Mustafa, H.1361/M1942” imzalı.....	s:166
Resim-4.36-1	:	Deri kaplı şemse ahşap kutu.....	s:169
Resim-4.36-2	:	Kutu detay “Mustafa, H.1361/M.1942” imzalı.....	s:169
Resim-5.1-1	:	Tûlbentin yapıştırılması.....	s:170
Resim-5.1-2	:	Şirazenin örülmesi.....	s:171
Resim-5.1-3	:	Tûlbentleri yapıştırılmış ve şirazesini örülmüş kitaplar	s:171
Resim-5.1-4	:	Derinin tıraşlanması.....	s:172
Resim-5.1-5	:	Eserlerin kapak ölçülerinin mukavvaya aktarılması	s:172
Resim-5.1-6	:	Tasarım doğrultusunda klişelerin çizilmesi.....	s:173
Resim-5.1-7	:	Oyma çivileri yardımıyla kalıbın oyulması.....	s:173
Resim-5.1-8	:	Alt ve üst kapak parçalarının birbirine yapıştırılması	s:174
Resim-5.1-9	:	Parçaları birbirine yapıştırılmış alt ve üst kapaklar.	s:174

Resim-5.1-10	:	Seçilen deri üzerine kapakların yapıştırılması....	s:175
Resim-5.1-11	:	Kapağın üzerine deri şeritlerin yapıştırılması...	s:175
Resim-5.1-12	:	Istampada kalıp basılarak desenlerin aktarılması..	s:176
Resim-5.1-13	:	Cildin süslemelerinin yapılması.....	s:176
Resim-5.1-14	:	Cildin süslemelerinin yapılması.....	s.177
Resim-5.1-15	:	Cildin süslemelerinin yapılması.....	s.177
Resim-5.1-16	:	Cildin süslemelerinin yapılması.....	s.178
Resim-5.1-17	:	Cildin süslemelerinin mührlenmesi.....	s.178
Resim-5.1-18	:	Kapağın takılması.....	s.179
Resim-5.1-19	:	Lak sürülmesi.....	s.179
Resim-5.2-1	:	Şemse cilt dış kapak sol.....	s.180
Resim-5.2-2	:	Şemse cilt kapak içi.....	s.181
Resim-5.2-3	:	Şemse cilt kalıbı.....	s.181
Resim-5.2-4	:	Şemse cilt dış kapak sol.....	s.182
Resim-5.2-5	:	Şemse cilt kapak içi.....	s.183
Resim-5.2-6	:	Şemse cilt kalıbı.....	s.183
Resim-5.2-7	:	Şemse cilt dış kapak.....	s.184
Resim-5.2-8	:	Şemse cilt kapak içi.....	s.185
Resim-5.2-9	:	Şemse cilt kalıbı.....	s.185
Resim-5.2-10	:	Şemse cilt dış kapak sol.....	s.186
Resim-5.2-11	:	Şemse cilt kapak içi.....	s.187
Resim-5.2-12	:	Şemse cilt kalıbı.....	s.187
Resim-5.2-13	:	Çârgûşe ebrû cilt dış kapak.....	s.188
Resim-5.2-14	:	Çârgûşe ebrû cilt kapak içi.....	s.189
Resim-5.2-15	:	Çârgûşe ebrû cilt dış kapak sol.....	s.190
Resim-5.2-16	:	Çârgûşe ebrû cilt kapak içi.....	s.191
Resim-5.2-17	:	Çârgûşe ebrû cilt dış kapak.....	s.192
Resim-5.2-18	:	Çârgûşe ebrû cilt kapak içi.....	s.193
Resim-5.2-19	:	Çârgûşe ebrû cilt muhafazalı.....	s.194
Resim-5.2-20	:	Çârgûşe ebrû cilt muhafazalı.....	s.195

ÇİZİMLER LİSTESİ

- Çizim-4.1-1 : Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan (XIII/13) envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'e ait Necmeddin Okyay tarafından yapılmış cildin dış kapağının çizimi..... s:54
- Çizim-4.5-1 : TPV 0115 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış bir kitap kabının dış kapak çizimi..... s:72
- Çizim-4.6-1 : TPV 0114 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış bir kitap kabının dış kapak çizimi..... s:77
- Çizim-4.17-1: Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan (XXX/17) envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'e ait dış kapağının çizimi..... s:113

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Kapsamı, Amacı Ve Yöntemi:

Kapsam: Araştırmanın konusunu XX.yüzyıl Türk cilt sanatının yeniden canlandırılıp ilerlemesine büyük katkısı olan ve cilt sanatında bir okul olarak adlandırılabilir merhum Necmeddin Okyay ve onun yetiştirdiği öğrencileri: Sami Necmeddin, Sacid Okyay, Mustafa Esad Düzgünman ve Ahmet Muhittin Türe'nin biyografileri ile eserlerinden çeşitli örnekler oluşturmaktadır.

Bu maksatla; XX.yüzyılda yapılmış, Necmeddin Okyay ve talebelerine ait farklı özel ve tüzel koleksiyonlarda bulunan onbeş adet cilt, bir adet sumen, yedi adet murakka', bir adet hat muhafazası, bir adet cüzdan, altı adet çerçeve ve beş adet kutu incelenerek toplam 36 eser kataloglanmıştır. Her bir eserin ismi, bulunduğu yer ve koleksiyon, ölçüsü, mücellidi, çeşidi vb. künye bilgileri verilmiş, ayrıca açıklamalar başlığı altında eserlerin yapısal unsurları, yapım teknikleri ve süsleme unsurları anlatılarak değerlendirilmiştir.

Amaç: Türk cilt sanatında Necmeddin Okyay ve onun yetiştirdiği Akademi mezunu başlıca mücellitler ile ilgili kapsamlı bir araştırmanın bugüne kadar tam anlamıyla yapılmamış olması nedeniyle özellikle tez konusu olarak seçilmiştir. Bu çalışmanın amacı; söz konusu sanatkarların eserlerini inceleyecekler için bir kaynak teşkil etmek, onların üsluplarını ve Türk cilt sanatına katkılarını ortaya koyarak gelecek nesillere aktarmaktır.

Yöntem: Araştırmanın konusu hakkında ilk önce genel kaynak taraması yapılmış, cilt sanatı ile alakalı kitap, makale, dergi, YÖK tarafından onaylanarak kabul edilmiş ve yayınlanmış/yayınlanmamış çeşitli tezler ile özellikle MSGSÜ Kütüphanesinde bulunan yayınlar araştırılmıştır. Kitap sanatlarıyla ve tezin esas

konusu olan Necmeddin Okyay - Sami Necmeddin - Sacid Okyay - Mustafa Düzgünman - Ahmet Muhittin Türe ile ilgili makale, bildiri, kütüphanelerde yer alan kitap, dergi, sergi katalogları, müzayede katalogları, ansiklopediler, çeşitli kurumlarda bulunan özlük dosyaları ve arşivde bulunan yazışmalar, evraklar gözden geçirilmiş, inceleme kapsamında bulunan sanatkârları görmüş, onlarla çalışma bahtiyarlığına erişmiş günümüz sanatkârlarının ve kurum temsilcilerinin bir kısmı ile özel röportaj ve mülâkatlar yapılmıştır. Bu kapsamda;

- Özel ve tüzel koleksiyonlarda bu sanatçılara ait eserlerin envanter kayıtları ve görselleri alınmış, müzelerde ve özel şahısların elinde olan eserlerin bir çoğu bizzat tez sahibi tarafından fotoğraflanmıştır. Bazılarının çizimleri yapılmış ve eserler katalog haline getirilmiştir.

- Ciltçilikte kullanılan malzemeler, aletler, cilt çeşitleri, yapım tekniği ve yapım aşamaları konularında Küçükçekmece Geleneksel Sanatlar Akademisi Cilt Kursu ders notlarından, İslam Seçen, A.Betül Oral, Gürcan Mavili hocaların bilgilerinden yararlanılmıştır.

- Necmeddin Okyay, Sami Necmeddin, Sacid Okyay, Mustafa Düzgünman ve Ahmet Muhittin Türe'nin biyografilerini hazırlarken İslam Seçen, İlhami Turan, M.Ali Kunduracıoğlu, Etem Çalışkan, Uğur Derman, Memduh Cumhuri ve Emin Işık ile özel röportaj ve mülakatlar yapılmıştır.

- Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Yazma Eser Kütüphanesi, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi ve Kitap Şifahanesi, Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı, Türkp petrol Vakfı Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi, TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Kâğıthane Osmanlı Arşivi, MSGSÜ Kütüphanesi ve MSGSÜ İstanbul Resim ve Heykel Müzesi yetkilileri ile görüşülmüştür.

- Söz konusu sanatkârlardan esinlenerek yapılan uygulamalarla, onlara ait eserlerin yeniden hayat bulması sağlanmaya çalışılmıştır.

1.2. Kaynaklar:

Tezin konusu olan “Türk Cilt Sanatında Necmeddin Okyay ve Talebelerinin Eserleri” hakkında doyurucu bir çalışma yapmak amacıyla 500’den fazla yayın incelenmiştir. Çok geniş bir kaynak taraması yapılmıştır. Cilt sanatını anlatan genel kaynaklar içinde, tabîi olarak, geçmiş yüzyıllarla ilgili kapsamlı bilgiler mevcutken, XX.yüzyıla ait çok kısıtlı bilgiler bulunduğu tespit edilmiştir. Bu da aslında XX.yüzyıl Türk cilt sanatının henüz yeterince değerlendirilmediğini, araştırmacılar tarafından henüz incelenmediğini göstermektedir.

Benzer şekilde Necmeddin Okyay ve talebelerinin de ciltçilikleri hakkında tafsilatlı ve tatmin edici yayınlar yoktur. Bu sanatçılar kitap sanatları olarak adlandırılan hat, tezhip, ebrû, minyatür, katı gibi sanatlar ile de meşgul olduklarından, çoğunlukla bu özelliklerinin anlatıldığı yayınların içerisinde ciltçiliklerine satır aralarında yer verilmiştir. Söz konusu sanatkarların mücellitlik yönlerini araştırırken M.Uğur Derman’ın 2012’de “Necmeddin Okyay’ın mücellitliğine dair”, F.Çiçek Derman’ın 2012’de “Necmeddin Okyay’dan kalan cilt kalıpları” ile Gürcan Mavili’nin 2007’de “Medresetü’l- Hattatin’den Güzel Sanatlar Akademisine Üç Mücellit” adlı bildirimleri, müzayede ve sergi katalogları, üniversite yıllıkları, çeşitli mecmualar ile onları tanıma ve onlarla çalışma bahtiyarlığına erişmiş günümüzün sanatkâr ve araştırmacıları ile yapılan mülâkatlar verimli kaynakları oluşturmuştur.

2. TÜRK CİLT SANATI

Ciltler; birçok sanatı bünyesinde barındıran, görsel etkisi güçlü, içindeki bilgilerle birlikte kitabı koruyan, okuyucuda okuma arzusu uyandıran kültür hazineleridir. Cilt sanatı, kitaba verilen değer bir göstergesidir. Türklerin Müslüman olmaları ve Kur'an-ı Kerim'le tanışmaları, yazıya ve kitaba olan önemi artırmıştır. Kur'an-ı Kerim'e duyulan bu ilgi ve bağlılık Türk Ciltçiliğinin de güzel sanatlardan biri haline gelmesini sağlamıştır. Kur'an-ı Kerim'in en güzel şekilde yazılması ve süslenmesi, hat, minyatür, tezhip, ebrû, katı' gibi birçok sanatın ilerlemesine sebep olmuştur. İçinde birçok sanatı barındırması, ilmin devamını sağlaması el yazması eserlerin değerini arttırarak, bu eserlerin korunması ve saklanması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Türk cilt sanatı, Kitap Sanatları içerisinde ayrı bir yere sahiptir.

Türk cilt sanatı; kullanılan malzemeler, aletler, teknik, uygulama aşamaları, renk, desen, cilt çeşitleri açısından Türk kültür ve sanatının en güzel örneklerindedir. Türklerde cilt sanatı tarih sürecinde büyük gelişme göstermiş ve sanatsal değer kazanmıştır. Kitabı koruma görevi olan cilt, zaman içinde estetik açıdan da bir özellik kazanmış, bu amaçla cilt sanatında zevk, duygu ve düşüncelerin, Türk kültürünün renk ve bezeme unsurlarıyla ifade edildiği eserler verilmiştir.

2.1. Türk Cilt Sanatının Tarihçesi

Kâğıdın icadından önce yazı, balmumu levhalar ve papirüs üzerine yazılırdı. Bunları muhafaza etmek düşüncesiyle yola çıkan insanlar çeşitli malzemelerden kapaklar yapmaya başlamışlardır. Dolayısıyla kapak yapımı tarihi çok eski dönemlere kadar uzanır. İlk cilt kapakları ahşaptan yapılmıştır. Zaman içerisinde önce parşömen ve sonra kâğıt kullanılmaya başladıklarında daha muhafazalı ve

daha estetik kapaklar yapılmıştır. Ciltçiliğin gelişmesiyle zamana bağlı olarak kullanılan malzeme, kitabın şekli ve süslemesi farklılıklar göstermiş kitaplar daha iyi korunabilir hale gelmiştir.

Türklerde ciltçiliğin gelişmesi Orta Asya'da kâğıdın icadıyla paralellik gösterir. Cilt sanatının Çinli sanatkârlar tarafından Orta Asya Türklerine öğretildiği şeklindeki genel kanaata karşılık, Çin yazı ve resimlerinin sandık içerisinde rulolar halinde bulunduğu ve ancak lazım olduğunda açılarak sergilendiği ve bu halleri ile kitap olarak değerlendirildiklerini ortaya koyan araştırmacılar mevcuttur¹. Öte yandan Orta Asya Türklerinin deri kullanarak cilt yaptıkları ve bilhassa Uygurların klişe kalıplar yaparak deri üzerine baskı yaptıklarını gösteren araştırmalar da günümüzde ifade edilmektedir².

XX.yüzyılın başlarında Albert von Le Coq'un Uygur şehri olan Karahoço'da yaptığı kazıda Mani yazmaları arasında bulunan iki cilt parçası (Resim-2.1-1, 2.1-2) üzerinde yapılan incelemeler sonucu, bu iki parçanın VI – IX yüzyıllara ait olduğu bilim dünyası tarafından kabul edilmiş bir gerçektir³. Bir başka örnek ise, yine Karahoço'da Uygurlar tarafından yapıldığı Rus araştırmacı ve kâşif Pyotr Kuzmich Kozlow tarafından tespit edilen, deriden mamul bir kitap cildir⁴.(Resim-2.1-3) Bu örnekler Türklerin Müslüman olmadan önce cilt yapmayı bildiklerinin bir göstergesidir.

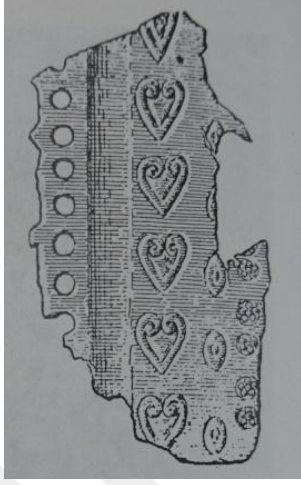
Türklerin İslamiyet'e girmesiyle Türk cilt sanatında büyük gelişmeler olmuştur. Uygur döneminde sanatta zirveye çıkan Türkler; İslamiyeti kabul etmekle beraber, sanatkârlıklarını mensubu oldukları yeni dinin gereklerine de uydurmayı bildiler. Kitaba ve yazıya olan saygı ve sevgileri sonsuzdu. Kitapların içi kadar dışının da ihtişamlı olması gerekirdi.

¹ Wolfram EBERHARD, *Çin Tarihi*, 120.

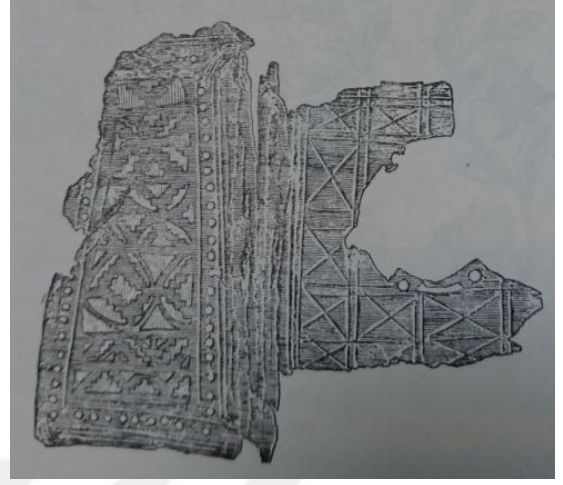
² İsmet BİNARK, *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*, 1.

³ Kemal ÇİĞ, *Türk Kitap Kapları*, 6.

⁴ Mehmet AĞAOĞLU, *Persian Bookbindings Of The Fifteenth Century*, 2-3.

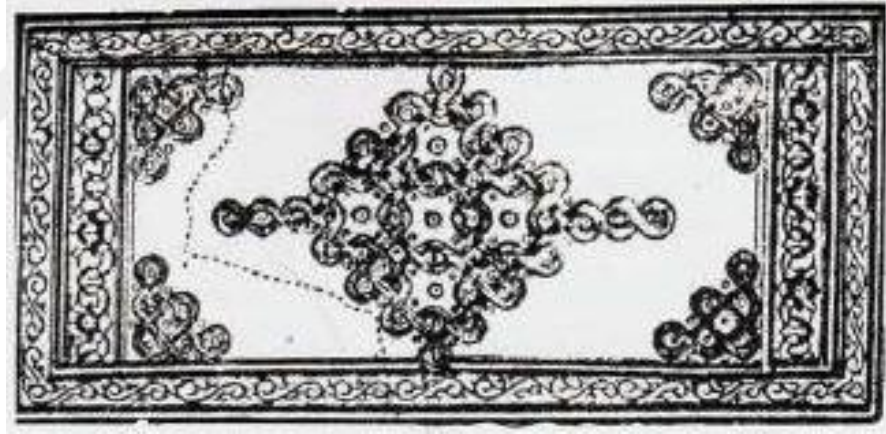

Resim-2.1-1

Resim-2.1-2

Albert von Le Coq' un Uygur şehri olan Karahoço'da yaptığı kazıda Mani yazmaları arasında bulduğu iki cilt parçası*

Resim-2.1-3: Karahoço'da bulunan bir cilt kapağı*

Uygur-Mani ustalarından edindikleri sanatkârlıklarını beraberinde taşıyan Türk boyları gerek Abbasi hükümrânlığı altında ve gerekse Karahanlılar, Gazneliler, Tolunoğulları, Eyyubiler, Memlûklar gibi kendi kurdukları devletler dönemlerinde maalesef pek az kısmı günümüze kadar ulaşan çok çeşitli eserler vermişlerdir. Bu bağlamda özellikle IX. yüzyılda Irak'ta Abbasilere bir süre başkentlik yapmış olan Samarra şehri ve İran'da Uygur Türkleri verdikleri eserlerle, bölgede ciltçilik sanatını

* Emel ESİN, "BİTİG: İlk Devir Türk Kitap Sanatları", 113.

geliştirerek İslam dünyasına yayılmasına katkı sağlamışlardır. XI. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'ya hükmeden Selçuklular, Orta Asya'da uygulayıp geliştirdikleri cilt sanatı birikimlerini Anadolu'ya taşıyarak geliştirmeye devam etmişler ve bu coğrafyada XIV.yüzyılın ilk çeyreğine kadar çok güzel ciltler yapmışlardır⁵.

XI. yüzyılın sonundan itibaren Anadolu'ya hâkim olan Selçuklu Devleti en güçlü dönemini I.Alâeddin Keykubat zamanında yaşamıştır. Bu dönemde Selçuklular medeniyet, sanat bakımından olağanüstü gelişim göstermişlerdir⁶. XII. ve XIII. yüzyıllarda Türkler çok güzel ciltler meydana getirerek bir Selçuklu üslubu oluşturmuşlardır.

Ahmet Saim Arıtan tarafından tespit edilen Anadolu Selçukluları'na ait en erken cilt örneklerinden biri de; Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmet Kütüphanesi No:105'de kayıtlı olan 549/1154 tarihli "Kitâb'ül-Ğarîbeyn fi'l-Kur'ân ve'l Hadîs" isimli eserin kapağıdır⁷.

Anadolu Selçuklu cildi; sağ ve sol kapaklar, miklep, sertap, sırt ve iç kapaklardan oluşur. Selçuklu ciltlerinde sağ ve sol kapaklar çoğu kez farklı biçimde süslenmiştir. Sağ kapak yuvarlak şemseli iken sol kapak rûmî zeminli bezenmiştir. Anadolu Selçuklu ciltlerinin en önemli süsleme elemanı salbeklerle birlikte kullanılan "şemse"lerdir. Yuvarlak dışında oval, altıgen, sekizgen vb. şemse formları kullanılmıştır. Köşebentler yok denecek kadar küçüktür. Ciltlerin süslenmesinde geometrik, rûmî, bitkisel, geçme ve girift örgüler, yazı, muhtelif ara dolgu öğeleri kullanılmıştır. Ciltlerde kullanılan ana malzeme deri olup soğuk baskı ciltler yapılmıştır⁸.

⁵ İsmet BİNARK, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, 3-4.

⁶ Kemal ÇİĞ, **Türk Kitap Kapları**, 7.

⁷ A. Saim ARITAN, **Karamanoğulları Cild San'atı**, 17.

⁸ A.g.k. 39-40-42.

Osmanlı Devleti döneminde klasik üslûbun en güzel örneklerinin verildiği Fatih devri, Türk cilt sanatı açısından bir yükselme evresidir. Süslemelerde penç, iri hatâyîler, gonca, rumi, tabiattan stilize üçerli yaprak, nilüfer, ıtır yaprağı, rozet çiçekler, gül, tepelik, ortabağ, bulut motifleri kullanılmıştır⁹. Selçuklu döneminde çokça rastlanan kahverenginin farklı tonlarıyla birlikte kırmızı, vişneçürüğü, siyah deriler ciltlerde kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Yerli ya da yabancı kumaşlarla kaplanmış kumaş ciltler ile sade ya da altın sürülerek yapılmış şemse ciltler uygulanmıştır.

Kanuni Sultan Süleyman devri kitap sanatlarının en parlak olduğu dönemdir. Bu dönemde Osmanlı sarayı içerisinde bir "Mücellidan" zümresi oluşturulmuş, en değerli ve zarif el yazması eserler bu dönemde verilmiştir. Süslemelerde XV. yüzyılın motiflerinin yanı sıra stilize narçiçeği, altılı çiçek, tırtırlı yaprak, çintemani, bulut motifleri kullanılmıştır. Klasik anlayışa uygun ciltler uygulanmıştır. Şemseler beyzi ve salbeklidir. Bordürler genişletilerek içine yuvarlak ve oval kartuşlar yerleştirilmiştir. Sarı ve yeşil altın bolca kullanılmış, renk uyumundaki güzellik ciltlere estetik değer katmıştır¹⁰. XVI. yüzyılda dericiliğin gelişmesiyle her renk deri üretimi cilt sanatında deri malzeme çeşitliliğini artırmıştır. Deri üzerine farklı tekniklerle ciltler yapılmıştır. Saz üslûbunda bezenmiş lake ciltler, şemse ciltler, kumaş üzerine işlemeli ciltler, kuyumcu işçiliğiyle yapılmış murassa ciltler ve mülemma ciltler yaygın olarak kullanılmıştır.

XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda görülen gerilemenin etkileri tüm sanat dallarında olduğu gibi cilt sanatına da yansımıştır. XVII. yüzyıl cilt sanatında yenilik arayışlarının olduğu bir dönem olarak nitelendirilir. Tasarımlarda görülen oran-orantı dengesizliği, salbeklerin büyümesi, yüzeyi kaplayan büyük boy dikdörtgen şemse kullanımı, köşebent ve bordürlerin yok denecek kadar az kullanılması, işçilik kalitesinde düşüş, motiflerde basitleşme, duraklama döneminin bariz özellikleridir. Üslûplaştırılmış bahçe çiçeklerinin tek ya da birbirinden farklı biçimlerde kullanımı söz konusudur¹¹.

⁹ Kemal ÇIĞ, "Türk Kitap Kapları", *Türkiyemiz Dergisi Sayı 9*, 9.

¹⁰ Kemal ÇIĞ, *Türk Kitap Kapları*, 14-15.

¹¹ Zeren TANINDI, "Türk Cilt Sanatı", *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, 428-429.

XVII. yüzyıl Duraklama döneminden sonra XVIII. yüzyılda cilt sanatı yeniden canlanmaya başlamıştır. Bu dönemin sonuna doğru klasik cilt tarzından uzaklaşmış Türk cilt sanatında batı tesirli ciltler görülmeye başlanmıştır. Kapak süslemelerinde genellikle çiçek motifleri, şükûfe tarzı geliştirilmiştir. Bir yandan da yeni cilt teknikleri ortaya çıkmıştır. Barok-rokoko, lake, zerbahar, yekşâh ciltler bu kapsamda sayılırlar¹².

XIX. yüzyıl cilt sanatında, şemseli cilt sayısı iyice azalmış, barok-rokoko, zerbahar ciltler yaygınlaşmıştır. Batı tarzı deri ciltler yanında yıldız ciltleri deri, atlas ve kadife kumaş üzerine bir yüzüne ay-yıldız, diğer yüzüne Osmanlı arması uygulanarak basılmıştır¹³.

Cumhuriyet Dönemi cilt sanatı tezin esas konusu olduğundan kendi ilgili bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır. (Bkz. Sayfa:20)

2.2. Cilt sanatında kullanılan aletler ve malzemeler ile cilt çeşitleri

Cilt çeşitlerini anlamak için cilt yapımında kullanılan alet edevat ve malzemenin bilinmesi gerekir. Cilt yapımında; ıstampa, mukavva makası, giyotin, kollu ve çarpmalı pres, mengene (cendere), kalıplar, kalıp oyma çivileri, falçata, isteka, makas, biz, dikiş iğneleri, trilin, mühre, çekiç, bıçkı, teber, yekşah demiri-zencerek demirleri-nokta demirleri gibi muhtelif aletler kullanılır. Cilt yapımında kullanılan malzemeler ise deri, mukavva, kâğıt, pamuk iplik ve ibrişim, kola, tutkal, tülbent, muhtelif fırçalar, altın, boyalar, Arap zamkı, jelâtin vb. malzemelerdir¹⁴.

¹² Oktay ASLANAPA, "Osmanlı Devri Cilt Sanatı", *Türkiyemiz Dergisi Sayı:38*, 17.

¹³ Mine E. ÖZEN, *Türk Cilt Sanatı*, 19.

¹⁴ Hümeyra GÜMÜŞHAN, "İslam Seçen Cilt Atölyesi" Ders Notları.

Istampa: Cilt sanatının olmazsa olmazı ıstampalar farklı boyut ve genişliklerde olup, hepsinin basınç gücü birbirinden farklı metal baskı aletleridir. Cilt kapaklarına kalıp basılması, varak altın basımı, deriyle kaplanan kapakların aynalanması, murakkaların yapıştırılması ve benzeri birçok işte kullanılırlar.

Mukavva Makası: Biri altta diğeri üstte olmak üzere iki bıçak ve bu bıçakların bağlı olduğu ayaklı bir masadan oluşmaktadır. El gücü ile kullanılan bu alet; mukavva, kâğıt gibi materyallerin düzgün ve kolay kesilmesinde kullanılır. Cilt atölyelerinde en elverişlileri 100-120 cm boyunda olanlarıdır.

Giyotin: Çok miktarda tabaka halindeki kâğıtları kesmede kullanılan alettir. Elle kumanda edilen giyotinler, yarı otomatik giyotinler ve tam otomatik giyotinler olmak üzere çeşitleri vardır.

Kollu ve Çarpmalı Pres: Genellikle geniş yüzeyli işleri iki ağırlık arasında sıkıştırma işine yarayan aletlerdir. Üstteki kolu çevirmek suretiyle üst hareketli çene, alt sabit çeneye doğru iner veya çıkar. Çok farklı çeşit ve büyüklükte olanları vardır.

Cendere/Mengene: İki tane birbiriyle aynı dikdörtgen blok ve bu iki bloğun arasına bir şey koyulduğunda onu sıkıştırmaya yarayan iki tane burgulu koldan oluşan bir tür alettir. İşlevlerine göre farklı boyutta cendere/mengeneler mevcuttur. Tercihen şimşir ağacı gibi sert ahşaptan yapılmış olanlarına cendere, demirden yapılmış olanlarına ise mengene denir. Günümüzde ahşaptan yapılanlara da mengene denilmektedir. Cendere/Mengene; şiraze örülmesinde, çeşitli yapıştırma işlemlerinde, kapakların eserlere takılmasında vb. işlerde kullanılır.

Kalıplar: Türk cilt sanatında tezyinatın kapak üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan tahta, demir ve farklı metal alaşımlardan yapılmış aletlere kalıp denir. Kalıplar; her bir süsleme unsuru için miklep şemsesi, şemse, salbek, köşebent şeklinde parça parça kalıplar halinde olduğu gibi, salbekli şemse veya tüm desenin

üzerinde yer aldığı yekpare kalıplar halinde bulunabilir. Bordürlerde ve zencereklerde ise genellikle daha küçük kalıplar kullanılmaktadır. Bu küçük kalıplar yan yana basılarak zencerek ve bordürler oluşturulur. Cilt sanatının ilk zamanlarında demir ve tahta kalıplar kullanılmıştır. Günümüzde ise asit yardımıyla desenlendirilen cilt kalıpları kullanılmaktadır.

Kalıp Oyma Çivileri: Cilt sanatında kullanılan kalıpların dendanlarına uygun tarzda çeşitli kalınlık ve boyda çivilerin uç kısımlarının sıcak soğuk yuvarlatılmasıyla şekillendirilmiş kesici aletlerdir. Cilt kapakları üzerinde bulunan şemse, salbek, köşebent, kartuş kalıpların kenarlarının oyularak çıkarılması işleminde kullanılırlar.

Falçata: Çelikten üretilmiş, çeşitli boy ve kalınlıkları bulunan yassı bıçaktır. Mukavva, deri, kâğıt gibi cilt yapımı malzemelerinin kesilerek istenilen ölçüde küçültülmesi, derinin uç kısımlarının inceltilmesi ve pürüzlerinin alınması gibi cilt yapımının pek çok aşamasında kullanılır.

Cilt işlerinde kullanılan iki çeşit falçata vardır. Bu falçatalar aynı zamanda ayakkabıcılıkta da kullanılır. Birisi küçük diğeri büyüktür. Küçük olan 0,5 cm. eninde 15 cm. boyundadır. Büyük falçata ise 1,2 cm. eninde, 30 cm. boyunda eğri kunduracı bıçağıdır. Ucu yapılacak işe uygun şekilde açılarak bilenir.

İsteka/İstaka: Büyükbaş hayvan kemiğinden yapılan, 10-15 cm. boyunda, 2-3 mm. kalınlığında, 1,5-2 cm. eninde ve ucu isteğe bağlı şekilde açılabilen alete isteka denir. İsteka; formaların kırılması, derinin mukavvaya düzgünce yapıştırılması, zeminin pürüzlerinin giderilmesi, köşelerin kıvrılması, sırtın yapıştırılması gibi işlemlerde kullanılır.

Bıçkı: Deri tıraşlamada kullanılan el aletidir. Çelikten üretilen bıçkınin ucu keskin, yay şeklinde kavisli, sapı ise; ahşaptan topuz şeklinde olup kullanacak kişinin avuç içine sığacak büyüklüktedir.

Deri: Türkçeye Arapçadan gelmiş olan cilt kelimesi “deri” anlamına gelmektedir. Cilt kapaklarında en çok kullanılan kaplama malzemesi deridir. Derinin dayanıklı olması, en uygun malzeme olması, deri üzerine bezemelerin daha kolay işlenmesi cilt yapımında her zaman tercih sebebi olmuştur. Türk cilt sanatında en çok, keçi (sahtiyan) kullanımının yanı sıra, koyun (meşin), ceylan (rak) ve nadiren sığır (kösele) ile deve derileri de kullanılmıştır. İçinde bulunulan dönemlere göre, cildin iç ve dış kapaklarının kaplanmasında siyah, kahverengi, yeşil, kırmızı vb. renklerde boyanan deriler tercih edilmiştir.

Mukavva: Cilt sanatında kullanılan ana malzemelerden biri de mukavvadır. Kâğıt hamurundan ya da kâğıtların üst üste tutturulmasıyla yapılmış çeşitli kalınlıklarda dayanıklı ve sert kalın kartondur. Mukavvalar 30'luk, 40 'lık vb. gibi kalınlıklarına göre isimlendirilir. Cilt kapakları, murakka', kutu ve çerçeve yapımı gibi bir çok yerde çeşitli kalınlıkta mukavvalar kullanılır.

Cilt sanatında kullanılan mukavvalarda olması gereken özellikler şöyle sıralanabilir: Mukavvanın her iki yüzeyi de pürüzsüz olmalı, yüzeyleri tutkallı emici olmalı, kenarları muntazam kesilmiş olmalı, su yönü belirgin olmalı, mukavvanın katmanları kolayca ayrılmamalı ve bükülmeye karşı dayanıklı olmalıdır.

Kâğıt: Kâğıt, bitkisel selülozun mekanik veya kimyasal yollarla liflendirilmesi veya atık kâğıtların ve paçavraların yeniden değerlendirilmesiyle elde edilen hamurlardan üretilen, üzerine baskı yapmaya elverişli kuru ince yapraktır. Yazma eserlerde abâdî, ali kurna, elvan, haşebî, dımışkî, semerkandî, hindî, nizamşahî, muhayyer, parşömen, ebrûlu, zerefşanlı vb. doğudan-batıdan getirilen kâğıtlar ile yerli kâğıtlar kullanılmıştır. Kâğıtlar isteğe göre boyanarak aharlanmış ve mührelenmiştir.

Tutkal: Hayvansal bir yapıştırıcı olan tutkal yoğun bir kıvama sahip yapıştırıcıdır. Mukavva, deri vb. birçok şeyin yapıştırılmasında kullanılır. Günümüzde

ise PVA esaslı, yüksek yapıştırma gücüne ve elastikiyete sahip, kullanımı kolay, su ile inceltilebilir mücellit tutkalı kullanılmaktadır.

Badem Kola: Bitkisel bir yapıştırıcıdır. Ciltçilikte takviye yapıştırıcı olarak kullanılır. Geç kuruması sebebiyle tutkal ile karıştırılarak kapak takma, yan kağıtların yapıştırılması gibi uygulamalarda tercih edilir. Özellikle kalıp basımında büyük rahatlık sağlar.

Altın-Arap Zamkı: Arap zamkıyla ezilerek ince bir tabakaya dönüştürülen altın klasik cilt yapımında her zaman kullanılan önemli bir malzemedir. Altın madenin tırşeler arasında dövülerek çok ince yaprak/levha haline getirilmesine altın varak denir. Altın varaklar her birinde 24 sayfa/25 varak bulunan defterler halindedir. Beyaz altın (12 karat 8x8), yeşil altın (18 karat 8x8cm), sarı altın (22 karat 8x8cm), kırmızı altın (23 karat 8x8), antik kırmızı altın (24 karat) gibi altın varak çeşitleri mevcuttur.

Varak halinde olan altın ezilerek kullanılır. Porselen bir kabın içine bir miktar bal kıvamına getirilmiş Arap zamkı konur. Altın varaklar tek tek alınarak parmak yardımıyla ezilir. Ezme işleminden sonra altın yıkanarak çukur bir kaba süzülür. Altın dibe çökünce üzerindeki fazla su alınarak kurumaya bırakılır. Kuruyan altın kullanılmaya hazırdır.

Mühre: Kâğıda aharı tespit etmek, kâğıdın üzerindeki pürüzleri gidermek, altınla boyanmış motif ve yüzeyleri parlatmak için kullanılan aletlerdir. Kullanıldıkları yere ve biçimlerine göre adlandırılan mühreler cam, akik, çakmak taşı, deniz böceği kabuğu gibi çeşitli malzemelerden yapılmıştır.

Altın için kullanılan mührelere zer mührü denir. Altınlı yüzeylerin parlatmasında kullanılan ucu genellikle akikten mamul mührüdür. Sivri ve yassı şeklindedir.

- Sivri mühre; düz satırlı olmayan yerleri ve dar alanları parlatmada kullanılır. Ucu kargaburnu Şeklinde eğri veya düz sivri kalem Şeklinde olanları da vardır.

- Yassı mühre; uç tarafı badem formundadır. Geniş alanları mhrelemekte kullanılır.

Kâğıt mhresi olarak akmak mühre, cam mühre, böcek mühre kullanılır.

- akmak mühre; iki tarafında tutulacak birer kolu olan ahşaptan mamul, ellerin arasına denk gelen kısımda ahşap oyulmuş ve içine akmak taşı yerleştirilmiş merdane biçimindeki mhredir. akmak taşı yerine yeŐim ya da akik taşı da kullanılabilir.

- Cam (Billur) mühre: Yumurta biçiminde camdan yapılan mhredir.

- Böcek mühre: Deniz böceklerinin sert ve cam gibi parlak kabuğundan yapılan mhredir.

Boyalarda: Toprak boyalar ve bitkisel boyalar kullanılmıştır. Toprak boyalar toprak esaslı olup bitkisel boyalar ise bitkilerin yaprak ve köklerinden elde edilen boyalardır. Günümüzde ise boya teknolojisinin geliŐmesine bağlı olarak kimyasal boyalar kullanılmaktadır. Boyalar; tezyinatın boyanmasında, dendanlarda, motif konturlarında kullanılır.

Jeltin: Çeşitli hayvanların kemik, deri vb. gibi dokularından elde edilen, doğal, Őeffaf, kaynatıldığı zaman suda znebiyen, kokusuz güçlü bir yapıŐkandır. Toz

veya plaka şeklinde imal edilmiş jelâtin, yapılacak işleme göre belirli miktarda sıcak suda eritilerek kullanılır.

Fırça: Altın ve boya kullanılarak yapılan süslemelerde; zeminin altınla renklendirilmesi, motiflerin boyanması, etraflarının tahrirlenmesi vb. gibi süsleme işlerinde muhtelif kalınlıkta fırçalar kullanılır.

İplik ve İbrişim: Eserin formlarını birbirine tutturmak için renkli pamuk iplikler kullanılır. Kitabı daha çok sağlamlaştırmak ve süslemek için örülen şirazede ise çeşitli renklerde ipek ibrişim kullanılır.

Cilt çeşitleri kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre genel olarak aşağıdaki şekilde tasnif edilebilir¹⁵.

1. Şemse ciltler,
 - a. Alttan ayırma şemse ciltler,
 - b. Üstten ayırma şemse ciltler,
 - c. Soğuk baskı şemse ciltler,
2. Mülemma ciltler,
3. Mülevven ciltler,
4. Müşebbek (kati') ciltler,

¹⁵ İslam SEÇEN, "Klasik Türk Cildinin Yapısal Unsurları ve Çeşitleri", Türk Sanatının Yapı Taşları II, 63-69.

5. Çârgûşe ciltler,
 - a. Çârgûşe kâğıt ciltler,
 - b. Çârgûşe kumaş ciltler,
6. Lake ciltler,
7. Zerbahar ciltler,
8. Yazma ciltler,
 - a. Yekşah ciltler,
 - b. Barok ve rokoko ciltler,
9. Murassa ciltler,
10. İşlemeli ciltler,
 - a. Simdûzi ciltler,
 - b. Zerdûzi ciltler,
11. Soğuk baskı ciltler.

Şemse ciltler: Türk cilt sanatının Osmanlı Döneminde cilt kapağı süslemesinde; şemse, salbek, köşebent biçimi yerleşmiş haldedir. Bu klasik üsûlde cilt tarzıdır. Şemse ciltler süsleme tekniğine göre 3 çeşittir.

a. Alttan ayırma şemse cilt: Kapaklarda kalıpların basılmasıyla oluşturulan desende; kabartma motiflerin altınlanmayıp derinin kendi renginde bırakıldığı zemininin altınlandığı ciltlerdir.

b. Üstten ayırma şemse cilt: Kapaklarda kalıpların basılmasıyla oluşturulan desende, zeminin altınlanmayıp kabartma motiflerin altınlandığı ciltlerdir.

c. Soğuk baskı şemse ciltler: Kapaklarda şemse, salbek ve köşebent kalıplarının basıldığı ciltlerdir. Altının çok az veya hiç kullanılmadığı bir tekniktir.

Mülemma ciltler: “Mülemma”nın kelime anlamı parlak, revnakdar, göz alıcı güzellikte, sıvanmış şeklinde açıklanabilir. Kapak süslemesinde hem zeminin hem desenin altınla sıvandığı ciltlerdir.

Mülevven ciltler: Mülevven; renkli, renk renk olan, çeşit çeşit boyalı anlamına gelmektedir. Kapak tezyinatında iki veya daha fazla renkte altın ve/veya derinin kullanıldığı ciltlere denir.

Müşebbek (Katrı) ciltler: Müşebbek, ağ gibi örülmüş olan, şebeke ağı, şebekelendirilmiş anlamına gelir. Deri üzerine aktarılan desenlerin keskin bir alet yardımıyla ağ görünümünde, dantel gibi oyularak nakşedildiği ciltlerdir. Katrı tekniği ile süsleme; ilk önce dış kapaklara yapılmış olmasına rağmen muhafazasının zor olması nedeniyle daha sonra iç kapaklara uygulanmıştır.

Çârgûşe ciltler: Kapağın dört kenarının deri şeritle kuşatılıp orta kısmında farklı malzemenin yer aldığı ciltlerdir.

a. Çârgûşe kumaş cilt: Dört kenarı deri şerit ile çevrilmiş kapağın orta kısmında ipek, atlas, kadife vb. kumaş kullanılan ciltlerdir.

b. Çârgûşe kâğıt cilt: Dört kenarı deri ile çevrilmiş kapağın orta kısmında renklendirilmiş kâğıt kullanılan ciltlerdir. Kâğıt olarak ebrû kullanılmış ciltler de çârgûşe ebrû cilt adını alır.

Lake ciltler: Kapaklara çeşitli boyalarla, altınla fırça ile çalışılan tezyinatın kat kat laklanmasıyla yapılan ciltlerdir. Böylelikle bir nevi verniklenerek çok parlak ve sert yüzeyler elde edilmiştir. Lake ciltlerdeki tezyinat çoğunlukla minyatürlüdür.

Zerbahar ciltler: Üzerine ezme altınla fırça kullanarak geometrik çizgiler çizilmiş ve kesişen hatlar arasına noktalar konularak süslenmiş ciltlere denir. Deseni yaprak motifinden küçük karelerle oluşturulabilir. Bezeme kapağın tamamını kaplayabileceği gibi kapağın ortasında dikdörtgen şeklinde bir pafta olarak yer alabilir. Kafes adıyla da bilinir.

Yazma ciltler: Kapaklardaki süslemenin kalıp basılmadan boya ya da altın kullanılarak desenin fırçayla işlendiği ciltlerdir. Barok ve rokoko ciltler ile yekşah ciltler yazma cilt kategorisinde değerlendirilir.

a. Barok ve rokoko ciltler: Klasik cilt süslemesi Avrupa'nın etkisiyle değişerek barok ve rokoko stilinde realist çiçek ve yapraklarla oluşturulan desenlerin hâkim olduğu ciltlerdir.

b. Yekşah ciltler: Yazma şeklinde bezemesi yapılmış desenlerin üzerinden yekşah demiriyle çizgiler şeklinde geçilerek yapılan ciltlerdir. Yekşah ciltler klasik dönemden sonra yeni arayışlar denenen dönemde ortaya çıkmıştır.

Murassa ciltler: Kıymetli taşlarla bezenmiş mücevherli ciltlerdir. Yakut, zümrüt, fildişi, pırlanta, sedef, inci, firuze, elmas, mine, mercan gibi maddi değeri yüksek taşlarla süslenmiştir. Tezyinata göre açılan yuvalara kıymetli taşlar yerleştirmek sureliyle yapılır. Çoğunlukla Kur'an-ı Kerim'lere uygulanmıştır. Murassa ciltler saraylara ve padişahlara aittir. Maliyeti pahalı, yapımı zor, kuyumculuk-taş işçiliği-kakmacılık sanatını gerektiren bu ciltler günümüzde tercih edilmemektedir.

İşlemeli ciltler: Kapak tezyinatı çeşitli işleme teknikleri kullanılarak yapılan ciltlerdir. Deri ve çeşitli kumaşlara işleme uygulanır.

- a. Simdûzi cilt: Gümüş tel ya da gümüş iple işlenerek yapılan ciltlerdir.
- b. Zerdûzi cilt: Altın tel ya da altın iple işlenerek yapılan ciltlerdir.

Soğuk baskı ciltler: Kalıp ve kör aletlerle süslemenin yapıldığı ciltlerdir. Soğuk baskı ciltlerde altın yok denecek kadar az kullanılmış veya altın kullanılmamıştır.

3. CUMHURİYET DÖNEMİ (XX. YÜZYIL) TÜRK CİLT SANATI

I. Dünya savaşı sona ererken Osmanlı İmparatorluğu tarihten silinmiş, yerine çağdaş uygarlık yolunda ilerlemiş bir devlet kurmak üzere Kurtuluş Savaşında verilen mücadeleler sonucunda, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra Anadolu'da sanayileşmenin ve batının tesirleri görülmeye başlamış, bu tesirler toplumsal hayatın tüm alanlarında etkili olmuştur. Toplum; devrimler sonucunda büyük bir değişim yaşamış, bu durum sanat dünyasına da etkin bir şekilde yansımıştır. Başlangıçta batı dünyasına olan hayranlık ve batı taklitçiliği çağdaşlaşma olarak kabul edilmiş, geleneksel sanatları devam ettirmek ise ilkelik olarak yorumlanmıştır.

Sanayi Devrimi ile birlikte elle üretim, yerini makineyle üretime yani teknoloji çağına bırakmıştır. Sanayileşme toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısıyla birlikte, sanatı ve sanatçıyı da etkilemiştir. Geleneksel yöntemler uygulanarak üretilen sanat eserlerinin yapımı aylarca sürerken, teknolojik yöntemlerle çok kısa sürede yapılır olmuştur. Sanat ve teknoloji, tarihi süreçte doğru orantılı bir gelişme göstermiştir. Genç Cumhuriyetle birlikte kitaplara olan yoğun talep; cilt sanatının da teknolojiye ayak uydurarak makineleşmesine sebep olmuş ve "fabrikasyon ciltler" diyebileceğimiz modern ciltler üretilmeye başlanmıştır. Endüstriyel ciltlerin ucuz ve kolay üretiliyor olması, Türk cilt sanatını derinden etkilemiş, üretilen eser sayısında muazzam bir düşüş meydana gelmiştir. Dolayısıyla XX. yüzyıl; diğer bütün geleneksel el sanatlarında olduğu gibi, Türk cilt sanatında da, klasik sanatkarların sanatlarını icra edemedikleri, çırak yetiştiremedikleri, sanata ilginin nerdeyse yok olduğu akim ve kısır bir dönemdir.

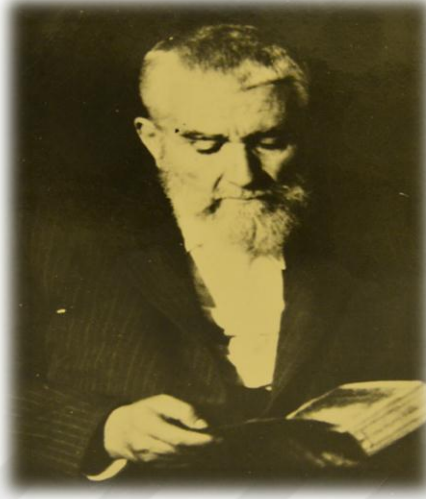
Öte yandan Cumhuriyetin Kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün direktifleri ile XX. yüzyıl başlarında geleneksel Türk sanatları adına yapılan en kapsamlı ve en önemli faaliyet; "Şark Tezyini Sanatlar Mektebi"nin "Türk Tezyini Sanatları Şubesi" olarak 1936 yılında Güzel Sanatlar Akademisi çatısı altına alınmasıdır. Devrin mücellitlerinden Necmeddin OKYAY buraya hoca olmuş,

Bahaeddin Tokatlıoğlu'ndan devraldığı mirası yaşatmak, sonraki nesillere aktarmak için sadece cilt sanatında değil hat ve ebrû sanatında da büyük çaba sarf etmiştir.

Okulun açılmasını müteakiben, Bahaeddin Tokatlıoğlu, Necmeddin Okyay, Sami Okyay, Sacid Okyay, A.Süheyl nver, Emin Barın, Muhsin Demironat, Rikkat Kunt hem oğretmen hem de talebe olarak diğer kitap sanatları yanında cilt sanatını da muhafaza etmişlerdir. Onların açtığı yolda, Mustafa Düzgünman, İslam Seçen, İlhami Turan, Ahmet Türe, Yılmaz zbek gibi sanatkârlar Türk cildini yaşatmaya devam etmişlerdir.

Tamamen Cumhuriyet Döneminde modern cilde geçilirken bir yandan da Türk cilt sanatını yaşatmaya çalışan mücellitler, şemse ve köşebentlerden oluşan cilt sanatında klasik şemse cilt tarzı olarak adlandırdığımız tarzda kapak süslemeleri yapmışlardır. Günümüzde ise Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Cilt Programı; cilt sanatı ile ilgili tek anasanat dalı olarak eğitim vermektedir. İslam Seçen'in yetiştirdiği mücellitler bu sanatı daha ileriye taşıma kaygısıyla çalışmalarına devam etmektedirler.

TÜRK CİLT SANATINDA NECMEDDİN OKYAY VE TALEBELERİ

MEHMET NECMEDDİN OKYAY (1883-1976)

SAMİ NECMEDDİN (1911-1933)

SACİD OKYAY (1914-1999)

MUSTAFA E. DÜZGÜNMAN (1920-1990)

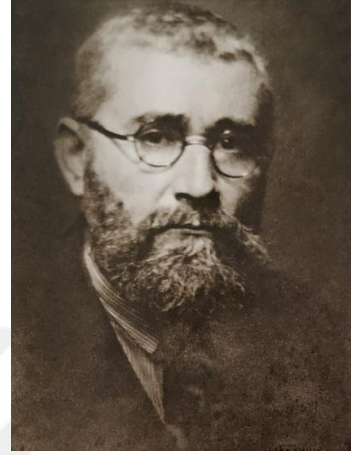

AHMET MUHİTTİN TÜRE (1917-?)

3.1. Cilt Sanatında Necmeddin Okyay ve Talebeleri

3.1.1. Mehmed Necmeddin Okyay

Özgeçmişi: Osmanlı ile Türkiye Cumhuriyeti arasında köprü vazifesi gören Necmeddin Okyay 93 yıllık ömrüne birçok sanatı sığdırmış, verdiği eserlerle hafızalarda derin izler bırakmış mümtaz bir şahsiyettir. Güzel yazı, ebrû, aharcılık, mürekkepçilik, geleneksel okçuluk, gülcülük, ciltçilik gibi çok çeşitli güzel sanatlar sahasında ihtisas sahibi olan Necmeddin Okyay'a bu sanatların devamı için çok şey borçlu olunduğu muhakkaktır.

“Üsküdarî” diye tanınan ve soyadı kanunuyla “Okyay” soyadını alan Necmeddin Efendi, 28/29 Ocak 1883’de Üsküdar Toygartepesi semtinde doğmuştur. Üsküdar Yeni Vâlîde Camii (Cami-i Cedîd) imam-hatibi ve Şer’iyye Mahkemesi başkâtibi Mehmed Abdünnebî Efendi ile Binnaz Hanım’ın oğludur¹⁶.

Mahalle mektebinde başladığı eğitimini Üsküdar Ravza-i Terakkî Rüşdiye’sinde sürdürmüş burada hat hocası Hasan Talat Bey’den Rik’a, Dîvanî, Celî Dîvanî yazılarını öğrenerek mezun olmuştur. Kur’an-ı Kerim’i de ezberleyerek hafızlık derecesi almıştır. Talebesindeki güzel yazı kabiliyetini gören Hasan Talat Bey onu sülüs ve nesihte üstâd Filibeli Bakkal Arif Efendiye götürerek yazıya devam etmesini sağlamıştır. Üsküdar İdâdisinde okurken hat dersi için haftada bir gün yazı meşk etmeye gitmesine müsaade edilmeyince, yazıda karar kılarak okuldan ayrılmıştır¹⁷. Verdiği bu karar, ilerde hayatına yön verecek sanatlara daha sıkı sarılmasına sebep olacak ve de bu vesileyle yaşadığı devrin kültür ve sanat iklimine yeni ustalar yetiştirerek katkıda bulunacaktır.

¹⁶ Muammer ÜLKER, **Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı**, 39.

¹⁷ Muhittin SERİN, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, 311.
Ali ALPARSLAN, **Osmanlı Hat Sanatı Tarihi**, 183.

Devrin hattatlarından Bakkal Arif Efendi ile Sami Efendi'ye devam eden Necmeddin Okyay çocukluğundan beri sanatla iç içe olmuş, sanata olan düşkünlüğü büyük bir aşka dönüşmüştür. 1905 yılında Sami Efendi'den talik, 1906 yılında Bakkal Arif Efendi'den sülüs ve nesih icazeti almıştır. Bütün yazı türlerini okuyup yazan Necmeddin Okyay; hocası Sami Efendi'nin tavsiyesi üzerine yalnız «talik» yazı yazmış ve bu sahada otorite olmuştur¹⁸.

Necmeddin Okyay hat sanatıyla uğraşırken bir yandan da gönlünü ebrû sanatına kaptırmıştır. Dönemin ebrû sanatçısı Özbekler Tekkesi Şeyhi Edhem Efendi'den ebrû sanatını, kâğıt aharlama usüllerini öğrenmiştir. Ebrû sanatının inceliklerini öğrenerek, devraldığı bu sanatı günümüze ulaştıran Necmeddin Okyay bunu oğulları Sami, Sacid ve yeğeni Mustafa Düzgünman'a da öğreterek ebrû sanatının günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Teknesinde kendi adıyla anılan "Necmeddin ebrûsu", laleler, karanfiller, sümbüller, menekşeler açarken, izleyenleri muhteşem bir renk cümbüşünün seyrine bırakmıştır. Necmeddin Okyay'ın ebrû çalışmaları Nusret Hepgül tarafından albüm haline getirilerek Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır.

Necmeddin Okyay kendisine gösterilen bir yazının hattatını ve yazıldığı tarihi aşağı yukarı bilirdi. Necmeddin Okyay bir yandan hat sanatını öğrenir ve yazı meşk ederken, ayrıca hattın tarihine de merak saldığından kütüphanelerde ve özel koleksiyonlardaki eserleri incelemiş, imkân buldukça eski ustaların hatlarını satın alarak kendisi de koleksiyona sahip olmuştur. Böylece kendisinin hattatlığı kadar, eski yazı levhaları konusunda uzmanlığı da herkesçe kabul edilmiştir¹⁹.

1907'de babasının vefatından sonra onun yerine tayin edildiği Üsküdar Vâlide Sultan Camii imam-hatiplik görevini tam kırk yıl sürdürmüştür. Vazifesinden boş kalan zamanlarda da gene sanatıyla meşgul olmuştur. Tükenmek bilmeyen sanat öğrenme arzusuyla birçok hüneri de dağarcığına katmaya devam etmiştir. Yazılarını kendi yaptığı mürekkebiyle yazmış, ok ve yaylar yaparak ok atmış, bahçesinde

¹⁸ Şevket RADO, *Türk Hattatları*, 265.

¹⁹ Ali ALPARSLAN, *Osmanlı Hat Sanatı Tarihi*, 11-12.

güller yetiştirmiştir. Gül sevgisini,

“Güllerim karşımda her an solmadan durmaktadır.

Her temasıyla gönlüm, şâdüman olmaktadır.

Eski Bağçem hâtıra geldikçe, didem hûn olur

Şimdi, gül tasviriyle Necmi, geçmişi anmaktadır²⁰.”

mısralarıyla anlatmıştır.

Muhtelif dönemlere ait eski hat üstatlarının hat levhaları ve icâzetnâmelerinden oluşan bir hat koleksiyonu, ebrû koleksiyonu, kitap/mushaf koleksiyonu mevcuttur. Sahip olduğu koleksiyonun bir kısmını sağlığında Topkapı Sarayı Müzesi'ne bağışlamış, bir kısmı da Ziya Aydın'a geçmiştir. Ölümünden sonra metrûkâtı ise Türk Petrol Vakfı ile Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ne devredilmiştir.

Ciltçiliği: Medresetü'l Hattatin'in açılışından itibaren çalışmaya bu okul altında devam eden Necmeddin Okyay; 22 Mayıs 1916'da ebrû ve ahar muallimliği, Türk Tezyini Sanatlar Şubesi Türk Süsleme Bölümünde ise Şark Tezyini Sanatlar Cild kalıpları öğretmeni olarak 01 Haziran 1936'da başlamış, Temmuz 1948'de emekli olmuştur²¹.

Cilt sanatı; hat, tezhip, minyatür, ebrû, mürekkeçilik, aharlama, hakkâklık gibi birçok sanatı aynı çatı altında toplayan ve kitabı muhafaza eden bir zırhtır. Necmeddin Okyay; ilerleyen yaşında öğrendiği cilt sanatını; sahip olduğu yeteneklerini kullanarak uygulamalar yapmıştır.

Koleksiyonunda bulunan kitaplarının bir kısmının kapsız olması, bir kısmının da ciltlerinin tamir edilmesi lüzumu üzerine Necmeddin Okyay ciltçiliğe başlamıştır. Hocası Bahâeddin Efendi'nin yardımıyla bu sanatta kendini geliştirmiştir. Mücellid

²⁰ Hasan ÖZÖNDER, "Batan san'at güneşimiz, kırılan kalemimiz: Necmeddin Okyay", 20.

²¹ Yusuf ÇAĞLAR, Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul'un Meşhur Hattatları, 177-178.

Köşklü Mehmed Efendi'nin cilt kalıplarını satın almış, klasik ciltlerde yer alan şemse, salbek, köşebent gibi unsurları inceleyerek, kısa sürede mücellit olmuş ve kütüphanesindeki kitaplarının ciltlerini yenilemiştir.

Hocanın cilt sanatına başlamasını; Uğur Derman sahibi olduğu "Necmeddin Okyay'ın Hatıra Defteri"nin "Mücellidliğe Başlayışım" kısmındaki notlardan şu şekilde aktarmıştır:

Elimde birçok eser bulunduğu, bunları yaptıрмаğa da imkânım olmadığı için, mücellidliği öğrenip kendim yapmayı ne zamandır düşünüyordum. Bir gün Kapalıçarşı'dan geçerken Köşklü Mehmed nâmındaki mücellide tesâdüf etdim ve kendisine "Mücellidbaşı Râgıb Efendi'nin şemse kalıpları acaba ne oldu?" diye sordum. "Onun kalıpları yokdu, benimkileri kullanırdı. İstersen onları sana satayım" cevâbını aldım.... Gidip Bahaddin Efendi'yi bulmuş, ona: "Necmeddin Efendi benim kalıpları sordu. Aman, hazır istiyorken ona satalım" demiş. Baha Efendi de bu sözü bana nakledince "Alırım" dedim. Meğerse kalıplar Baha Efendi'deymiş ve o kullanıyormuş. Bir torba içinde ufak tefek 10-15 parça, aralarında işe yarayacak ancak bir göbek ve bir de salbek vardı. "Yirmi lira istiyor" dedi; verdim, aldım. Parayı götürüp Köşklü Mehmed'e teslim ederken: "Yirmi liraya satdım" diye elinden bir sened almış. Baha Efendi'nin vefâtından sonra metrûkâtını ben almışdım, içinden bu sened de çıktı. Hâlbuki mücellidlikle Baha Efendi meşgul olduğundan ve kalıpları kendisinin alması lâzım gelirken, takdîr-i ilâhi bu yolda tecelli etdi ve bu fâkire nâsib oldu. Fakat Baha Efendi bu alışveriş esnâsında: "Hoca, sen bu kalıpları aldın ammâ, bu, zor mes'eledir. Basarsın basarsın, çıkmaz" diyerek beni korkutdu ve şevkimi kırdı. Şimdi gelelim bunun devâmına..Elde kalıp var, başka levâzım yok. Nasıl yapılacağını da bilmiyorum. Pazardan eskimiş bir bıçkı aldım. Fakat bilemek için somaki taşı yok. Aklıma Ayasofya Camii'nin etrâfındaki kaldırımlarda kırılıp atılan ufak somaki parçaları bulunabileceği geldi. Sokaklarda aramaya başladım. Yolun kenarında yumruktan büyükçe, bir tarafı düz bir somaki taşı buldum. Sonra, biraz deri aldım. Uğraşa uğraşa, mermer üzerinde yalan yanlış avuç içi kadar bir parçayı tıraş edebildim. Basacak pres yokdu. O sırada fes yerine artık şapka giyilmeye başlandığından, fes kalıbcılarının elden çıkardığı baskı âletlerinden eskimiş bir tânesini bât pazarından bulup satın aldım. Eve gelerek tıraş ettiğim deriyi mukavvaya yapışdırıp basdım, kalıbın deriye çıkması hoşuma gitti. (Derman, 2014, s.25-26)

Yaptığı kabı hocası Bahaeddin Efendi'ye gösterdiğinde "Olmuş işte, bu kadar, şemse dediğin ne olacak, güzelce yapmışsın" demesiyle çalışmalarına devam eden Necmeddin Okyay'ın yaptığı bir cildi Sandal Bedesteni'nde Amerikalı bir kadın, ikinci

yaptığını da Hamdullah Suphi Bey satın almıştır²². Necmeddin Okyay yeni cilt kalıpları yapmak için galvanoplasti metodunu öğrenmeyi de başarmıştı. Bu süreç yine Okyay'ın defterinde:

Köşklü Mehmed'in kalıpları içinde bir salbekte bir göbek vardı; köşebend de lâzımdı. Elime geçirdiğim, aynı desenin kullanıldığı bir kabın köşebendleri de mevcuddu. Bundan dışçı balmumu ile kalıb aldım, döktürdüm. Şekiller gâyet zayıf oldu. Basıldığı vakit hiç istifâde edilmiyordu. Bu kalıbın üzerinde biraz çelik kalem oynatmak gerektiğinden, gitmediğim hakkâk dükkânı kalmadı... Kapdân-ı deryâ Hacı Vesim Paşa'nın oğlu Lutfi Bey'in bir lutfu ile karşılaştım... "Dur, şu hocaya galvanoplastiyi öğreteyim" deyip elindeki ecnebi kimya kitaplarından bu iş için gerekli olan levâzımı çıkartarak yapmaya başlamış. Bir gün mektebe bir salbek getirdi. "Hoca, bunun içini kalayla doldur. Etrafını kes, getir" dedi. Eve getirdim, yaptım. Kendisine "Aman, benim balmumuna aldığım kalıplarım var. Onları da yapınız" dedim. "Yapmam, bizim eve gelirsiniz; öğretirim, kendin yaparsın" dedi. Mahdûmum merhum Sâmî ile birlikte gittik. Lutfi Bey'in yaptıklarını görünce: "Baba, biz bunları mektebde okuduk. Fakat tatbikâtını görmemişdim; yaparız" dedi. Paçaları sıvadık, tatbikâta giriştik. Başladık bakır kaplamağa... O esnâda bizim şâir komşumuz Nüzhet Bey Darbhâne'de pul müdiriydi. Orada galvano yapıldığını öğrendim, ona gittim. Ne tarzda yaptıklarına muttali' oldum. Lutfi Bey'de gördüklerimizin noksanlarını orada tamamladım. Neticede bu işi başarmak mümkün oldu.(Derman, 2014, s.27) şeklinde anlatılmıştır.

Cilt kalıpları çoğalan Necmeddin Okyay sadece kitap kapakları yapımıyla kalmamış yanı sıra çerçeve, para cüzdanı yapmaya başlamıştır. Buraya dair bir hatırasında: Derman(2014) "Bir gün bunları alıp Müzeler Müdürü Halil Bey'e gittim, gösterdim. Gördün mü, bak ne güzel şeylere tatbik etmişsin. İşte böyle olmalı; bir şeye saplanıp kalmamalı dedi."(s.27) olarak zikretmiştir.

O zamanlar Müzeler Müdürü Halil Edhem Bey'in tavsiyesiyle Necmeddin Hoca Tayyâre Cem'iyeti (günümüzde Türk Hava Kurumu) nâmına belli aralıklarla onbeş Nutuk, onbeş Vesikalar olmak üzere toplam otuz adet cilt yapmıştır. Bu süreç defterden devamla:

²² M.Uğur DERMAN, "Necmeddin Okyay'ın Mücellidliğine Dair", Uluslararası Cilt Sanatı Buluşması Sempozyumu Tebliğler, 26.

Gâzi Paşa'nın 'Nutuk'unun lüks olarak basdırılanlarından on adedine... cild yapacaksınız" dediler... "Mücellidler yapamayacaklarını bildirince Halil Bey'e müracaat etdik. Sizi tavsiye etdi" dediler... Lâkin on cildin hiç biri diğerine benzemeyecek. Hepsi başka başka olacak... "Peki" dedim ammâ elde on parçalık kalıbım olmadığından, beni bir düşüncedir, aldı. Çünkü takım itibarıyla pek fâkirdim. Halil Bey'e giderek... "Sizin yüzünüzü ağartacağım, inşallah mahcûb etmeyeceğim ammâ bana yardım eylemeniz lazım" dedim. "Ne gibi?" dedi. "Kalıb itibarıyla benim biraz, biraz değil; çok noksanım var. Çinili Köşk'de teşhirde olan deri kalıplarınızı bana müsaade edip verirseniz, onları galvanoya verir, bakır kaplarım. O vakit on parçayı birbirine benzemeden yaparım. Maksud da hâsıl olur" deyince "Hayhay" cevâbıyla hemen emrini verdi. Kalıblardan üç-dört takım vardı; imzâ mukâbili bana teslim etdiler. Aldım, eve geldim. En önce bunları bakır kaplamağa başladım. Elimde olan kalıblarla da üç dört cildi hazırladım. Bakırlar da o vakte kadar kalınlaşıp kıvâmını buldu. Sonra bunları tamamladım. Kalan cildleri merhum evlâdım Sâmi'yle birlikte söz verdiğim günden evvel yetiştirip bitirdik. Bunları alıp Müze'ye götürdüm. Tahsin Bey o zaman müdir muâviniydi. Odasındaki kütübhânenin önünde bulunan düz çıkıntıya cildlerin üst kablarını yan yana dizerek içeri girip Halil Bey'i çağırdı. Oda kapıdan girip cildler gözüne ilişince, bana selâm vermeyi filân unutup hemen onların yanına gitti. Her birini inceledikten sonra yüzümü gözümü öperek teşekkür ve tebrik ile: "Beni mahcûb etmedin" dedi. Kablar kitapların üzerine takılıp geçirildikten sonra hemen Ankara'ya yollandı. Bunlar kabûle mazhar olup tekrar on cild daha sipâriş edildi... Bilâhare on cild daha sipâriş etdiler. On beşi Nutuk, on beşi Vesikalar olmak üzere cem'an otuz parça teslim etdim. Bunlar Tayyâre Cem'iyeti nâmına yapıldığından her cild için elli lira aldım... 21 Kânûnisânî (Ocak) 1929'da elime şöyle bir vesika verildi: "Gâzi Hazretlerinin târihi Nutuk kitaplarından on beş cildin kablarını nın tezhid usûlü ile cildlerini imâl eden Hattat Mektebi ebrî muallimi Necmeddin Efendi işini mücib-i memnûniyet bir şekilde ikmâl etmiştir." Mübâyaat Komisyonu Reisi (imza) (Derman, 2014, s.27-28)

İlerleyen bir zamanda Necmeddin Okyay; Mücellidbaşı Râgıb Efendi'nin oğlu Nâşid Bey'den üç takım pirinç kalıp satın aldığını bu kalıplarla çok kıymetli ciltler yaptığını hatta Hasan Âli Yücel'e verilmek üzere bu kalıpları kullanarak bir sumen yaptığını anlatır²³.

Yaptığı ciltlerden bazıları:

- Tayyâre Cem'iyeti (Türk Hava Kurumu) nâmına onbeş Nutuk, onbeş Vesikalar olmak üzere otuz parça,
- Maârif vekili (Milli Eğitim Bakanı) Hasan Âli Yücel'e sumen (Oğlu Sacid'le birlikte),

²³ M. Uğur DERMAN, "Necmeddin Okyay'ın Mücellidliğine Dair", Uluslararası Cilt Sanatı Buluşması Sempozyumu Tebliğler, 28.

- Kur'an-ı Kerim (Kamil Efendi tarafından Es'ad Fuad Tugay Bey'e yazıldı),
- Ömer Tosun Paşa'ya verilmek üzere üzerinde kabartma olarak El-Emir Ömer Tosun yazılı cilt (Es'ad Fuad Bey'e verilmek üzere yaptığı kablardan biri),
- "Muallim Mektebi" yazılı bir kab,
- Osmanlı Devrinin son sadrazamlarından Ahmed İzzet Paşanın kendi te'lifi olan – Alman İmparatoru'na hediye edeceği – kitabın kabı üzerine bir âyet-i kerîme ile şemse basılmış cilt,
- Burdurluların İsmet Paşa'ya verecekleri hemşehrilik mazbatasının yazılı şemse olarak hazırladığı kabı,
- İstanbul Belediyesi tarafından İstanbul'a her gelişinde çekilen fotoğraflarını koymak üzere İsmet Paşa'ya verilen üç albüm,
- Amerika için bir albüm²⁴.

Necmeddin Okyay; mücellitliğe başladıktan sonra hocası Bahaeddin Efendi cilt işlerini tamamen bırakmıştır. Bahaeddin Efendi'nin sağlık sorunlarından dolayı mektebdeki cilt derslerini kendisi yürütmüş maaşını da hocasına vermiştir. Daha birçok kap yapıp da bilgi ve becerisini arttıran Necmeddin Okyay; 1930'lu yılların son birkaç yılında hocası Bahaeddin Efendi yerine Topkapı Sarayı Müzesi'nde mücellitlik yapmıştır. Bahaeddin Efendi'nin vefatından sonra bu görevi oğlu Sacid Okyay devralmış fakat Akademideki göreviyle birlikte yürütemediğinden istifa etmiştir²⁵.

Üstat Necmeddin Okyay; 5 Ocak 1976 tarihinde vefat etmiş, kabri İstanbul Üsküdar'da Karacaahmet Kabristanında 8. Adadadır.

²⁴ M. Uğur DERMAN, "Necmeddin Okyay'ın Mücellidliğine Dair", Uluslararası Cilt Sanatı Buluşması Sempozyumu Tebliğler, 27-28-29.

²⁵ A.g.m., 28

Resim-3.1.1-1 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri (*)

Resim-3.1.1-2 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri(*)

Resim-3.1.1-3 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri(*)

Resim-3.1.1-4 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri(*)

Resim-3.1.1-5 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri(*)

(*) Resimlerde yer alan cilt kalıp örnekleri 2012 Yılı Uluslararası Cilt Sanatı Buluşması Sempozyumu kapsamında sunulan Prof.Dr. Çiçek Derman'ın "Necmeddin Okyay'dan Kalan Cilt Kalıpları" adlı bildiriden alınmıştır.

Resim-3.1.1-6 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri(*)

Resim-3.1.1-7 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan cilt kalıp örnekleri(*)

Resim-3.1.1-8 Necmeddin Okyay tarafından oğlu Sami Necmeddin ile birlikte imal ederek kullandıklar ahşap cilt kalıp örnekleri(**)

Resim-3.1.1-9 Necmeddin Okyay tarafından oğlu Sami Necmeddin ile birlikte imal ederek kullandıklar pirinç cilt kalıp örnekleri(**)

Resim-3.1.1-10 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri(**)

Resim-3.1.1-11 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri(**)

(**) Resimlerde yer alan cilt kalıp örnekleri Mücellit Sayın Mehmet Ali Kunduracıoğlu'ndan alınmıştır.

Resim-3.1.1-12 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri(**)

Resim-3.1.1-13 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan bakır cilt kalıp örnekleri(***)

(***) Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kitap Şifahanesi Cilt Atölyesinde bulunmaktadır.

Resim-3.1.1-14 Necmeddin Okyay'a ait TPV Müzesi'nde bulunan cilt kalıp örnekleri

Resim-3.1.1-15 Necmeddin Okyay tarafından kullanılan pirinç cilt kalıp örneği(****)

(****) TCCB Devlet Arşivleri Başkanlığı Cilt Atölyesinde bulunmaktadır.

Necmeddin Okyay'ın 5 Ocak 1976'da vefatından sonra ailesinin isteği üzerine; birkaç parçaya ayrılan metrukâtı içinden toplam 183 yazma eser; 1978 yılında satın alma yoluyla Türk ve İslam Eserleri Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi'ne, "Hattat Necmeddin Okyay'ın Terekesi" adıyla kazandırılmıştır. Türk ve İslam Eserleri Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunan bu eserler aşağıdaki gibi gruplandırılabilir²⁶.

İcazetnameler:

- Necmeddin Okyay'ın nesih, sülüs ve celif divani yazıda aldığı icazetnameler (TİEM 4512 a,b),
- 13 farklı hattata ait icazetnameler.

Kıt'alar ve Murakka'lar: Necmeddin Okyay koleksiyonunda ciltli veya ciltleri eksik birçok murakka' bulunmaktadır.

- Hattatı belli olmayan sülüs ve nesih ile yazılmış kıt'alar (TİEM 4541),
- Şeyh Mehmed Efendi'nin sülüs ve nesih kıt'aları (TİEM 4559),
- Hafız Osman'ın hicri 1101(1689-90) tarihli sülüs harf çalışmalarını gösterir murakka'sı (TİEM 4427),
- Hafız Osman'ın 1684 tarihli hadislerden oluşan murakka'sı (TİEM 4428),
- Mehmed Es'adü'l-Yesari'nin 18 kıt'a talik harf çalışmalarını içeren murakka'sı (TİEM 4423),
- Mahmud Celaledin'in sülüs yazı çalışmalarını içeren murakka' sayfaları (TİEM 4553),
- Mehmed bin Celaledin-i Amasi'nin 1486 tarihli rulo şeklinde hazırlanmış nesih ve sülüs yazıları (TİEM 4453-4454),
- Kimlere ait olduğu bilinmeyen çeşitli murakka'lar.

Kur'an-ı Kerimler, cüzler, dua mecmuaları ve Kur'an sayfaları:

²⁶ Şule AKSOY, "Hezarfen Bir Hattat, Necmeddin Okyay: Hayatı ve Türk ve İslâm Eserleri Müzesinde Bulunan Kitapları", 85-93.

- Üç adet Kur'an-ı Kerim,
 - * Hafız Osman hocası Mustafa Eyyubi'ye ait (TİEM 4431),
 - * Yedikuleli Seyyid Abdullah'ın öğrencisi İbrahim bin Süleyman'a ait iki adet Kur'an-ı Kerim (TİEM 4445- TİEM 4431),
- Derviş Ali'nin 1701 tarihli En'am suresi ve 1762 tarihli Sarıgez kâtibi Mustafa'nın hattı Amme Cüzü (TİEM 4429),
- 13 adet dua kitabı,
 - * Ferhat Paşa'nın yeniçeri ağası iken ve yazdığı tezhibini Kara Memi'nin yaptığı 1557 tarihli Hatim Duası (TİEM 4416),
 - * Şeyh Hamdullah'ın iki dua mecmuası (TİEM 4419-4426),
 - * Mustafa Rakım'ın 1762 tarihli içinde Kur'an sureleri ve belli günlerde okunacak duaların yer aldığı mecmuası (TİEM 4430),
 - * Hasan Rıza'nın Hicri 1327/1911 tarihli dua mecmuası (TİEM 4418),
- Tek veya karşılıklı olarak yazılmış Kur'an sayfaları (TİEM 4434,4485,4557 v.s.).

Değişik Konulu Kitaplar:

- İslâm ve Osmanlı Tarihini içeren kitaplar,
- İslâmiyet'in vecibeleri ve tarikatlarla ilgili kitaplar,
- Gurraname ve Ruznameler,
- İlim ve âlimlerle ilgili olanlar,
- Kâbe ve vakit ilimlerini konu eden eserler,
- Okçulukla ilgili eserler,
- Güneş yüksekliği ve zaman ölçümünde kullanılan cetveller.

Edebi Eserler:

- 17.yüzyıl Safevi dönemi Hafız Divanı,
- 1570 tarihli Türkçe Yusuf ile Züleyha,
- Baki Divanı,
- Son dönemde yazılmış Türkçe şiir mecmuaları,

- Divan-ı Fitnat,
- Divan-ı Nakşî.

Vakfiyeler:

- 1600 Ekim tarihli Sultan III. Mehmed 'in hatt-ı hümayunu ve tuğrasını taşıyan Sultan III. Mehmed Vakfiyesi (TİEM 4482),
- Hattat Mahmut Celâleddin tarafından yazılmış Hicri 1201/26 Temmuz 1786 tarihli Gelibolu Baruthanesi Nazırı Seyyid Abdülkadir Efendi'nin Vakfiyesi (TİEM 4480),

Başlıcaları yukarıda arz edilen metrukâtın dışında muhtelif kitaplar da bulunmaktadır.

Necmeddin Okyay'ı yakından tanıyan A.Süheyl Ünver; "Medresetü'l Hattâtîn Hatıralarında" hezarfen üstad hattat Necmeddin Efendi hocamız da yalnız tâ'likte değil, ebrû çeşitlerinde, eski cilt yapımında, şiraze örmede, altın cetvel çekmede sanatın bütün inceliklerine vâkıf olduğu gibi, isteyenlere bunları gönülden gelen bir aşk ile öğretirdi²⁷. Mücellit İslam Seçen kendisi ile yapılan mülakatta; "Ben 1957'de Akademi'ye geldim. Ben geldiğimde Necmeddin Hoca ayrılmıştı. Necmeddin Okyay 1944'de emekli oldu. Ancak okuldan hiç kopmadı. Şimdiki devirdeki gibi sözleşmeliler okula devam etti. Haftada bir, on günde bir, ayda bir gelirdi. Sacid Bey onun yerine geçti. Ben mezun oluncaya kadar Sacid Bey'den epeyce ders aldım. Yaptığımız işler evde konuşuluyor tabii. Necmeddin Hoca da merak içinde okula gelirdi. Bize bakmaya... Sorardı. "Ya oğlum Sacid söyledi. Bir göreyim bakayım ne iş yaptınız, güzel ne yaptınız" diye sorardı. Birebir çalışmalar yaptık. Derinin nasıl tıraş edildiğinin sırlarını öğretirdi. Bıçkının tutuşunu, deriyi cama germeyi falan....Ayrıca Necmeddin Hoca 1970 yılına kadar Perşembe Toplantılarına da gelirdi. Ben Sacid Okyay'ın öğrencisiydim. Ancak Necmeddin Hoca ile de çok istişaremiz oldu öğrencisi gibi. Çok istifade ettik. Allah gani gani rahmet eylesin. Bugün cilt sanatını ona borçluyuz²⁸."

²⁷ Gülbin MESARA, *Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul'un Meşhur Hattatları*, "A.Süheyl Ünver'in Medresetü'l Hattâtîn Hatıraları", 30.

²⁸ Hümeysra GÜMÜŞHAN, "İslam Seçen'le Röportaj"

3.1.2. Sami Necmeddin

Özgeçmişi: Sami Necmeddin, Necmeddin Okyay'ın ortanca oğludur. 23 Ocak 1911'de Üsküdar'da doğdu. Soyadı kanunundan önce hakkın rahmetine kavuştuğu için Okyay soyadını kullanamamıştır. Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'nden mezun olan Sami Necmeddin; küçük yaşlardan itibaren ebrû, cilt, tezhip, hâk (oyma)

sanatlarıyla meşgul olmuştur. Sahip olduğu üstün yeteneğiyle, kısacık ömrüne rağmen çok başarılı eserler ortaya koymuştur.

Babası Necmeddin Okyay'dan ebrû ve ciltçiliği öğrendi. Daha sonra mücellit ve müzehhip Bahaeddin Efendi'den (Tokatlıoğlu) ders alarak tezhip ve lake(ruganî) cilt yapımını ilerletmiştir. 1931 yılında cilt ve tezhip sanatında hocası Bahaeddin Efendi'den icazet almış, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan bazı kitapların tamirinde hocasına yardımcı olmuştur. Bu çalışmaları sırasında ve ders aldığı yıllarda Bahaeddin Efendi'nin kitap sanatlarıyla ilgili bilgi ve düşüncelerini not almış, tezhip ve cilt sanatında kullanılan terim ve tabirleri kaydederek bunların doğru bir şekilde günümüze ulaşmasında önemli rol oynamıştır²⁹.

Klasikten ayrılmayan Sami Necmeddin cilt çalışmalarında baskı tekniğinin yanı sıra oyma (katı) tekniğini de kullanarak müşebbek cilt tarzını yeniden canlandırmıştır. Tezhip çalışmalarında ise Ali Üsküdârî üslûbunu benimsemiş tasarımlarını bu yönde hazırlamıştır³⁰.

Şark Tezyînî Sanatlar Mektebi'nden 1931 yılında mezun olmuş 26 Mayıs 1932'de minyatür öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Ergin(1943) "Minyatür muallimi

²⁹ F. Çiçek DERMAN, "Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay'ın Sanatkâr Oğulları" Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V, 1-5 Kasım 2007, Bildiriler Cilt II, 151-154.

³⁰ Gülnur DURAN, Ali Üsküdârî, Tezhip ve Ruganî Üstâdı, Çiçek Ressamı, 59-60-61.

Tahirzade, İnan hükümeti tarafından çağrılmış olduğundan onun dersi Sami Necmeddin'e verildi." diye anlatmaktadır.(s.1785) Sami Necmeddin; 12 Haziran 1933 tarihinde vefat etmiş ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Tezhip dalında yaptığı eserlerin bir kısmı şunlardır:

- İki renk altınla tarama halkârî üslubunda işlediği "kuşlu pano" çalışması için Sami'nin çeşitli eskizler hazırladığı bilinmektedir. Eserin aslı Türkp petrol Vakfı koleksiyonunda muhafaza edilmekte olup imzalıdır.

- Esad Fuad Tugay (1884-1973) için Hacı Kâmil Akdik'in (1861-1941) yazdığı 1'de En'am-ı Şerif'in bezemesi-1931 (Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi).

- Neyzen Emin Yazıcı'nın (1883-1945) kıt'a bezemesi-1933; bu eser Türkp petrol Vakfı koleksiyonundadır.

- Tantâvizâde İzzet Bey için Enâm-ı Şerif bezemesi.

- Kâmil Akdik tarafından yazılıp Mısır'a götürülen bir hattın tezhibi-1931.

- Etrafı rujanî tarzda bezenmiş olan Necmeddin Okyay'ın celf ta'lik Bârekâllah levhası-1931 tarihli olup imzalıdır.(Derman, 2008, s.152)

Cilt dalında yaptığı eserlerin bir kısmı şunlardır:

- Sami Necmeddin tarafından hazırlanan ve Türkp petrol Vakfı Müzesi'nde muhafaza edilen deri oygu iki takım kitap kabı (Türkp petrol Vakfı, 0114, 0115).

- Sami Necmeddin'in kağıt para cüzdanı (Türkp petrol Vakfı,123).

- Neyzen Emin Yazıcı'nın kıt'a bezemesi-1933. Kıt'anın çerçevesi deri üzerine kalıp basma tekniği ile Sami Necmeddin tarafından hazırlanmıştır. (Türkp petrol Vakfı, 057) (Derman, 2008, s.153-154-155)

3.1.3. Sacid Okyay

Özgeçmişi: Mehmed Sacid Okyay; Necmeddin Okyay'ın küçük oğludur. 1914'de dünyaya gelen Sacid Okyay; babası Necmeddin Okyay'dan ebrû, ciltçilik ve cilt kalıpları yapmayı öğrenmiştir. Güzel Sanatlar Akademisi'nin Türk Tezyini Sanatlar Şubesinde 26.03.1936 tarihinde ebrû, ahar, şemse öğretmeni³¹ olarak çalışmaya başlayan Sacid Bey 1946 yılında Türk Süsleme Bölümünde Cilt Atölyesi öğretmenliğine³² görevlendirilmiş, Necmeddin

Okyay'ın 1948'de emekliye ayrılmasından sonra ebrû öğretmenliğini de üstlenmiştir. 1939 yılında Akademi'de öğretmenliğe devam ederken, Bahaddin Tokatlıoğlu'nun hayatını kaybetmesi üzerine, vekâleten Topkapı Sarayı mücellitliğine atanmış ve 1943 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. 1969 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde profesörlüğe getirilmiştir. 09.04.1973 yılında³³ emekli olmuştur.

Bu görevlerinin yanı sıra mahkemelerde yazı ve imza bilirkişisi olarak da çalıştığı ilk öğrencilerinden MSGSÜ Öğretim Üyesi Sayın İlhami Turan'dan öğrenilmiştir³⁴. 1973 yılında emekliye ayrılan Sacid Okyay; 19 Nisan 1999 günü hakkın rahmetine kavuşmuş ve Karacaahmet'te babasının mezarı yanına defnedilmiştir.

1969 yılında akademi müdürlüğüne verdiği dilekçede, yapmış olduğu eserleri şu şekilde sıralar;

- Güzel Sanatlar Akademisi Şeref Defteri.
- Ankara Devlet Operası Şeref Defteri.
- Makam Sumen ve Bloknot Defteri (M.E. B. Hasan Ali Yücel için yapılmış).
- İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan şemse ciltler ve restore edilmiş ciltler.
- İsmet İnönü Cumhurbaşkanlığı İken İstanbul vilayeti için 3 adet şemse albüm.
- İnönü Nutku'nun şemse cildi.(G.S. Akademisi hediye etti).

³¹ MSÜ, **Dünkü ve Bugünkü Akademi 1936-1**, 9.

³² MSÜ, **Güzel Sanatlar Akademisi 1949-1**, 14.

³³ MSÜ, **Güzel Sanatlar Eğitiminde 100 Yıl 1983**, 59.

³⁴ Hümevra GÜMÜŞHAN, "İlhami Turan'la Mülakat".

- Şemse çerçeve (1952'de Kral Abdullah'a hediye edilmek üzere hazırlanmıştır).
- Şemse çerçeve ve cüzdan (Hamdullah Suphi Tanrıöver).
- Şemse albüm (Operatör Dr. Gıyas Korkut'a aittir).
- Şemse ve ciharköşe ciltler (Av.Halil Edhem Arda'ya aittir).
- Şemse ciltler (Memluk, Selçuk, Herat, Osmanlı) onarımları (Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi'ye aittir).
- D.G.S.A. Arşivi. Hattat Hacı Nuri Korman sülüs celisi yazı etrafları yapılmıştır.(Mavili, 2007, s.96-97)

3.1.4. Mustafa Esad Düzgünman

Özgeçmişi: Birçok sanatın temsilcisi olan Mustafa Düzgünman; 9 Şubat 1920'de Üsküdar Sultantepe semti Hacı Hesna Hatun mahallesinde doğmuştur. Babası Üsküdar Sultantepe'de Abdülbaki Efendi Camii ve Aziz Mahmud Hüdâyi Camilerinin İmam Hatibi Hafız Saim Efendidir. Annesi Necmeddin Okyay'ın yeğeni Üsküdarlı Şükrüye Hanımdır. İlk tahsilini Ayazma Mektebinde

tamamladıktan sonra Üsküdar çarşısında babasının yanında baharatçılık işiyle uğraşmıştır. Süheyla hanımla yaptığı evlilikten, Ali Haydar ve Yasemin adlı çocukları bulunan Düzgünman³⁵, 12 Eylül 1990'da, İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri, Karacaahmet Mezarlığı'nda bulunmaktadır. Mustafa Düzgünman; bir yandan Üsküdar'daki o küçük ve gösterişsiz aktar dükkânında çalışırken, öte yandan da kendi sanat dünyasını şekillendirmiştir.

Ciltçiliği/Ebrûculuğu: Her türlü sanatı öğrenme gayretinde olan Mustafa Düzgünman evde kendi çapında alafranga tarzda meşin-kordonlu basit ciltler yaparak mücellitliğinin ilk temellerini atar. Yeteneği annesinin dayısı Necmeddin Okyay tarafından fark edilmiş ve kendisinin de hoca olduğu Güzel Sanatlar Akademisi Türk Tezyini Sanatlar şubesindeki öğretim müddeti sınırlı olmayan Türk Ciltçiliği ile Ebrû ve Âhar kısımlarına yazdırmıştır. Önce klasik cildi öğrenmiş sonra ebrû öğrenmeye başlamıştır³⁶. Bu aşamayı Düzgünman Mehmet Nuri Yardım'a verdiği bir röportajda şu şekilde anlatmaktadır:

Ben 1938 senesinde Akademi'nin Türk Tezyinat şubesine yazıldım. Bu şubede cilt ve ebrû derslerini aldım. Necmeddin (Okyay) Hoca'nın Hoca olduğu şube oydu. Orada ebrû ve cilt yapıyordu ama ben evvela cilde başladım: Şemse cild... Deri traş etmek, altın ezmek, kap işlemek, şiraze örmek,

³⁵ Mustafa DÜZGÜNMAN, "Ebrû Nasıl Yapılır", *Sanat Çevresi Sayı:84*, 23.

³⁶ M. Zeki KUŞOĞLU, "Sayın M.Zeki Kuşoğlu'na Muhtasar Hayat Hikâyesidir", *Gelenekten Geleceğe Köprü İnsanlar*, 187

alaturka cilt yapmak... O meyanda ebrû da resim olduğu için ebrû öğrenmeye başladım. (Yardım, 2006, s.192) diyen Mustafa Düzgünman alaturka cildin en güzel örneklerini üretmiştir.

Çalışmaları ile dikkat çekerek hocasının gözdesi olmuş, hatta o yıllarda Akademi'de öğrenci olan Aziz Nesin onun hakkındaki düşüncelerini "Mustafa diye bir çocuk vardı; harika şeyler yaptı o yaşta...³⁷" diyerek dile getirmiştir. Aynı zamanda Mustafa Düzgünman'ın şahsi dostu, arkadaşı olan A.Yüksel Özemre; sık sık ev ziyaretlerine gittiğinde Düzgünman'ı kadim tarzda cilt yaparken ya da teknede ebrû çalışırken seyrettiğini ve bundan büyük keyif aldığını, bu esnada Mustafa Düzgünman'ında yaptığı işin inceliklerini kendisine anlatarak mutlu olduğunu hatıralarında anlatmaktadır³⁸. Düzgünman üç sene boyunca Akademi'de şemse cilt ve ebrû öğrenmeye devam etmiştir.

Akademi'deki öğrenciliği sırasında Akademi çapında 1942'de yapılan yılsonu sergisinde üç büyük vitrinde ebrûlarını ve eski tarz cilt eserlerini sergilemiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel sergiyi ziyarete gelmişler, eserler karşısında hayranlıklarını belirterek Mustafa Düzgünman'ı takdir etmişlerdir³⁹.

Ebrû sanatının günümüze intikal etmesinde bir mihenk taşı olan Mustafa Düzgünman'ın 1940 senesinde Akademi'de başlayan ebrû serüveni ölene kadar devam etmiştir. Askerlik ve hastalık nedeniyle Akademi'yle ilişkisi kesilmiştir. 1944 yılında sol ciğerindeki kanamadan dolayı üç yıl tedavi görmüştür. Evlendikten sonra, 1953'te askere alınmış sağlık durumundan dolayı altı ay askerlik yapmıştır. Bu altı ayın üç ayını Selimiye Kışlası'nda, üç ayını da Harbiye'de I.Ordu Karargâh Matbaasında mücellitlik yaparak tamamlamıştır⁴⁰.

³⁷ M. Şinasi ACAR, "Aşk Olmayınca Meşk Olmaz, Aziz Nesin'le Akademi Yılları Üstüne Söyleşi."Osmanlı'dan Bugüne Gözümüzden Kaçanlar, 95.

³⁸ A. Yüksel ÖZEMRE, Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı, 45-46.

³⁹ M. Zeki KUŞOĞLU, "Sayın M.Zeki Kuşoğlu'na Muhtasar Hayat Hikâyemdir." Gelenekten Geleceğe Köprü İnsanlar, 187.

⁴⁰ A.g.e.,188.

Akademi'den sonra ciltçilik sanatıyla uğraşmayı bırakmış, aktarlık mesleğiyle meşgul olurken, ebrû sanatıyla uğraşmayı da sürdürmüştür.

Necmeddin Okyay'ın yaptığı çiçekli ebrûları geliştirmiştir. Buket çiçek ve çiçek çeşitlerini bir arada kullandığı kompozisyonlar, farklı hatip çeşitlerinin bir arada kullanımıyla Hatib-i Mutenevvia adı verilen kompozisyonlar, bir bukette farklı çiçeklerin bir arada kullanımıyla uyguladığı kompozisyonlar gibi formlar oluşturarak ebrû sanatına yeni bir yorum getirmiştir.

1967'den sonra yurt içi ve yurtdışında açtığı sergiler, çeşitli dergilerde yayınlanan röportajları ve çekilen ebrû filmleriyle ebrû sanatının tanınmasına vesile olmuştur.

Şairlik vasfına da haiz olan Mustafa Düzgünman ebrû sanatına olan duygularını da "Ebrûname" isimli 20 kıtalık bir şiirle dile getirmiştir.

Ebrû ve cilt sanatını öğrenme bağlamında hocasına olan bağlılığını her daim dile getiren Mustafa Düzgünman ile Necmeddin Okyay arasında usta-çırak ilişkisi en bariz şekilde görülür.

Diğer Sanatlar: Mustafa Düzgünman ebrû ve ciltçilik sanatlarının dışında fotoğraf, tesbihçilik ve dini musikiyle de ilgilenmiştir.

Akademi'de öğrenci olduğu yıllarda fotoğrafa merak sarmıştır. Körüklü makinelerle "cam negatif" yöntemiyle birçok güzel yazı levhalarının fotoğrafını çekmiş, fotoğrafların banyosunu ve basım işini de bizzat kendisi yapmıştır⁴¹.

⁴¹ A. Yüksel ÖZEMRE, *Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı*, 46-47.

Tesbihlerden çok iyi anlayan Düzgünman bir tesbihin hangi malzemeden yapıldığını ilk görüşte anlayan bir tesbih uzmanıydı. Horoz Hasan, Tophaneli İsmet, Halil, Galip Usta gibi zatların yanı sıra, abisi Ali Düzgünman'ın tesbihlerinin de bulunduğu kuka, sandal, demirhindi, bağ, boynuz, fildişi vb. malzemelerden yapılmış nadide örneklerden oluşan tesbih koleksiyonu sahibiydi⁴².

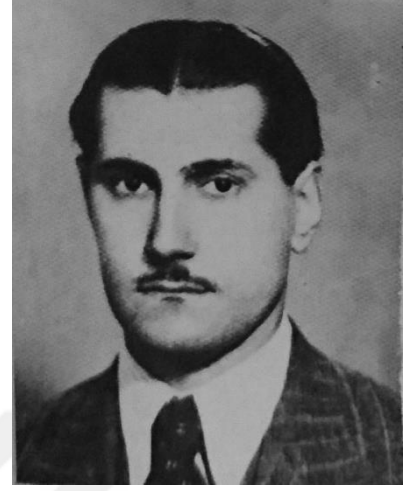
Aktar dükkânında çalıştığı yıllarda tasavvuf musikisiyle de uğraşmış, babasının Aziz Mahmud Hüdai Hazretlerinin Camiinde imam olması sebebiyle müezzinlik yapmış, Aziz Mahmud Hüdai Camiisine türbedar olmuştur.

Koleksiyonerliği: Gençlik yıllarından itibaren biriktirdiği tesbihler ve yazı levhaları, kendine ait yazı fotoğraflarının cam negatifleri, ebrûları, ciltleri, kutular ve çerçevelerinden oluşan koleksiyonun bir kısmı müzelerde ya da özel koleksiyonlarda yer almaktadır.

⁴² A. Yüksel ÖZEMRE, **Üsküdar Ah Üsküdar**, 197.

3.1.5. Ahmet Muhittin Türe:

Özgeçmişi: “Sağır Ahmet” lakabıyla anılan Ahmet Muhittin Türe R.1333/M.1917 İstanbul doğumludur. Annesi Ümmü Gülsüm, babası Akif Bey'dir. Üsküdar ortaokulunu bitirdikten sonra geçirdiği menenjit rahatsızlığından dolayı duyma kaybına uğramıştır. Özlük dosyasından edinilen bilgiye göre Güzel Sanatlar Akademisi Türk Tezyini Sanatlar Şubesi cilt bölümünden sertifikalı Ahmet Türe alaturka cilt yapımı ve eski cilt onarımı işlerini öğrenmiştir. Ahmet M. Türe'nin doğum tarihi ve tahminen Akademi'ye giriş tarihi düşünüldüğünde Necmeddin Hocanın öğrencisi olduğunu kabul etmemiz gerekir. Belki Mustafa Düzgünman'ın sınıf arkadaşı belki de ondan önce Necmeddin Okyay'ın öğrencisi olmuştur.

Mücellitliği: Ciltçilik sanatına ilginin olmadığı, mücellit ihtiyacının had safhada olduğu dönemde İstanbul'da şimdi Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi müdür odasının bulunduğu, o zamanlar erzak ambarı olarak kullanılan bölümde bir cilt atölyesi kurulmuştur⁴³. 1940'da Beyazıt Umumi Kütüphanesi'ne tayin olan Ahmet Türe; 1957'ye kadar geçen uzun müddet zarfında, o yıllarda Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan kütüphanelerde cilt ustası ve baş mücellit olarak yüzlerce güzel eseri onarmış veya klasik usulde ciltlemiş, el yazmaları ve basma eserler üzerinde çalışmıştır.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürlüğü'nün yardımları ile ulaşılan özlük dosyasında yer alan yazışmalardan elde edilen bilgilere göre; 17 Aralık 1949'dan 01 Kasım 1950'ye kadar Süleymaniye Kütüphane Grup Şefliğine bağlı Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde çalışmış, bu esnada 57 yazma kitabı klasik Türk cildi ile 49 eseri alafranga şirazeli basma cilt tekniğiyle tamir etmiştir.

⁴³ Hümeyra GÜMÜŞHAN, *Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi Müdürü Salih Şahin ile Mülakat*.

Kendi isteğiyle 08 Mayıs 1957 tarihi itibarıyla görevden ayrılmıştır⁴⁴. Ancak emekli olduktan sonra nerede ikamet ettiği ve ne zaman vefat ettiği bilgisine ulaşılamamıştır.

⁴⁴ Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürlüğü Arşivi, **Ahmet Muhittin Türe Özlük Dosyası**.

4. KATALOG (NECMEDDİN OKYAY VE TALEBELERİNİN ESERLERİ)

XX.yüzyılda yapılmış, Necmeddin Okyay ve talebelerine ait farklı özel ve tüzal koleksiyonlarda bulunan onbeş adet cilt, bir adet sumen, yedi adet murakka', bir adet hat muhafazası, bir adet cüzdan, altı adet çerçeve ve beş adet kutu incelenerek toplam 36 eser kataloglanmıştır. Her bir eserin ismi, bulunduğu yer ve koleksiyon, ölçüsü, mücellidi, çeşidi vb. künye bilgileri verilmiş, ayrıca açıklamalar başlığı altında eserlerin yapısal unsurları, yapım teknikleri ve süsleme unsurları anlatılarak değerlendirilmiştir.

Katalog No	:	1
Resim No	:	4.1-1, 4.1-2, 4.1-3
Envanter No	:	XIII/13
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Kur'an-ı Kerim
Eserin Hattatı	:	Aziz Efendi (1872-1934)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1345/M.1926/27
Yazı Türü	:	Nesih, Rika
Dili	:	Arabî
Ölçüsü	:	26.7X19.3 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Muhittin Serin'in Türk Hat Üstadları, Hattat Aziz Efendi, 1.baskı,1988 tarihli kitapta sayfa 117'de eserlerin listesi kısmında bu eser için: "Cilt Hattat Necmeddin Okyay'ın eseridir, Ekrem Hakkı Ayverdi Hat Koleksiyonu'ndan" ibaresi yer almaktadır.

Eserin cildinin dış yüzünde koyu nefti sahtiyan deri kullanılmıştır.(Resim:4.1-1) Eser sağ kapak- sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Sağ kapak, sol kapaklarda şemse ve bunlara bağlı salbekler, miklep şemsesi, köşebentler, kartuşlar soğuk gömme tekniğinde basılmış, sonradan alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre çalışılmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki cilt kapaklarının üzerinde orta göbek şemseleri oval formda olup düz ve geniş 18 dilimlidir. Şemse zemininde rumi, üç yaprak çiçek, hatayî, penç, gonca, sade yaprak motiflerinden oluşan $\frac{1}{4}$ tam simetrlili kompozisyon, zeminin altınla boyanmasıyla elde edilmiştir. Kompozisyon merkezde yer alan baklava diliminden devam eden dallar üzerinde oluşturulmuştur. Bu dallardan biri salbekler hizasında boyuna eksende ve enine eksende kanatlı rumilerden oluşan salbek şeklinde kapalı bir form meydana getirir. Diğer helezon üzerinde ise enine boyuna kenar orta merkez noktalarında hatayî motifi yer almakla birlikte helezonlar üzerinde gonca, penç, kalp formu ve sade yaprak motifleri kullanılarak üç yapraklı çiçek motifiyle tepelik oluşturulup tasarım tamamlanmıştır. Şemselerin dendanları tek tahrirli olup altınla çekilmiştir. Dışarıda dendan aralarına gelecek şekilde düz tığlarla süslenmiştir. Şemseye bir agrafla bağlanan salbek içerisinde sap kısımları merkeze yönelmiş dört yapraklı çiçek motifi yer almıştır. Salbekler dilimli olup şemse gibi dendanlanmış ve etrafı tığlarla süslenmiştir.

Köşebentlerde Fatih dönemi ciltlerin erken dönemlerinde uygulanan ve ortadan içeriye doğru kıvrım yapan bir tasarım vardır. Kapağın köşelerine yerleştirilen köşebentlerin içlerinde şemsedeki aynı motifler kullanılarak serbest tasarım yapılmıştır. Köşebent zeminleri altınla doldurulmuş, dış kenarları tek tahrirle dendanlanıp, tığlanmıştır.

Orta merkez şemsesi ve köşebentlerden oluşan ortadaki büyük dikdörtgen pafta dıştaki paftadan ince iki adet cetvel çizgisi, bu çizgilerin ortasına çekilmiş ince sarmal zencerek ile ayrılır. Dıştaki paftada yer alan dikdörtgen bordür düzeninde dört adet köşe kartuş ve eşit aralıklarla yerleştirilmiş altı adet dikdörtgen kartuş yer alır. Kartuşlarda merkezde çınar yaprağı, hatayî ve yaprak motifleri kullanılarak $\frac{1}{2}$ şeklinde oluşturulan kompozisyon, alttan ayırma tarzında altınla boyanmıştır. İç paftada olduğu gibi buradaki kartuş kalıpların da uç kısımları altınla dendanlanarak etrafı tığlarla süslenmiştir. Kartuşların dışına altınla tek sıra cetvel, kalın bir zencerek ve dışa çekilen tek sıra cetvelle kapakların tasarımı nihayetlendirilmiştir.

Miklep: Miklebin uç kısmına yerleştirilen miklep şemsesi armudi formda olup 13 düz ve geniş dilimlidir. Kalıp hudutlarına altınla çekilmiş dendanlar ağız kısmının

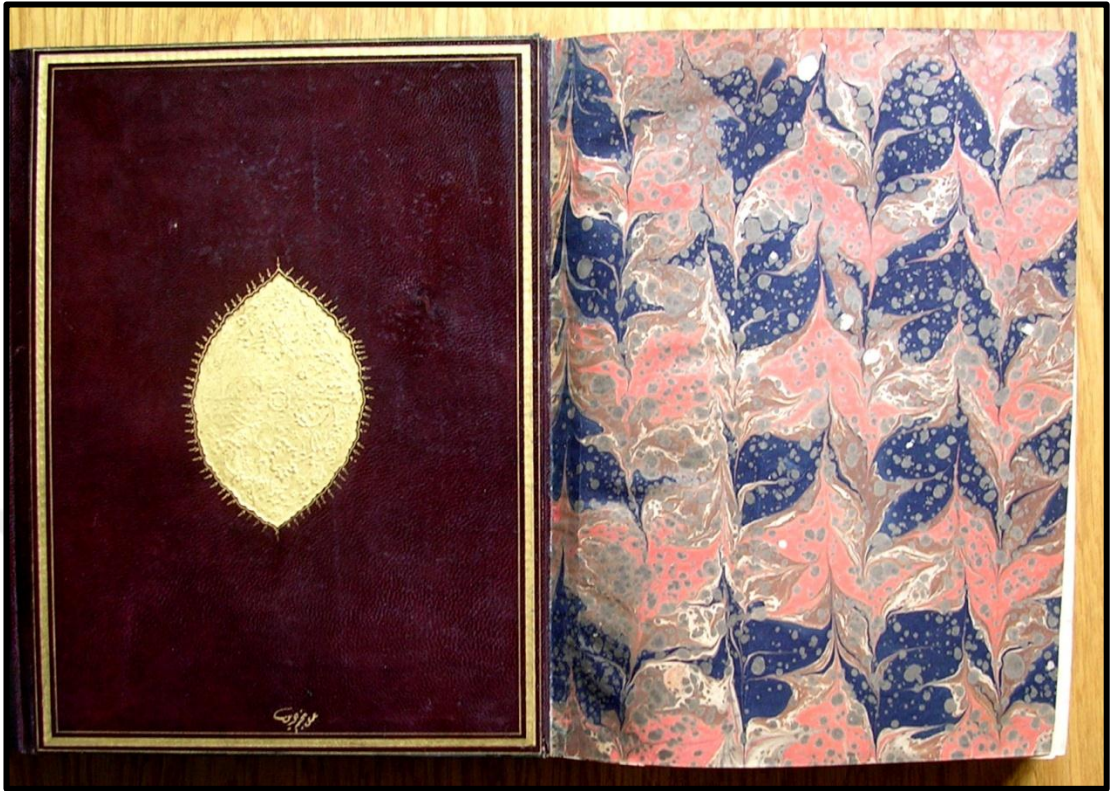
aksi yönünde sivrileştirilmiş olup dendanlar tığlarla vurgulanmıştır. Şemse içlerinde rumilerden oluşan kapalı form ve orta merkezde ciharberkten çıkan dallarda gonca, penç, sade yaprak motiflerinden oluşan $\frac{1}{2}$ simetrlili kompozisyon mevcuttur. Köşebent ve kartuşlardaki süsleme ise kompozisyon ve boyama özellikleri kapaktakilerle aynıdır.

Sertap: Cildin sertap kısmında altınla çekilmiş iki dar dikdörtgen çerçeve ve ortalarında ise sarmal zencerek çerçeve yer almıştır.

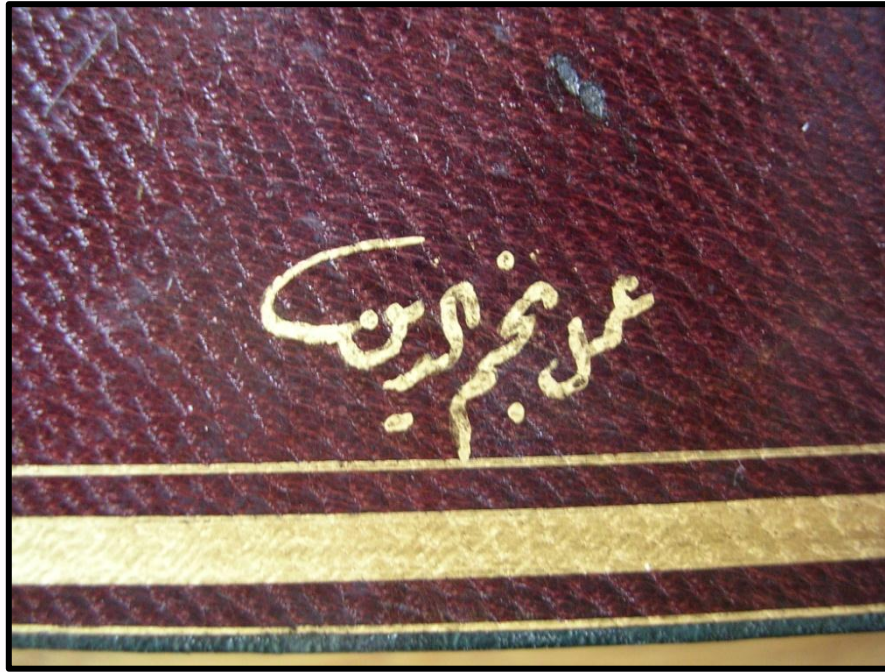
Kapak İçi: Eserin kapağının iç kısmında kahverengi deri kullanılmıştır. (Resim:4.1-2) Kapakların iç yüzünde orta göbek şemse salbeksiz olup, soğuk kalıp baskı tekniğinde uygulanarak altınla doldurulmuştur. Orta göbek şemse oval formuna sahip olup iç kısımda ise hatayî, penç ve yapraklardan oluşan serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Şemse formunun etrafına altınla tek tahrirli bir geniş iki dar açılı dendanlar çekilerek sık aralıklı olacak şekilde tığlar ilave edilmiştir. Şemse etrafında geniş boşluk kalmış cildin iç kenar süslemelerinde iki cetvel çizgisi arasında altınla boyanmış ve zencerek demiri vurulmuş orta kalınlıkta bir zencerek yer almaktadır. Kapak içi kenar süslemeleri dış kapakla eşittir. Kapağın alt orta kenar kısmında “Ameli Necmeddin” imzası bulunmaktadır.(Resim:4.1-3) Yan kâğıtların ebrûsu da Necmeddin Okyay’a aittir.

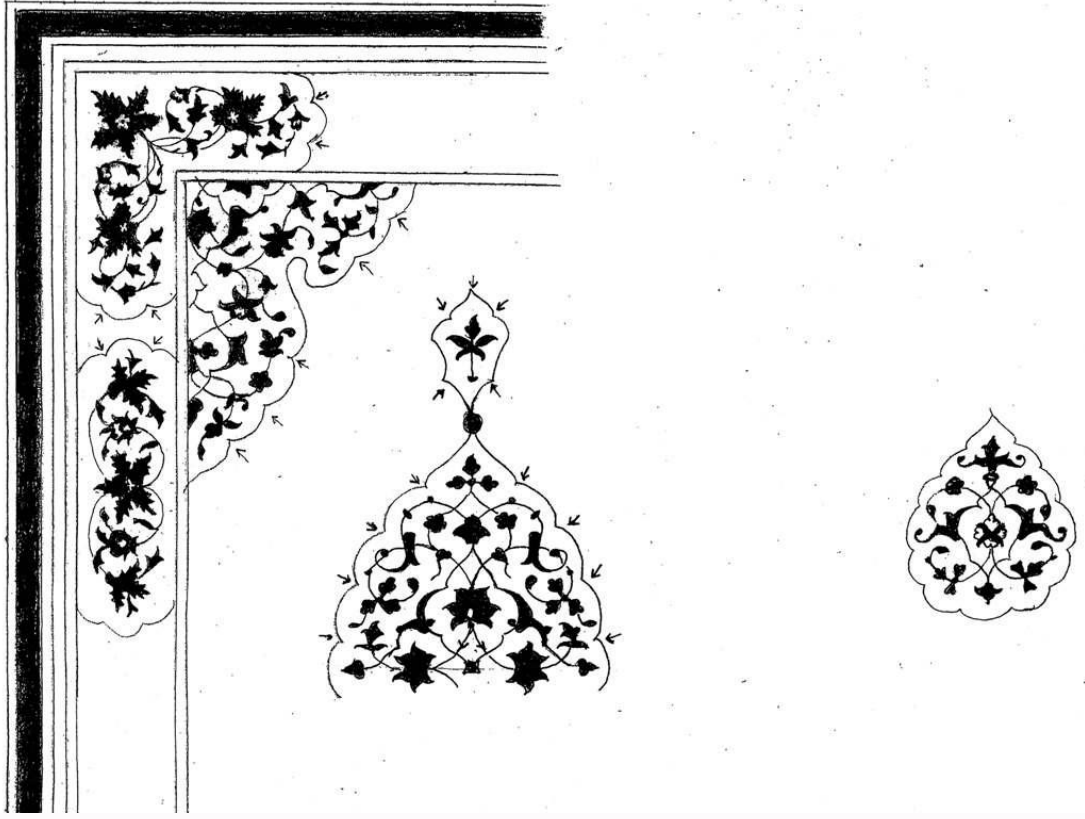
Resim-4.1-1: Kur'an-ı Kerim (XIII/13) dış kapak sol

Resim-4.1-2: Kur'an-ı Kerim (XIII/13) kapak içi

Resim-4.1-3: Kur'an-ı Kerim (XIII/13) kapak içi imza

Çizim-4.1-1: Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan (XIII/13) envanter numaralı Kur'an-ı Kerim'e ait Necmeddin Okyay tarafından yapılmış cildin dış kapağının çizimi

Katalog No	:	2
Resim No	:	4.2-1, 4.2-2
Envanter No	:	XXV/14
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Murakka'
Eserin Hattatı	:	İbrahim Rodosî (öl.1787)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	XVIII.YY İkinci yarısı
Yazı Türü	:	Sülüs, Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	18X25.5 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Üst-Alt Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt üst ve alt kapakları lale ebrûsu ile kaplanmış olup ebrûnun dört bir tarafı koyu kahverengi deri biye ile çevrilmiştir. Kenar kısmında ebrû kâğıdının bitiş kısmıyla derinin kenarının başlangıç kısmının kesiştiği noktaya dört köşeyi dolaşacak şekilde soğuk sarmal zencerek vurulmuştur.(Resim:4.2-1, 4.2-2)

Kapak İçi: Kapakların içi gelgit ebrûsu ile kaplıdır. Kullanılan ebrûlar Necmeddin Okyay'a aittir.

Resim-4.2-1: Murakka' (XXV/14) üst kapak

Resim-4.2-2: Murakka' (XXV/14) alt kapak

Katalog No	:	3
Resim No	:	4.3-1, 4.3-2
Envanter No	:	TPV 0119
Bulunduğu Yer	:	Türkpetrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Mushaf
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	XVIII. YY
Yazı Türü	:	Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	13.5X9 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyi koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır. (Resim:4.3-1) Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Kapaklardaki şemse, salbekler ve miklep şemsesi soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Kalıp basılan yerlerde zemin alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzında ve sarı altınla boyanmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki cilt kapaklarının üzerinde orta merkez şemseleri oval forma sahip olup düz ve geniş 26 dilimlidir. İç kısımda ise dolantı bulut ve hatayî motifleri ile oluşturulan saz yolu üslubunda serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Şemse orta merkezde tek düzeliği önlemek amacıyla dikey ekseninde serbest dolantı bulut ve kıvrımların geniş kısımlarında daha küçük çapta dolantı bulutlar yer almıştır. Desen bu dolantı bulutlar etrafında, karşılıklı simetri oluşturacak şekilde bir kökten çıkan üç dal helezon üzerinde,

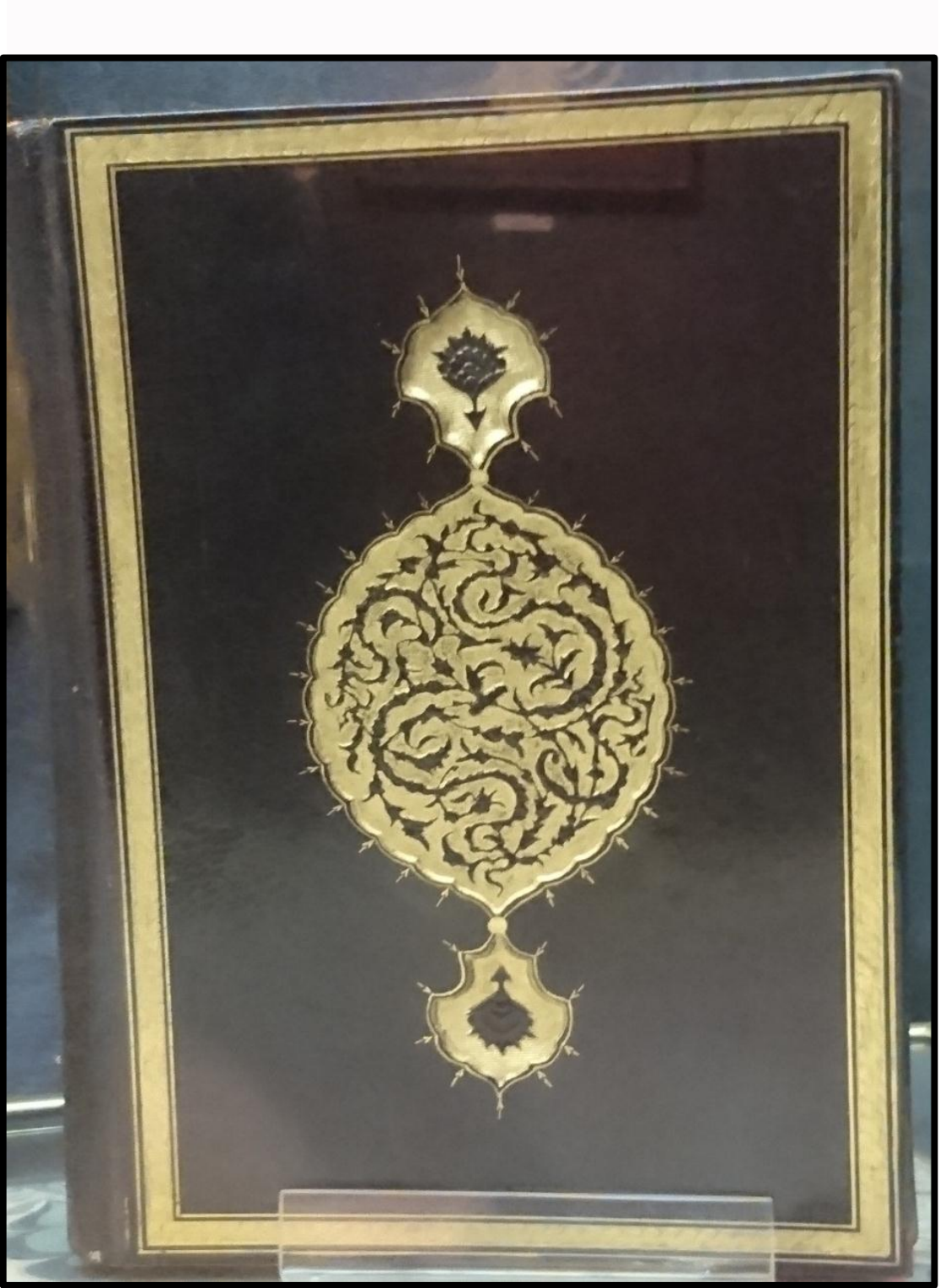
narçiçeği, penç, gonca ve yaprakların bulunduğu bitki kaynaklı motiflerden oluşmuştur. Salbekler ise dilimli olup, kalıp içlerinde uç kısmı merkeze bakan bir kökten çıkan hatayî grubu tarzında yapılmış motif vardır. Kalıplarda zemin altınlanarak motifler deri renginde bırakılmış, böylece motifler vurgulanmıştır. Salbek ve şemse formlarının etrafına altınla tek tahrirli dendanlar çekilerek iki ucu sivriltilmiştir. Uçlara konan yuvarlak agrafla salbekler şemseye bağlanmıştır. Dilim araları zarif tığlarla bezenmiştir. Sağ ve sol kapaklarda kullanılan şemse ve salbek kalıpları aynı biçim ve büyüklüktedir. Kapaklarda ve miklepte motif ihtiva eden köşebentler bulunmamaktadır.

Kapakların kenar süslemesi; dıştan içeriye sağlı sollu çekilen iki sıra cetvel, bu cetveller arasına kalın bir zencerek cetveli çekilmek suretiyle yapılmıştır. Zencerek altınla boyandıktan sonra üzerine zencerek demiriyle sarmal motif işlenmiştir.

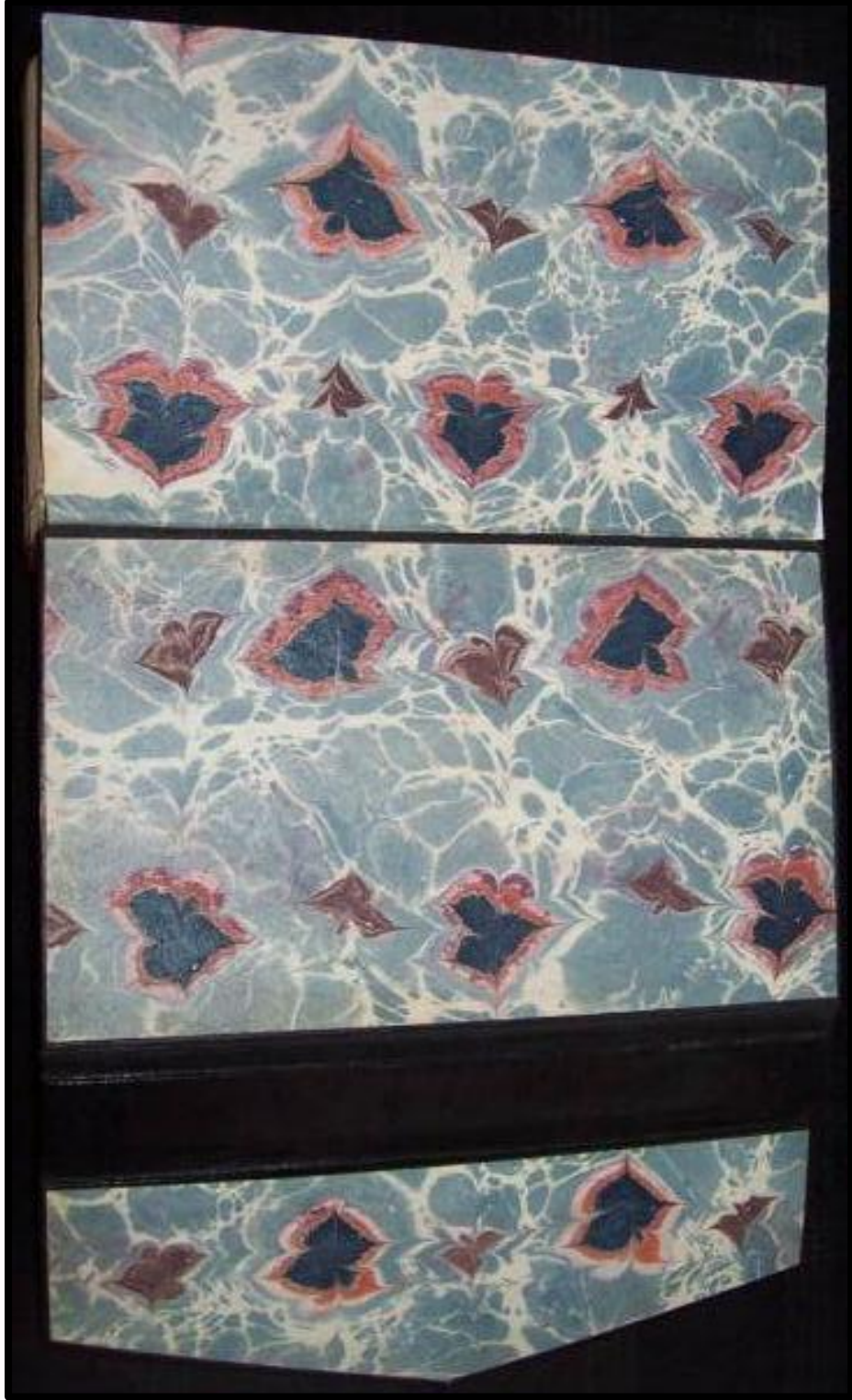
Miklep: Cildin miklep şemsesi 20 düz ve geniş dilimli, daireye yakın oval formda olup iki ucu da kalın dendanla sivrileştirilmiş ve tığlarla bezenmiştir. İçerisinde dolantı bulut, penç, yapraklardan tasarlanan miklep şemsesi, miklebin uç kısmına yerleştirilmiştir. Kompozisyon ve yapılış tarzı açısından kapaktaki gibi tasarlanan miklebin kenar süslemeleri ise kapaklardaki süsleme düzeniyle aynıdır.

Sertap: Kitabın kalın olmasından dolayı orta süsleme alanı dudak paylarıyla eşit ölçüde tutulmuştur. Ortadaki kısma dikdörtgen formunda altınlı dış cetvel çekilip kapaktaki kalınlıkta zencerek uygulamasından sonra iç dikdörtgen cetvel çekilerek süsleme tamamlanmıştır.

Kapak İçi: Kapakların içinde ve miklepte deri üzerine kalıpla yapılan herhangi tezeyinat bulunmamaktadır. Bunun yerine kapak iç süslemesi ve yan kâğıdı olarak Necmeddin Okyay'a ait hatip ebrûsu kullanılmıştır. (Resim:4.3-2)

Resim-4.3-1: TPV 0119 Necmeddin Okyay Kur'an-ı Kerim kabının
dış yüzü

Resim-4.3-2: TPV 0119 Necmeddin Okyay Kur'an-ı Kerim kabının

iç yüzü

Katalog No	:	4
Resim No	:	4.4-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	M. Uğur Derman
Koleksiyon	:	Derman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Çerçeve
Eserin Hattatı	:	Hacı Kâmil Akdik
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	1926-1941 arası
Yazı Türü	:	Nesih
Dili	:	Osmanlıca
Ölçüsü	:	34X29 cm.
Müzehhibi	:	İsmail Hakkı Altunbezer
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çerçeve
Açıklama	:	

İncelenen eser, XX. yüzyılın en büyük cilt sanatkârı Necmeddin Okyay'ın imzasını taşıyan, zarif bir deri çerçeve örneğidir.

Çerçevenin dış yüzeyinde kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır.(Resim:4.4-1) Eser ön yüz ve arka yüzden ibarettir. Ön yüzünde bordür içindeki kalıplar soğuk baskı tekniğinde basılmış, sonradan alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre çalışılmıştır. Çerçevede kullanılan köşe ve dikdörtgen kartuşlar, Katalog No:1'de incelenen ciltte kullanılan kalıplarla eştir.

Ön Yüz: Boyuna dikdörtgen formdaki çerçeve bordüründe dört adet köşe kartuş kalıp ve eşit aralıklarla yerleştirilmiş on adet dikdörtgen kartuş kalıp bulunur.

Kartuşlarda merkezde ınar yaprağı, hatayî ve yaprak grubu motifleri kullanılarak ½ şeklinde oluşturulan kompozisyon, alttan ayırma tarzında altınla boyanmıştır. Köşebent ve dikdörtgen kalıplarda orta merkezde beş dilimli ınar yaprağı, ınar yaprağından çıkan kıvrımlı dallar gonca, sade ve dört dilimli yaprakları taşır. Kalıpların kavisli kısımlarının dışı altınla dendanlanarak tığlarla bezenmiştir.

Bordürün alt ve üst kısımda mevcut olan zencerek farklı kalınlıklarda uygulanmıştır. Zencereklerin etraflarına tek sıra cetvel çekilmiş ayrıca en dışa bir sıra cetvel daha çizilerek çalışma sonuçlandırılmıştır. Ön yüz, alt bordür ortasında eski Türkçe ile “Necmeddin” imzası yer alır.

Resim-4.4-1: "Necmeddin" imzalı çerçeve

Katalog No	:	5
Resim No	:	4.5-1, 4.5-2, 4.5-3, 4.5-4
Envanter No	:	TPV 0115
Bulunduğu Yer	:	Türkpetrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	(Sadece cilt mevcuttur.)
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	25X19.5 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sami Necmeddin
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt-Müşebbek (Katı') Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyi siyah sahtiyen deriyle kaplanmıştır. (Resim:4.5-1) Miklepsz olarak yapılan kitap kabı sağ kapak, sol kapak, sırt kısımlarından oluşmuştur. Sağ ve sol kapak şu anda birbirinden ayrılmış vaziyettedir. Kapaklardaki şemse, köşebent, salbek ve bordürler soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Kalıp basılan yerler alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre boyanmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki cilt kapaklarının üzerinde orta merkez şemseleri Katalog No:2'de incelenen şemse ile aynıdır. Salbekler ise dilimli olup, kalıp içlerinde alt merkezde yağma buluttan çıkan tepelik bulut yer alır. Orta merkez boşluğa ise penç ve iki yapraktan oluşan motif yerleştirilmiştir.

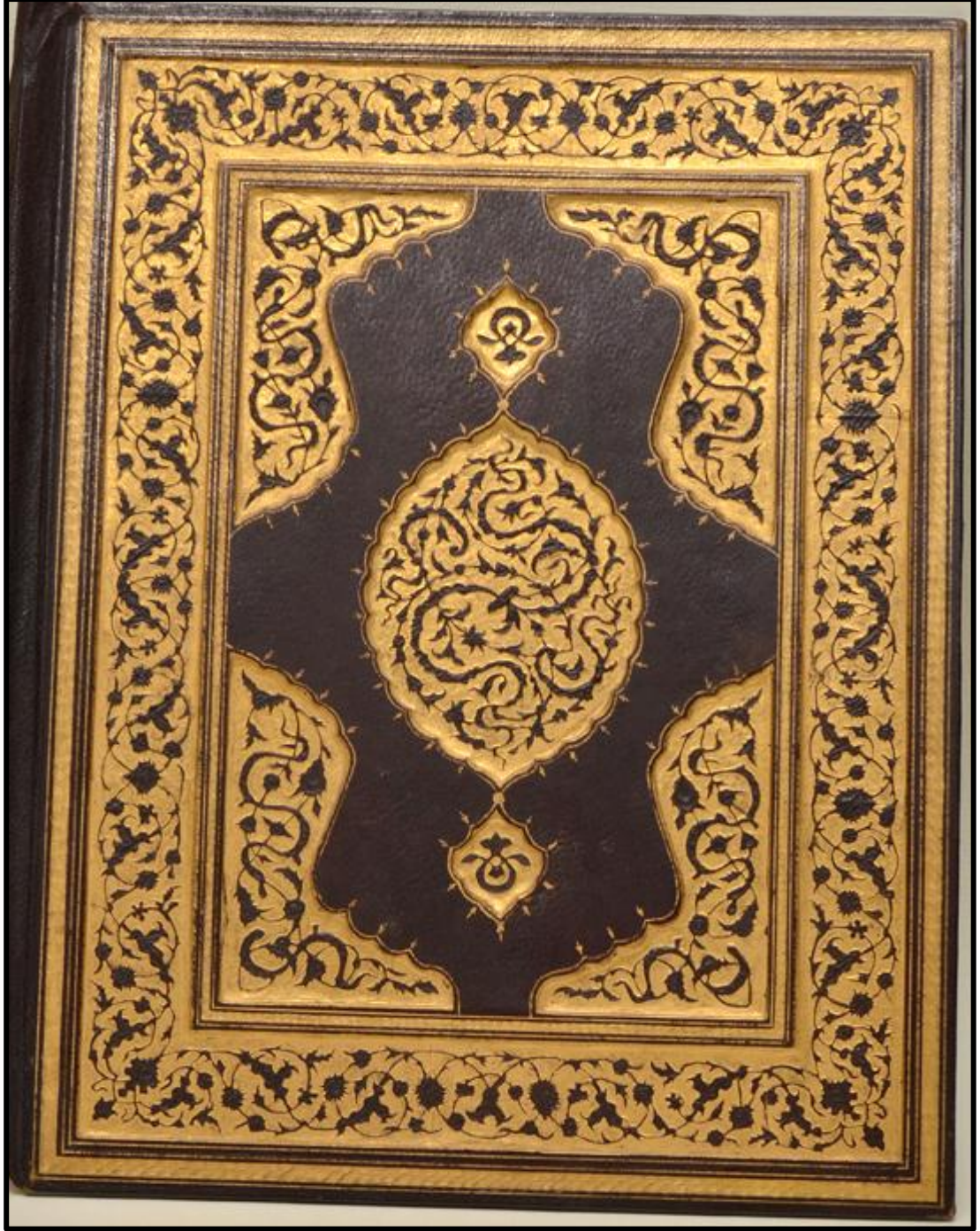
Köşebentlerde ise iç kısımda dikey ve yatay ekseninde iki serbest dolantı bulut ve aynı kökten çıkarak köşebent formuna göre şekillenmiş iki kıvrım dalın taşıdığı, penç, gonca ve yapraklarla bezenmiştir. Şemse, salbek ve köşebentlerin sınırlarını belirleyen dendanlar altınla iki ucu da sivrileştirilerek çekilmiştir. Şemse formun uçlarına konan nokta formunda agrafla salbekler şemseye bağlanmıştır. Dışı da dendan aralarına gelecek şekilde çok kısa ve sade tığlarla hareketlendirilmiştir.

Orta merkez şemsesi, salbek ve köşebentlerden oluşan ortadaki dikdörtgen pafta dıştaki bordürden ince iki adet cetvel çizgisi, bu çizgilerin ortasına çekilmiş oldukça ince ve sarmal bir zencerek ile ayrılır. Dıştaki bordür ise $\frac{1}{2}$ tasarlanmış olup iki iplikten oluşmaktadır. Birinci iplik üzerinde sarılma rumi motifleri, köşelerde tepelik oluşturmuştur. İkinci iplik üzerinde ise hatayî, gonca, penç ve sade yaprak motifleri yer almıştır. Köşelere hatayî motifi yerleştirilmiştir. Dış kenarda sağlı sollu iki sıra ince cetvel çekilmiş olup, ortada kalın bir zencerek yer almıştır. İç pafta ve bordürde kalıp basılan yerlerde zemin boyanmış, motifler ise deri renginde bırakılmıştır. Sağ ve sol kapaklarda kullanılan şemse, salbek ve bordür kalıpları aynı biçim ve büyüklüktedir.

Kapak İçi: Eserin cildinin iç kısmında kahverengi deri kullanılmıştır. (Resim:4.5-2) Şemse ve buna bağlı salbekler, köşebent ve bunlara bağlı salbekler müşebbek (kati') süsleme tarzında çalışılmıştır. Kapakların iç kısmında orta göbek oval formda olup modern bir tarzda yorumlanmıştır. Rumili kompozisyon şemse içinde $\frac{1}{4}$, her pafta içinde $\frac{1}{2}$ tasarlanmış olup yalın rumiler orta kısımda tepelik oluşturmuştur. Salbeklerde $\frac{1}{2}$ rumili tasarım "S" kıvrımla alt ve üstte tepelik oluşacak biçimde tasarlanmıştır. Köşebentlerde ise salbekli şemsenin $\frac{1}{4}$ ü uygulanmıştır. Kapakların üzeri komple yeşil deriyle kaplandıktan sonra şemse, salbek ve köşebentlere gelen kısım oyularak çıkarılmıştır. Zeminler aynı ölçüde olmayan tepelik formuna benzer paftalara bölünmüştür. Şemse zemini turuncu, açık kahverengi, sarı, mavi, yeşil, renklerde salbek zemin ise açık kahverengi renkte boyanmıştır. Kahverengi deriye rumi tasarımlı kalıplar soğuk kalıp baskı tekniğinde basılarak birbirine bağlantılı desen oyulmuş ve dış hudutlardan kesilmiştir. Kesilen kati'li parça oyulan yerlere monte edilmiştir. Şemse, salbek ve köşebent kalıp formların etrafı altınlı kalın sonra ince bir dendan çizgisi ile çevrelenmiş olup bu

dendanların etrafı tığlarla süslenmiştir. Köşebentler ile kabın dış kenarları arasında bulunan kısma iki sıra cetvel çekilerek kapak içi süslemesi tamamlanmıştır. Kalıplar iri boyutta olup salbek uçları ortada cetvel çizgisine, köşelerde ise köşebentlerin salbekleri birbirine yaklaşmıştır. Eserin iç sağ ve sol kapaklarında kalıplar aynı form ve boyuttadır.

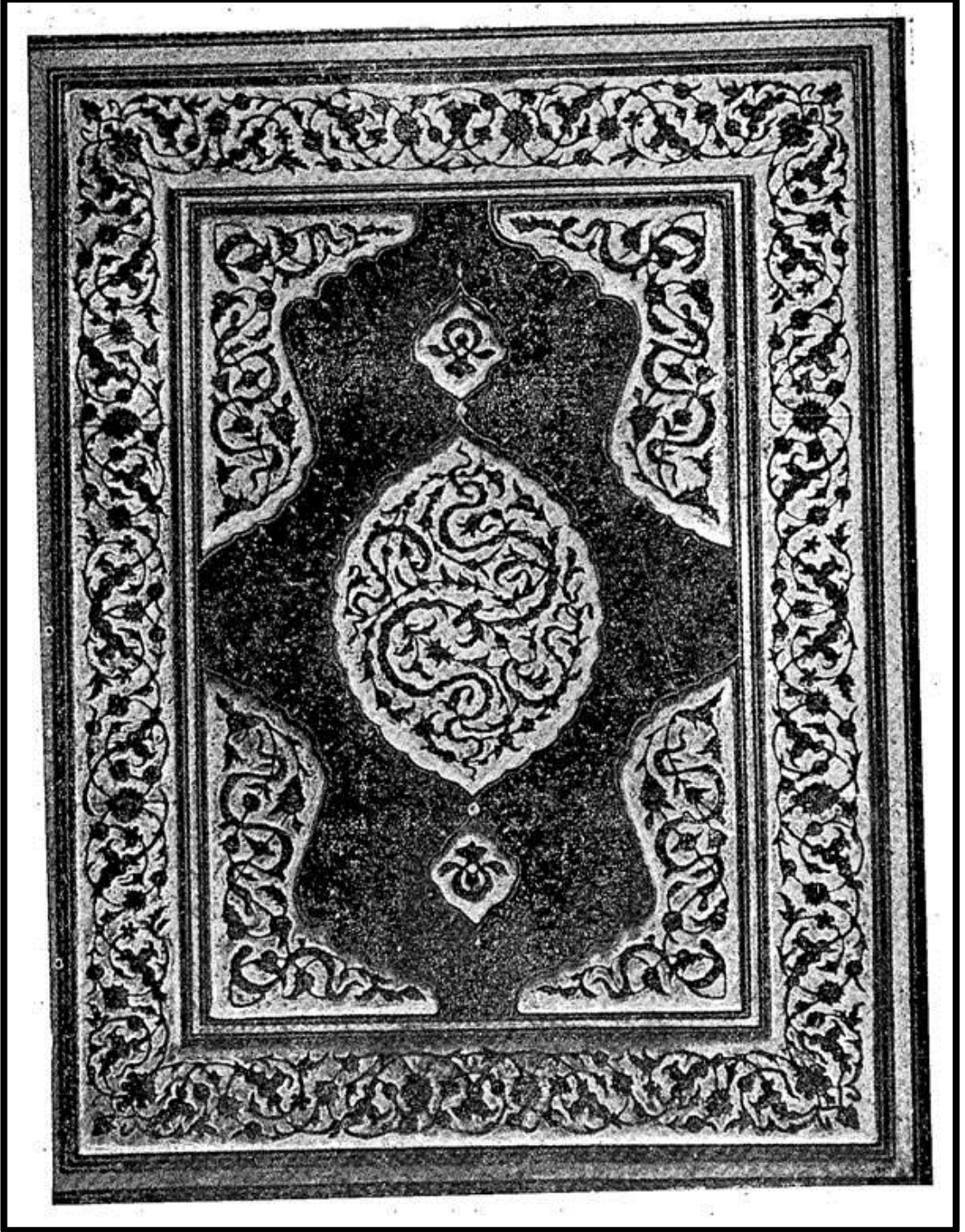
Yapılan araştırma esnasında; Topkapı Sarayı eski müdürlerinden sanat tarihçisi Kemal Çığ tarafından 1953 tarihinde İlahiyat Dergisinde yayınlanan “Türk Kitap Kapları” başlıklı makalenin 7. ve 8. sayfasında aynı kalıp kullanılarak yapılan bir kitap kabının daha olduğu tespit edilmiştir.(Resim:4.5-3, 4.5-4) Cildin dış yüzü mukavva üzerine siyah renk deri kaplanarak yapılmıştır. Bordür, şemse ve köşebentlerin zemini altın yıldız olup bulut motifleri arasında ince münhaniler, üzerinde narçiçekleri ve yapraklarla kabartma bir biçimde süslüdür. Cildin iç yüzü mukavva üzerine siyah renk deri kaplanmıştır. Bordür, köşebent ve şemse, altın yıldız zemin üzerine gayet ince oymalı rumi motifleriyle süslüdür. Eser “Necmeddin Efendi'nin hususi koleksiyonundadır.” şeklinde anlatılmaktadır. Eserin alt ortasında yer alan dış taraftaki katı' bordür üzerinde “SAMİ 1931” yazısı mevcuttur. Bu durum bize ailenin aynı kalıpları farklı yorumlarla kullanabildiklerini göstermekte ve muhayyilelerini nasıl çalıştırdıklarının ipuçlarını vermektedir.

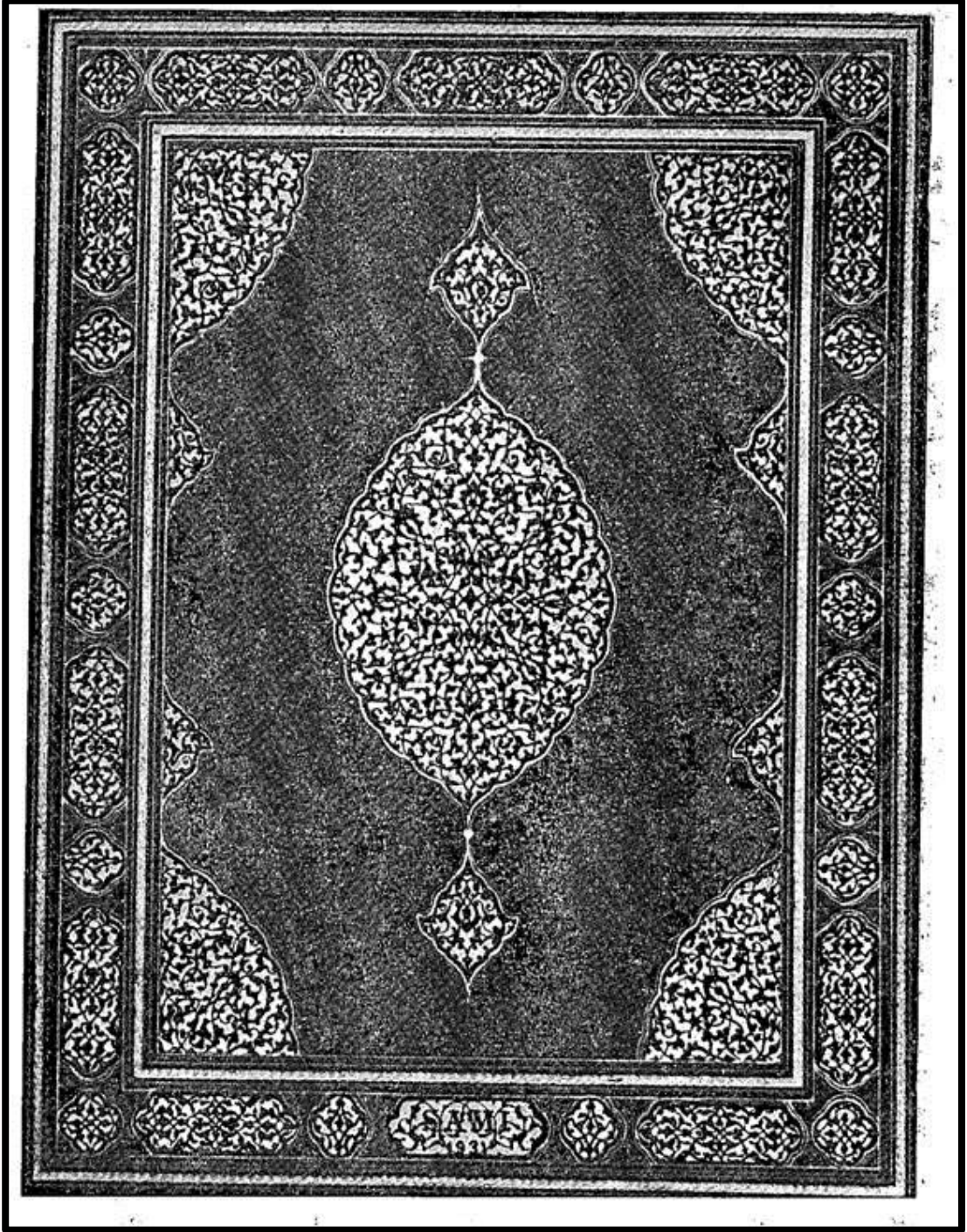
Resim-4.5-1: TPV 0115 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış cildin dış yüzü

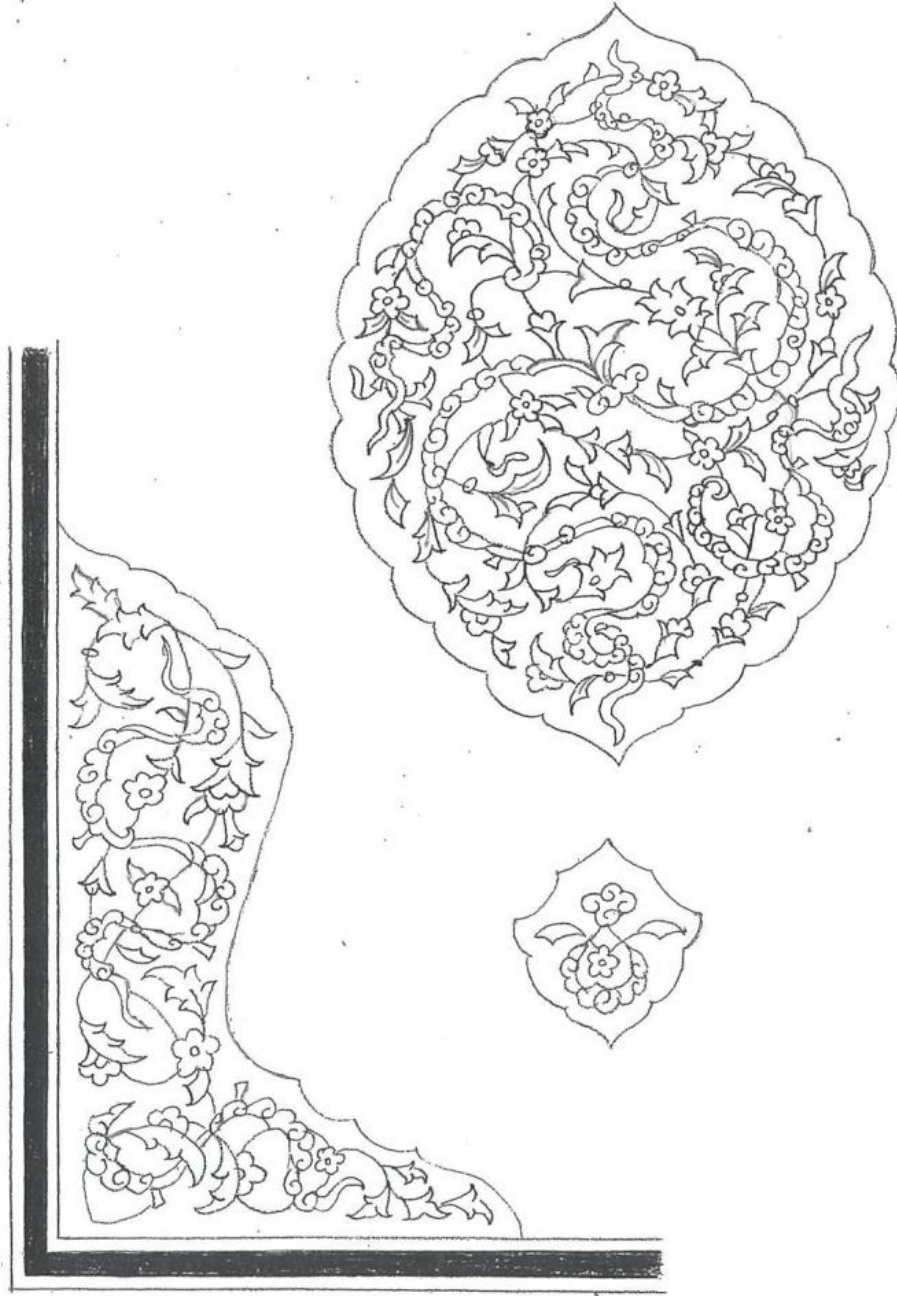
Resim-4.5-2: Aynı kitabın Sami Necmeddin tarafından yapılmış cildinin iç yüzü

Resim-4.5-3: 1931 tarihli "Samî" imzalı bir kitap kabının dış yüzü

Resim-4.5-4: 1931 tarihli "Sami" imzalı bir kitap kabının iç yüzü

Çizim-4.5-1: TPV 0115 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış bir kitap kabının dış kapak çizimi

Katalog No	:	6
Resim No	:	4.6-1, 4.6-2
Envanter No	:	TPV 0114
Bulunduğu Yer	:	Türkpetrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	(Sadece kitap kabı mevcuttur.)
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	33.5X25.5 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sami Necmeddin
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt-Müşebbek (Katı') Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzünde açık kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır.(Resim:4.6-1) Miklepsz eserın sağ ve sol kapak, sırt kısımları bulunmaktadır. Sağ ve sol kapak şu anda birbirinden ayrıık vaziyettedir. Sağ ve sol kapaklarda orta merkez şemsesi ve bunlara bağlı salbekler, köşebentler, bordürler soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Sonradan alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre çalışılmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki büyük ebatta cilt kapaklarının üzerinde orta merkez şemseleri oval formda olup düz ve dar 34 dilimlidir. Şemse zemininde yapraklı bir kökten çıkan bahar dalını andıran kıvrım dallar üzerinde bitkisel motifler arasında yer alan iri hatayî tarzı çiçekleri, gülleri, tomurcukları, narçiçeği, şakayık tarzı çiçekleri, hançeri yaprakları taşımaktadır. Serbest kompozisyon tasarımı, merkezinde farklı dallar üzerinde hatayî tarzı güller ile

narçiçeği motifi yan yana getirilmiştir. İrili ufaklı hançeri yapraklarla tasarıma hareketlilik kazandırılmıştır.

Salbekler dilimli olup kalıp içlerinde ucu merkeze yönelmiş bir dal üzerinde hatayî ve yapraklardan oluşan bir tasarım işlenmiştir. Köşebentler yapraklı bir kökten çıkan iki dalın sağlı sollu helezonları üzerinde şemsede kullanılan motiflerin aksine daha küçük boyutları kullanılarak desen tamamlanmıştır. Kalıp hudutlarını tayin eden dendanlar altınla çekilmiş ince çizgilere sahiptir. Bunların dışında ise gene altınla çekilmiş zarif tığlar mevcuttur. Bu pafta altınla çekilen tek sıra cetvel peşi sıra ince zencerek ve tek sıra cetvelle dıştaki bordürden ayrılır.

Dıştaki bordür ise Katalog No:5'de incelenen cildin dış bordürüyle aynı olup, bordür etrafına altınla çekilen tek sıra cetvel, kalın zencerek ve tekrar tek sıra cetvelle kapak süslemesi tamamlanmıştır.

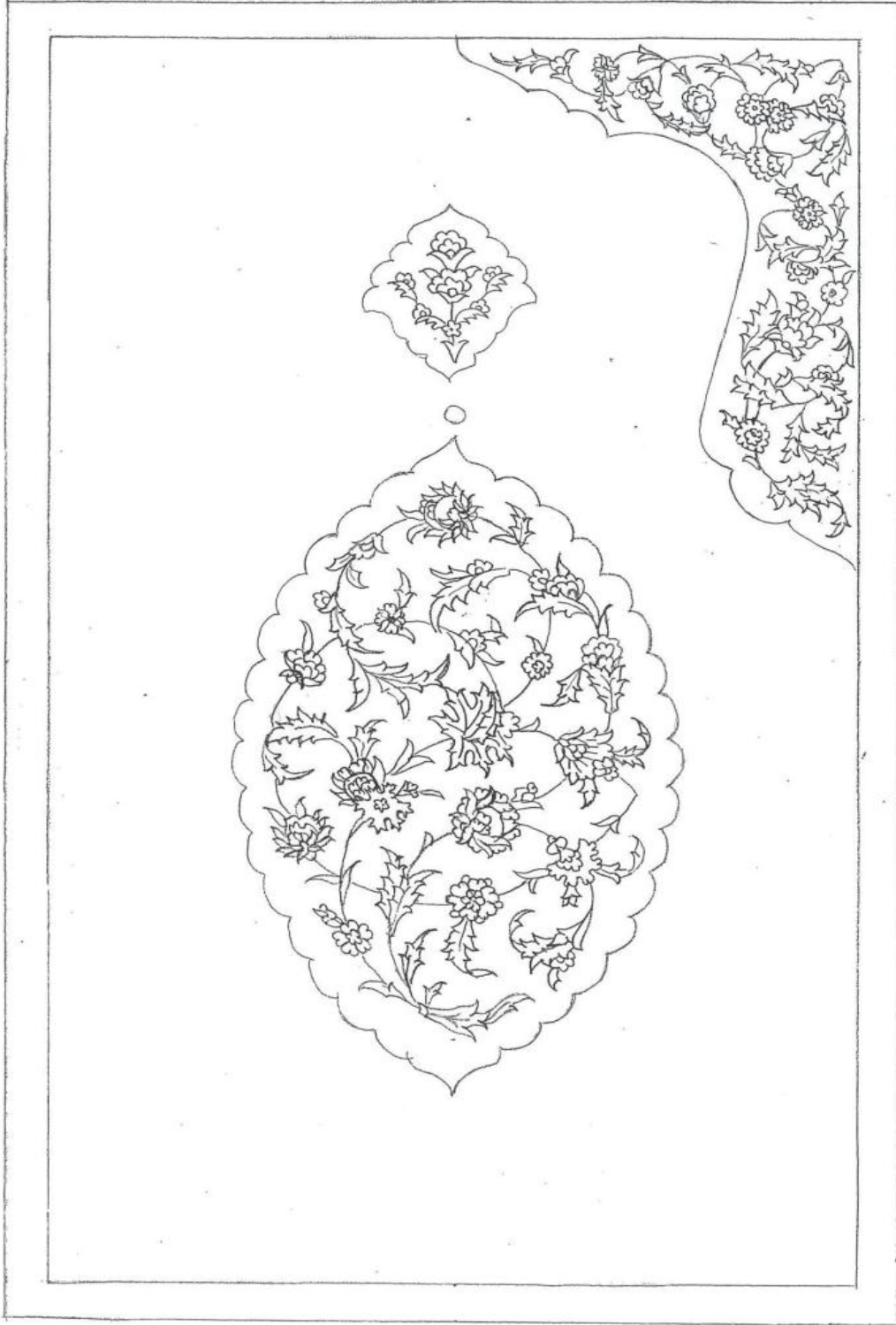
Kapak İçi: Eserin cildinin iç kısmı koyu kahverengi deri ile kaplanmıştır. (Resim:4.6-2) Kapakların iç yüzüne orta göbek şemse, salbekler, köşebent ve dış bordürde yer alan kartuşlar müşebbek süsleme tarzda çalışılmış ince bir işçiliğe sahiptir. Şemsede rumili bir tasarım uygulanmıştır. Köşebentlerde ise orta göbek salbekli şemsenin $\frac{1}{4}$ 'ü kullanılmıştır. Kahverengi deriyle kaplanmış kapaklarda kalıp formunun bulunduğu kısımlar oyularak çıkartılmıştır. Zeminler mavi renge, rumili desen ise siyah renge boyanmıştır. Çıkartılan deri parçalarına rumili kompozisyon kalıbı soğuk baskı tekniğinde basılarak motif bağlantıları koparılmadan desen oyulmuştur. Katı'lı çalışmalar oyularak boyanan yerlere yerleştirilmiştir. Dış kenarlara kalın dendan sonra ince dendanlar uygulanıp salbekler şemseye iki adet nokta formunda agrafıa bağlanmıştır. Dendan boşlukları zarif tığlarla süslenmiştir. Ortada bulunan büyük dikdörtgen pafta ile dıştaki bordür arasında kalan bölümde iki cetvel ve ortasına zencerek tatbik edilmiştir. Kenar bordür ile kapağın kenarları arasında kalan bölümde ise aynı cetvel ve zencerek çalışması tekrarlanmıştır. Sağ ve sol kapaklarda kullanılan kalıplar aynı biçim ve büyüklüktedir.

Resim-4.6-1: TPV 0114 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış cildin
dış yüzü

Resim-4.6-2: TPV 0114 Sami Necmeddin tarafından yapılmış cildin iç yüzü

Çizim-4.6-1: TPV 0114 Necmeddin Okyay tarafından yapılmış bir kitap
kabinin dış kapak çizimi

Katalog No	:	7
Resim No	:	4.7-1
Envanter No	:	TPV 0113
Bulunduğu Yer	:	Türkpetrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	(Sadece cilt mevcuttur.)
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	20.5X17.4 cm.
Mücellidi	:	Sami Necmeddin ⁴⁵
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyi kahverengi sahtiyan deriyle kaplıdır.(Resim:4.7-1) Eser sağ kapak, sol kapak ve sırt kısımlarından oluşmuştur. Kapaklardaki şemse, salbek ve köşebentlerden oluşan tek parça kalıp, kitabeli kartuş ve dış pervazda yer alan kartuşlar soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır. Kalıp basılan yerlerde zemin alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzında sarı altınla boyanmıştır.

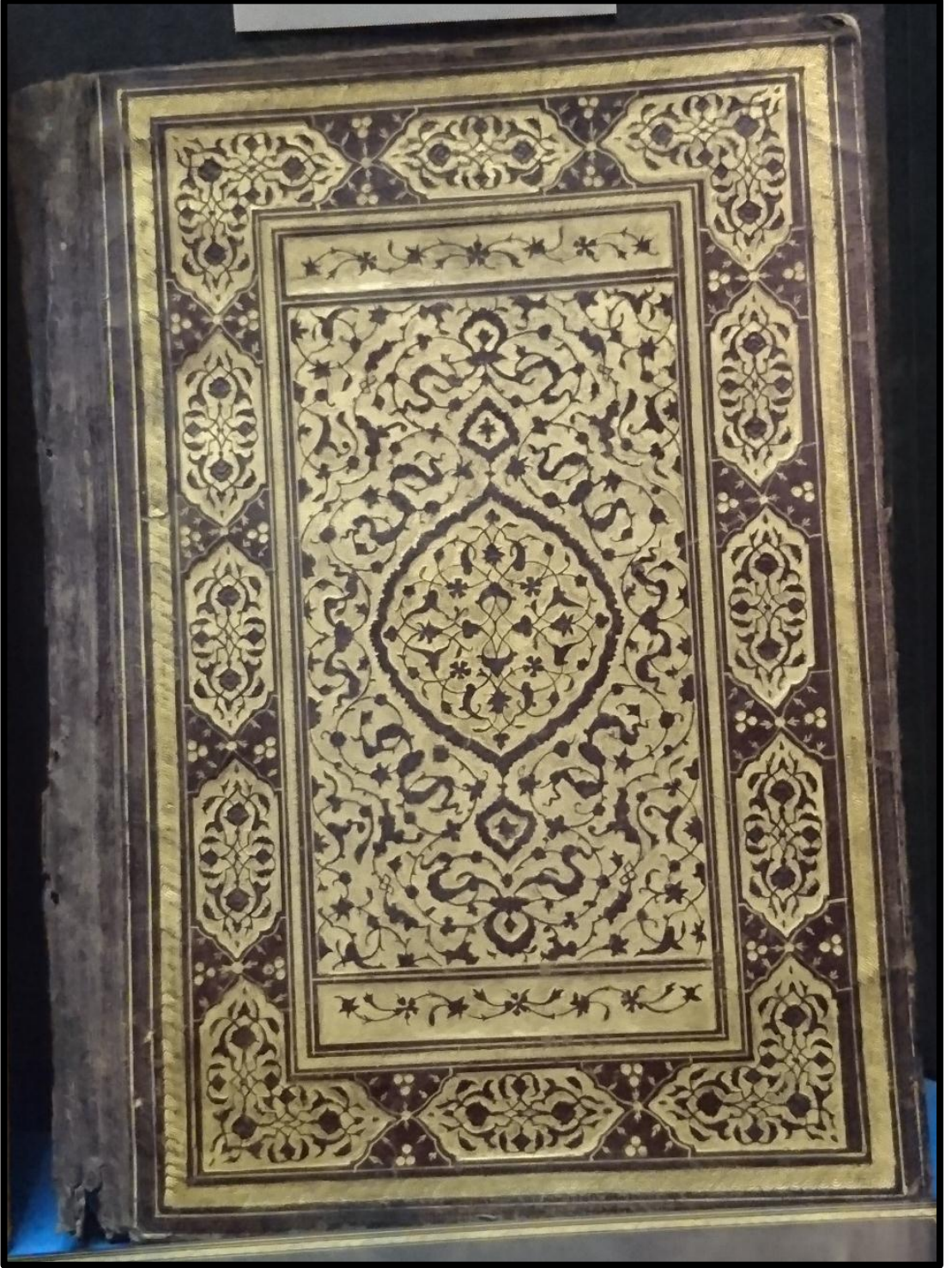
Sağ ve Sol Kapaklar: Miklebsiz dikdörtgen formdaki kapaklarda tek parça kalıptan müteşekkil orta paftada, merkez şemseleri yuvarlağa yakın beyzi formunda olup düz ve geniş 26 dilimlidir. Şemse içinde hatayî, penç, gonca, sade yaprak ve rumilerden oluşan ¼ kompozisyon tasarımı mevcuttur. Rumiden oluşan helezonik dallar üzerinde sade rumiler enine ve boyuna kesitte tepelikler oluşturmuştur. Penç gonca, hatayî motiflerinin bulunduğu ikinci kıvrımlı dallar ve bu motiften çıkan sade

⁴⁵ Kendisi ile yapılan görüşmede M. Uğur Derman, TPV Müzesinde bulunan bu eserin Sami Necmeddin'e ait olduğunu belirtmiştir.

yapraklarla tasarım tamamlanmıştır. Şemse formun dışında geniş bir boşluk bırakılmış bu boşluğun dış kenarı dar açılı dendanlarla süslenerek şemsenin görselliği arttırılmıştır. Şemseye yuvarlak agraflarla sabitlenmiş salbekler ise dar açılı dendanlı olup iç zemin merkezinde hatayî çiçeği yer alır. Şemse tasarımının $\frac{1}{4}$ 'ü köşebentlere uygulanmıştır. Köşebentlerin hudutlarında sarılma rumi ve Fatih döneminin karakteristik özelliği kalp formu dikkat çeker. Şemse, salbek ve köşebentlerin dışında kalan bölümde bulut, rumi ve bitkisel motiflerden oluşan $\frac{1}{4}$ tasarlanmış desen vardır. Enine ve boyuna kesitte ortabağ bulut, aralarda ise serbest bulut yer alır.

Bulutların orta merkezlerinden "S" şeklinde kıvrılan dallarda ise tabiattan üslûplaştırılmış üçlü yaprak gonca, penç, hatayî ve sade yapraklar vardır. Bulutlarla hareketlilik kazandırılmış olan paftanın alt ve üst bölümünde kitabeli kartuşlar yer alır. $\frac{1}{2}$ desenin orta merkezinde penç motifinden çıkan kıvrımlı dallar, üzerinde hatayî ve yaprakları taşır. Orta pafta ve kitabeli kartuşların dışına sırasıyla altınla tek sıra cetvel, ince zencerek ve yine tek sıra cetvel çekilerek sınırlar belirlenmiştir. Dış bordürde ise köşelerde köşe kartuş, aralarda ise toplam sekiz adet dikdörtgen kartuş bulunur. Kartuşların uçları dilimli olup altınla dendanlanarak orta merkezde uçları sivrileştirilerek yuvarlak agraflarla birbirine monte edilmiştir. Dendanların ortası tığlarla belirtilmiştir. Agrafların üst ve altında oluşan boşluklar üç nokta konularak doldurulmuştur. Sonra paftanın dışını boylu boyunca dolaşan altınla çekilmiş iki cetvel arasına, kalın zencerek uygulanmasıyla kapaklar süslenmiştir..

Miklep ve sertap bulunmayan cildin kapak içleri deri renginde olup bezeme bulunmamaktadır.

Resim-4.7-1: Sami Necmeddin'e ait şemse cilt

Katalog No	:	8
Resim No	:	4.8-1
Envanter No	:	TPV 0123
Bulunduğu Yer	:	Türkpetrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Cüzdan
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	17X11 cm.
Mücellidi	:	Sami Necmeddin
Cildin Çeşidi	:	Mülevven Cüzdan
Açıklama	:	

Mücellidler zaman zaman sanatlarını farklı alanlarda da denemişler ve seyrine doyum olmayan eserler vermişlerdir. Sami Necmeddin'in bu tarz denemelerinin en güzel örneklerinden birisi olan bir adet deri cüzdan da Türkpetrol Vakfı Müzesi'nde sergilenmektedir. Cüzdanın dış yüzü koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır.(Resim:4.8-1) Sağ ve sol dış yüzey mevcuttur. Yüzeyle kalıp, soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Kalıp basılan yerlerde zemin mülevven cilt yapılış tarzında, sarı ve yeşil altınla boyanmıştır.

Dış Yüzeyle : Dikdörtgen formdaki cüzdan yüzeylelerinde kullanılan kalıp Katalog No: 7'de incelenen eserin orta paftasında kullanılan tek parça kalıpla aynıdır. Kalıp basıldıktan sonra zeminler farklı renklendirilmiştir. Şemse, salbek ve köşebentlerde zemin sarı altınla, diğer kısımlar ise yeşil altınla boyanarak görsel etki

güçlendirilmiştir. Kalıp etrafına altınlı tek sıra cetvel, kalın zencerek uygulaması ve yine tek sıra cetvel çekilerek süsleme sonlandırılmıştır.

İç Yüzeyler: İç yüzey doğal deri renginde olup süslemesizdir. Cüzdanın iç tarafında "Minyatürist Sâmi Necmeddin 4/8/1932" ibaresi yazılıdır.

Resim-4.8-1: İç tarafı "Minyatürist Sâmi Necmeddin 4/8/1932" imzalı
mülevven cüzdan

Katalog No	:	9
Resim No	:	4.9-1
Envanter No	:	TPV 0057
Bulunduğu Yer	:	Türkp petrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkp petrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Kıt'a Süslemesi
Eserin Hattatı	:	M. Emin Yazıcı
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1350/M.1932
Yazı Türü	:	Nesih
Dili	:	
Ölçüsü	:	37.5X29.5 cm.
Mücellidi	:	Sami Necmeddin
Cildin Çeşidi	:	Mülevven Çerçeve
Açıklama	:	

Kitap kabı dışında farklı zeminlere de uygulama yapılmıştır. Çerçevenin dış yüzünde koyu kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır.(Resim:4.9-1) Eserde ön yüz ve arka yüz mevcuttur. Ön yüzde bordür içindeki kalıplar soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. İki renk altın kullanılarak mülevven cilt yapılış tarzı uygulanmıştır.

Ön Yüz: Enine dikdörtgen formdaki çerçeve bordüründe dört adet köşe kartuş kalıp, altı adet dikdörtgen kartuş bulunmaktadır. Kalıplar içinde saz yolu üslubunda yapraklar ve bulut grubu motifleriyle yapılmış ½ tasarım mevcuttur. Köşebent kalıplarda orta merkezde iki serbest bulut tepelikle bağlanmıştır. Dikdörtgen kalıplarda ise ayırma bulut ile ara boşluklarda dolantı bulut kullanımı kompozisyonu yeknesaklıktan kurtarmıştır. Köşebent kalıplarda tepelik üst boşluğa hatayî yerleştirilmiş, hatayînin altından çıkan "S" kıvrımlı dallarda hançeri yapraklar ve küçük pençler yer alır. Bulut grubu yeşil altınla, diğer motifler ise sarı altınla

boyanmıştır. Kara Memi'nin tarzından etkilenen Sami Necmeddin; Muhibbî Divanı'ndaki uygulamayı, bordür tasarımında köşede kullandığı hatayî motifinin altından dallar çıkararak yenilemiştir.

Bordürün iç kısmında, ince zencereğin her iki kenarına tek sıra çekilmiş cetvel hattı kuşatır. Dış kısımda yer alan kalın zencereğin iç kısmına tek sıra, dış kısmına ise çift sıra cetvel çekilmiştir.

Arka Yüz: Çerçevenin arka yüzü ise; Necmeddin Okyay'a ait ebrû ile kaplanmıştır.

Resim-4.9-1: TPV 0057 Sami Necmeddin tarafından yapılmış mülevven çerçeve

Katalog No	:	10
Resim No	:	4.10-1, 4.10-2
Envanter No	:	XXIV/8
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Murakka'
Eserin Hattatı	:	Himmetzâde İsmail (öl.1760)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	XVIII.YY Ortası
Yazı Türü	:	Sülüs, Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	13.7X20.5 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

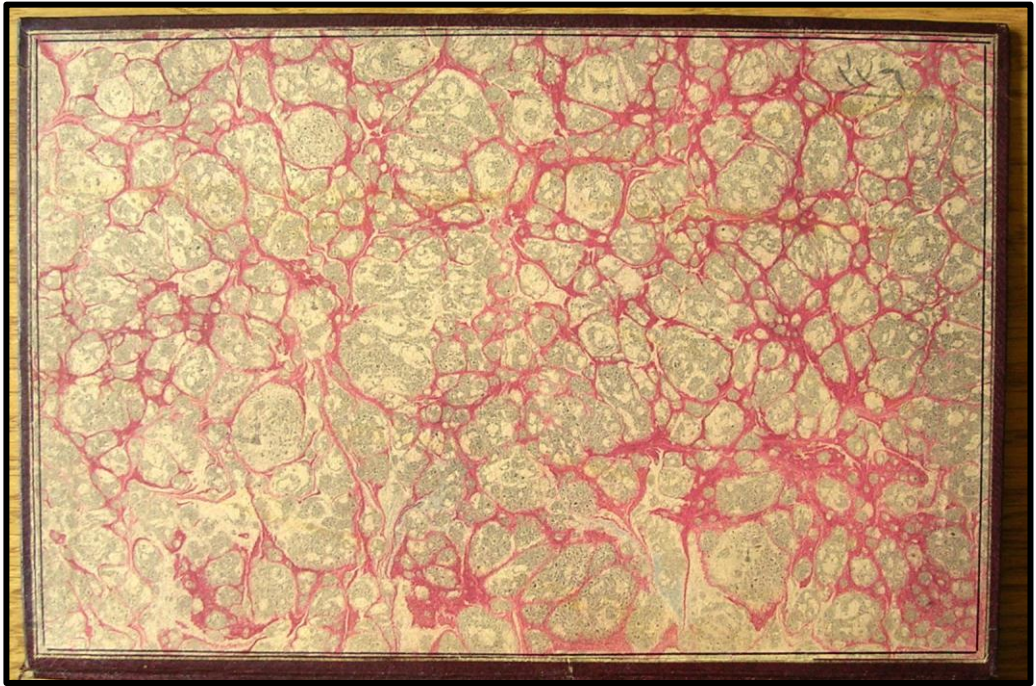
Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt dış kapakları gelgit ebrû ile kaplanmış olup ebrûnun dört köşesi koyu kahverengi deri biye ile çevrilmiştir. Kenar kısmında ebrû kâğıdının bitiş kısmıyla deri kenarının başlangıç kısmının kesiştiği noktaya dört köşeyi dolaşacak şekilde kalın zencerek cetveli çekilip içi altınla sıvanarak zencerek demiri vurulmuş sarmal zencerek yapılmıştır. Zencerek bordürünün iki yanına dört kenarı boyunca tek sıra altın cetvel çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır.(Resim:4.10-1)

Kapak İçi : Murakka'nın kapak içleri ise battal ebrû ile kaplanmış olup kenar süslemesi olarak iki sıra cetvel çekilmiştir.(Resim:4.10-2) Eserde kullanılan ebrûlar da Necmeddin Okyay'a aittir.

Resim-4.10-1: Murakka' (XXIV/8) dış kapak

Resim-4.10-2: Murakka' (XXIV/8) kapak içi

Katalog No	: 11
Resim No	: 4.11-1, 4.11-2, 4.11-3
Envanter No	: XXV/3
Bulunduğu Yer	: Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	: Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	: Murakka'
Eserin Hattatı	: İsmail Zùhdî (Eski) (öl.1731)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	: XVIII.YY Başı
Yazı Türü	: Sùlùs, Nesih
Dili	: Arapça
Ölçüsü	: 19.5X27 cm.
Mücellidi	: Necmeddin Okyay ve Sacid Okyay ⁴⁶
Cildin Çeşidi	: Çârgûşe Cilt
Açıklama	:

Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt dış kapakları nefli battal ebrûsu ile kaplanmış olup, ebrûnun dört köşesi koyu kahverengi deri biye ile çevrilmiştir. Kenar kısmında ebrû kâğıdının ve deri kenarının kesiştiği noktaya, dört köşeyi dolaşacak şekilde tek sıra cetvel, soğuk baskı ince sarmal zencerek tekrar tek sıra cetvel çekilerek kenar süslemesi yapılmıştır.(Resim:4.11-1)

Kapak İçi: Kapak içlerine gelgit ebrûsu, bunların orta bölümlerine daha küçük boyutta lale ebrûsu, yan kâğıdı olarakta tam sayfa lale ebrûsu yapıştırılmıştır. (Resim:4.11-2, 4.11-3) Kullanılan ebrûlar Necmeddin Okyay'a aittir.

⁴⁶ Kubbealtı Akademisi Kùltür ve Sanat Vakfı Yetkililerinin M. Uğur Derman'dan öğrendiklerine göre

Resim-4.11-1: Murakka' (XXV/3) dış kapak

Resim-4.11-2: Murakka' (XXV/3) kapak içi ve ilk kıt'a yan kâğıdı

Resim-4.11-3: Murakka' (XXV/3) kapak içi ve son kıt'a yan kâğıdı

Katalog No	:	12
Resim No	:	4.12-1, 4.12-2
Envanter No	:	XXX/8
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Murakka'
Eserin Hattatı	:	Bakkal/Filibeli Ahmed Arif Efendi (1836-1909)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1313/M.1895/96
Yazı Türü	:	Sùlùs, Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	21.5X27.5 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

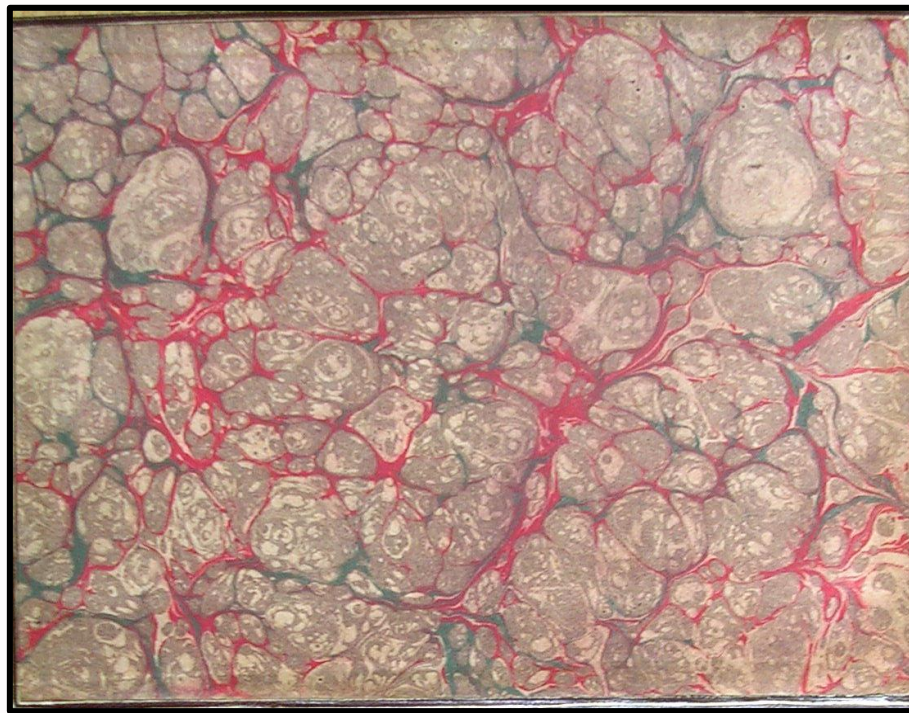
Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt dış kapakları taraklı ebrû ile kaplanmış olup ebrûnun dört köşesi koyu kahverengi deri şerit ile çevrilmiştir. Ebrû kâğıdının bitiş kısmına dört köşeyi dolaşacak şekilde altınla tek sıra cetvel, sarmal zencerek ve tekrar tek sıra cetvel çekilmiştir.(Resim:4.12-1)

Kapak İçi: Kapak içleri battal ebrûsu ile kaplıdır.(Resim:4.12-2) Kullanılan ebrûlar Necmeddin Okyay'a aittir.

Resim-4.12-1: Murakka' (XXX/8) dış kapak

Resim-4.12-2: Murakka' (XXX/8) kapak içi

Katalog No	:	13
Resim No	:	4.13-1, 4.13-2
Envanter No	:	XXX/9
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Murakka' - Kasîdetü'-l Bürde (Mısırlı şair Bûsîrî'nin (öl.1296) Hz. Muhammed için yazdığı kaside)
Eserin Hattatı	:	Aziz Efendi (1872-1934)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	XIX.YY Sonu
Yazı Türü	:	Sülüs, Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	21X29.3 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt dış kapakları lale ebrûsu ile kaplanmış olup ebrûnun dört çevresi koyu kahverengi deri biye ile çevrilmiştir. Deri biye üzerinde dört köşeyi çevreleyecek şekilde altın kullanılarak yapılmış iki adet tek sıra cetvel ve sarmal zencerek mevcuttur.(Resim:4.13-1)

Kapak İçi: Kapak içleri sümbül ebrûları ile kaplıdır.(Resim:4.13-2) Kullanılan ebrûlar Necmeddin Okyay'a aittir.

Resim-4.13-1: Murakka' (XXX/9) dış kapak

Resim-4.13-2: Murakka' (XXX/9) kapak içi

Katalog No	:	14
Resim No	:	4.14-1, 4.14-2
Envanter No	:	XXX/11
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Murakka' - Muhammed Nureddin el-Dimyatiyye'nin Kaside-i Dimyatiyyesi
Eserin Hattatı	:	Aziz Efendi (1872-1934)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1318/M.1900/01
Yazı Türü	:	Sùlùs, Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	21X28.8 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt dış kapakları zerefşanlı şal ebrûsu ile kaplanmış olup ebrûnun dört köşesi koyu kahverengi deri biye ile çevrilmiştir. Ebrû kâğıdının bitiş kısmına dört köşeyi dolaşacak şekilde altınla tek sıra cetvel çekilmiş, hemen yanına zencerek cetveli çekilerek içi altınla boyanmış, zencerek demiri vurularak zencerek yapılmış, tekrar dışına tek sıra altın cetvel çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır.(Resim:4.14-1)

Kapak İçi: Kapak içlerine kapak içi ve yan kâğıdı olarak gece mavisi bir kağıt kullanılarak, üzerine içi kafes taramalı baklava şeklinde bir desen çizilmiştir. Murakka'nın son sayfasına yan kâğıdı ile uyumlu renklerde gelgit ebrûsu yapıştırılmıştır. Bu varağın orta bölümünde küçük boyutta bir lale ebrûsu bulunmaktadır. (Resim:4.14-2) Kullanılan ebrûlar Necmeddin Okyay'a aittir.

Resim-4.14-1:Murakka' (XXX/11) dış kapak

Resim-4.14-2:Murakka' (XXX/11) son sayfası

Katalog No	:	15
Resim No	:	4.15-1
Envanter No	:	XXX/13
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Murakka' - Kaside-i Elfiye
Eserin Hattatı	:	Aziz Efendi (1872-1934)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1340/M.1921/22
Yazı Türü	:	Sülüs, Nesih
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	23X29 cm.
Mücellidi	:	Necmeddin Okyay ve Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Kapaklar: Dikdörtgen formdaki murakka'nın çârgûşe cilt dış kapakları gelgit ebrû ile kaplanmış olup ebrûnun dört köşesi koyu kahverengi deri biye ile çevrilmiştir. Ebrû kâğının bitiş kısmına dört çevresini dolaşacak şekilde altınla tek sıra cetvel çekilmiştir. Hemen yanına zencerek cetveli çekilerek içi altınla doldurulmuş, zencerek demiri vurularak ince sarmal zencerek yapılmış, tekrar dışına tek sıra altın cetvel çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır. (Resim:4.15-1)

Kapak İçi: Kapak içleri ve yan kâğıtları battal ebrûsudur. Kullanılan ebrûlar Necmeddin Okyay'a aittir.

Resim-4.15-1:Murakka' (XXX/13) dış kapak

Katalog No	:	16
Resim No	:	4.16-1, 4.16-2
Envanter No	:	III/2
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Kur'an-ı Kerim
Eserin Hattatı	:	Hasan Rıza Efendi (1849-1920)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1285/M.1868/69
Yazı Türü	:	Nesih, Rika
Dili	:	Arabî
Ölçüsü	:	26.2XXX.7 cm.
Mücellidi	:	Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Mülemma Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyi koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır. (Resim:4.16-1) Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Kapaklardaki şemse, salbekler ve miklep şemsesi soğuk kalıp baskı tekniğinde basılmıştır. Kalıp basılan yerlerin hem zemini hem de motifleri mülemma cilt yapılış tarzında altınlanmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki cilt kapaklarının üzerinde oval şekle sahip olan orta göbek şemseleri geniş açılı 30 dilimden oluşmaktadır. İç kısımda ise hatayî tarzında kabartmalı çiçek motifleri ile oluşturulan serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Girift iki yaprak kökten çıkan kıvrımlı dallar üzerinde penç, hatayî, gonca ve saz yolu üslubunda yaprak çeşitlerinden oluşan bu kompozisyon ince kabartma dallar ile birbirlerine bağlanmıştır. Kompozisyondaki kıvrık iri yapraklar tasarıma dinamizm katmıştır.

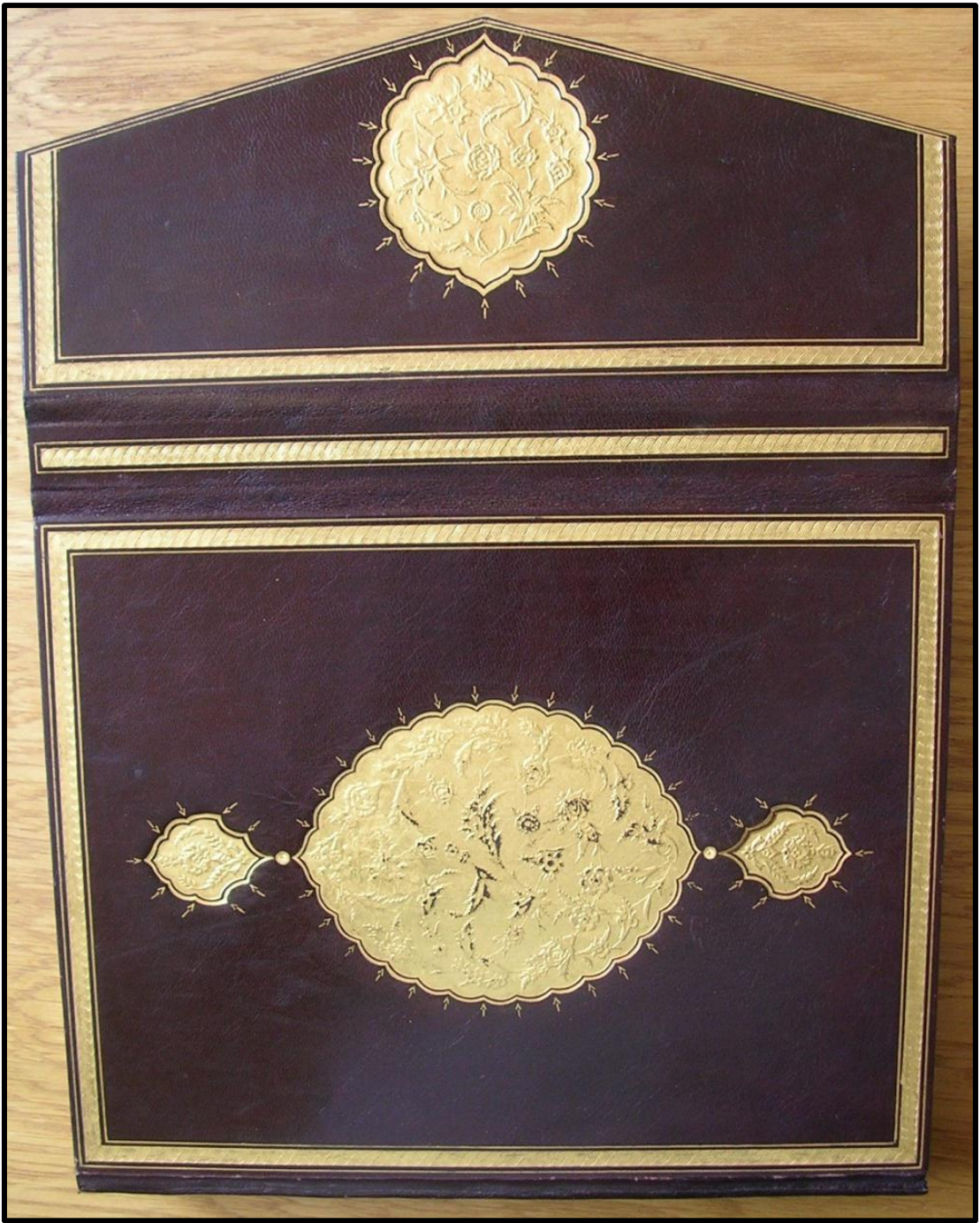
Salbekler ise dilimli olup, kalıp içlerinde sap kısmı şemse uçlarına bakan hatayî ve hançeri yapraklardan oluşan bir kompozisyon mevcuttur. Kalıplarda zemin ve motifler altınla sıvanarak boyanmıştır. Salbek ve şemselerin sınırlarını belirleyen dendanlar, altın ile çift tahrir çekilerek içleri doldurulmak suretiyle kalınlaştırılmıştır. Bilahare her iki ucu da sivrileştirilerek uçlara konan nokta formundaki agrafarla salbekler şemseye bağlanmıştır. Dışları da dendan aralarına gelecek şekilde altınla işlenmiş düz tığlarla bezenmiştir. Sağ ve sol kapaklarda kullanılan şemse ve salbek kalıpları aynı biçim ve büyüklüktedir. Kapaklardaki şemseler büyük tutulduğundan zeminde fazla boş alan kalmamıştır.

Kapakların kenar süslemesi dış ve iç ince cetveller arasına kalın zencerek yapılmak suretiyle oluşturulmuştur. Dıştan içeriye doğru; önce altınla tek sıra ince cetvel, daha sonra kalın zencerek, müteakiben tek sıra ince cetvel çekilmiştir. Kalın zencerek cetveli altınla sıvama usulüyle boyanmış üzerine zencerek demiriyle vurularak sarmal desen işlenmiştir.

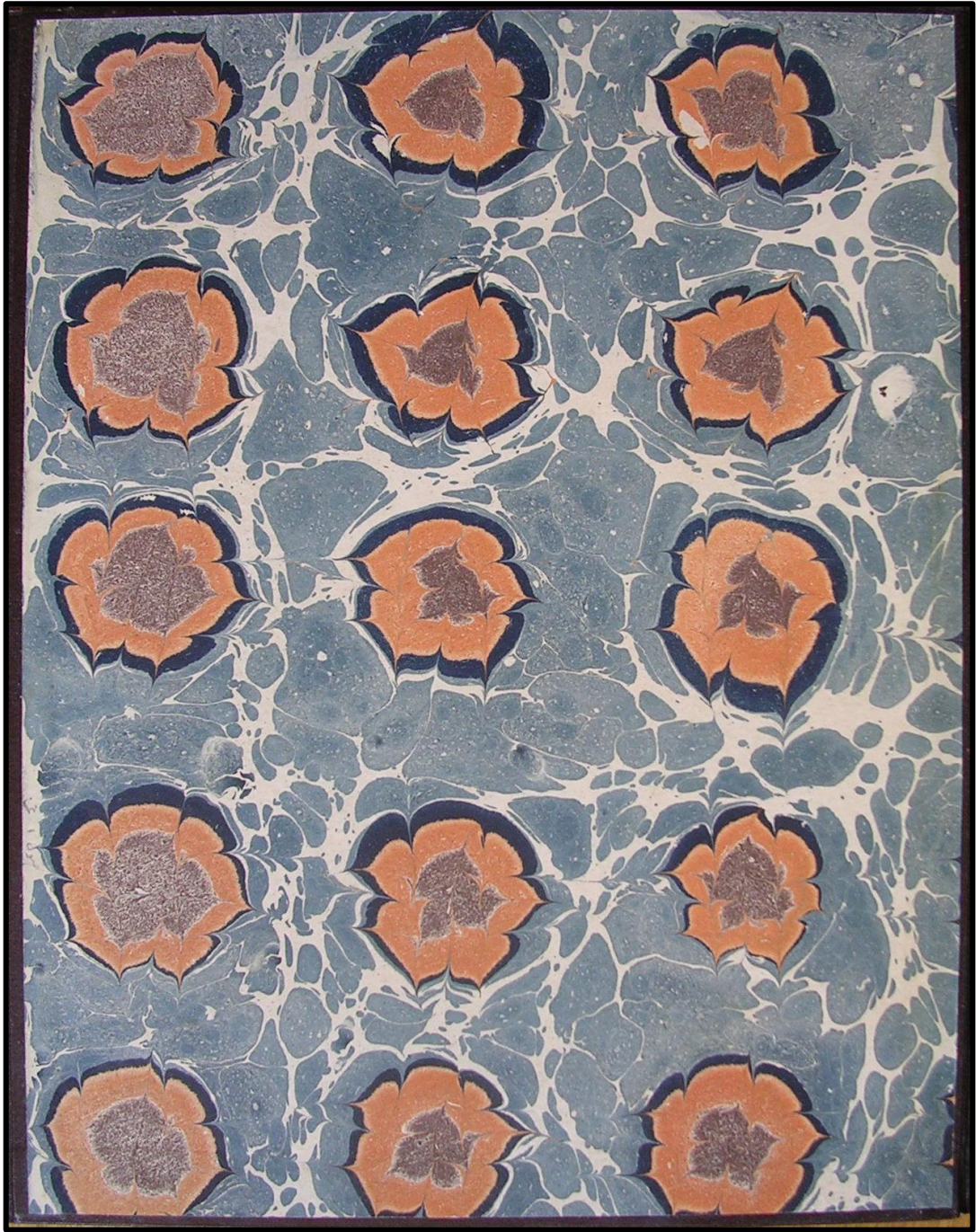
Miklep: Cildin miklep şemsesi 20 düz ve geniş dilimli, daireye yakın oval formda olup her iki ucu da kalın dendanlarla sivrileştirilmiştir. İçerisinde hatayî ve hançeri yapraklardan süsleme yapılmış olan miklep şemsesi, miklebin uç kısmına yerleştirilmiştir. Kompozisyon ve yapılış tarzı açısından kapaktaki gibi tasarlanan miklebin kenar süslemeleri ise kapaklardaki süsleme düzeniyle aynıdır. Kapaklarda ve miklepte motif ihtiva eden köşebentler yoktur.

Sertap: Kitap kalın olmasına rağmen sertap süslemesi ince tutulmuştur. Kapaklar ve miklepdeki kenar süslemesinde olduğu gibi aynı kalınlıkta altınla yapılmış zencerek ve bunu çevreleyen altınla çekilmiş dar bir dikdörtgen çerçeveye yer almaktadır.

Kapak İçi: Kapak içlerinde herhangi bir süsleme yoktur. Cildin iç yüzünde Necmeddin Okyay'a ait hatip ebrûsu kullanılmıştır. (Resim:4.16-2)

Resim-4.16-1: Kur'an-ı Kerim (III/2) dış kapak sol

Resim-4.16-2: Kur'an-ı Kerim (III/2) kapak içi

Katalog No	:	17
Resim No	:	4.17-1, 4.17-2, 4.17-3
Envanter No	:	XXX/17
Bulunduğu Yer	:	Kubbealtı Akademisi Kùltür ve San'at Vakfı
Koleksiyon	:	Ekrem Hakkı Ayverdi
Eserin Adı	:	Kur'an-ı Kerim
Eserin Hattatı	:	Aziz Efendi (1872-1934)
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1346/M.1927
Yazı Türü	:	Nesih, Rika
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	33.5X23 cm.
Mücellidi	:	Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Muhittin Serin'in Türk Hat Üstadları Hattat Aziz Efendi, 1.baskı,1988 tarihli kitapta sayfa 117'de eserlerin listesi kısmında bu eser için "Sacid Okyay tarafından ciltlenmiştir. Ekrem Hakkı Ayverdi Hat Koleksiyonu'ndan" ibaresi yer almaktadır.

Eserin cildinin dış yüzeyi koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır. (Resim:4.17-1) Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Kapaklardaki salbekli şemse, köşebentler ve miklep şemsesi soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Kapaklardaki şemse, salbek ve miklep şemsesi, katalogda incelenen 16 numaralı örnek ciltte kullanılan kalıplarla aynı olup boyama tarzı farklıdır. Bu kapsamda; cilt yapılış tarzına göre alttan ayırma şemse cilt kategorisine girmektedir. Sertap bölümünde yer alan yazılı kartuş ve salbek de soğuk kalıp baskı tekniği ile basılıp altın ile sıvanmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki kapaklarda orta göbek şemseleri beyzi formunda olup düz ve geniş 30 dilimlidir. Şemse içinde hatayî motifleri ile oluşturulan saz yolu üslubunda serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Dallar üzerinde penç, hatayî, gonca, sivri uçlu hançer formundaki yapraklar yer almaktadır. Salbekler dilimli olup kalıp içlerinde sap kısmı şemse uçlarına bakan hatayî ve yapraktan oluşan bitkisel kompozisyon vardır. Salbek ve şemselerin hudutlarını belirleyen dendanlar, altın ile çift tahrir çekilip içleri doldurularak kalınlaştırılmış ve her iki ucu da sivrileştirilerek çekilmiştir. Dendanlar tığlarla zenginleştirilmiştir. Şemsenin iki ucuna konulan agrafı salbek ve şemse birbirinden ayrılmıştır. İki kenarı düz, üçüncü kenarı dendanlı olan köşebent dilimlerinin yarısı içe, yarısı dışa bakmaktadır. Şemsenin boyutuna yakın büyüklükte olan köşebentler kapakların köşelerine yerleştirilmiştir. Köşebentlerin içerisinde, dik açı yapmış olan köşeden köşebentlerin uçlarına yönelmiş ince dallar üzerinde hatayî ve hançeri yapraklar bulunmaktadır.

Köşebentler şemsede olduğu gibi penç, hatayî ve saz üslubunda yaprak çeşitleriyle serbest tarzda tezyin edilmiştir. Saz yolu tarzında kıvrık yapraklar, gonca ve pençler köşebentin içini dolaşan dallar üzerindedir. Köşebentlerin kenarı altın tahrirli olup tığlarla bezenmiştir.

Kapaklarda ve köşebentlerde kullanılan kalıplarda zemin altınla boyanmış, motifler deri renginde kalmıştır. Köşebentlerin hemen bitiminde altınla tek sıra cetvel, kapağın dış kenarına yine tek sıra cetvel çekilmiş, bu ikisi arasına ise zencerek demiriyle vurularak yapılan orta kalınlıkta altınlı sarmal zencereğin dış kenarlarına da tek sıra cetvel çekilerek kenar süslemelerinin daha estetik bir görünüme kavuşması sağlanmıştır.

Miklep: Cildin miklep şemsesi daireye yakın oval şeklinde olup şemse, miklebin orta merkez uç kısmına yerleştirilmiştir. Kalıp içinde bir kökten çıkan üç kıvrımlı dal üzerinde gonca, hatayî, penç, hançeri yaprak motifleri yer alır. Şemse kalıp çevresi altınla çekilmiş dendanların iki ucu da sivrileştirilmiş, tığları altınla boyanmıştır.

Köşebent, miklep şemsesi ile kenar süslemeleri kompozisyon ve boyama özellikleri kapaktakilerle aynıdır.

Sertap: Cildin sertabında dikdörtgen formunda bir kartuş ve iki salbek yer almaktadır. Kartuş kalıp içinde Sülüs hatla Kuran-ı Kerim'den "Vakı'a suresi 77-80. Ayetler" yazılmıştır. Kartuşun iki tarafında bulunan salbek içlerinde ise hatayî motifi bulunmaktadır. Kartuş ile salbek zeminleri altınla sıvanmış olup arasında nokta şeklinde bir agraf vardır. Kartuş etrafına altınla cetvel çekilip uç kısımlar dendanlanarak tığlar işlenmiştir.

Kapak İçi: Kapaklarda kullanılan kahverengi deri, cildin iç kısmında da kullanılmıştır. İç kapakta yer alan orta göbek şemse oval şeklinde salbeksiz olup düz 34 dilimlidir. Soğuk kalıp baskı tekniğinde basılmış sonra zemin altınla alttan ayırma şemse tarzında boyanmıştır. İç kısımda yapraklı bir kökten çıkan kıvrımlı dallar iri hatayî tarzı çiçekleri, gülleri, narçiçeği, penç, hançeri yaprakları taşımaktadır. Belirli bir düzen takip ederek işlenen dallar ile şemse yüzeyinin merkezinde hatayî tarzı gül ile narçiçeği motifi yan yana getirilmiştir. Şemse formunun etrafına altınla tek tahrirli dar açılı kalın dendanlar çekilerek iki ucu sivriltilip tığlarla bezenmiştir.(Resim:4.17-2)

Kapağın kenar kısmına altınla iki sıra cetvel çekilmiş, yanına zencerek demiri vurulmuş, altınlı ince sarmal zencerek sonra yine altınla iki sıra cetvel çekilmiştir. İçte kalan cetvel çizgileri dört köşede üçgen oluşacak biçimde çekilerek süsleme tamamlanmıştır. Kapağın alt kısmında içteki iki cetvel çizgisi arasında "Ameli Sacid" imzası, dıştaki iki cetvel çizgisi arasında "H.1362/M.1943" tarihi yer almaktadır. (Resim:4.17-3)

Kapak içi miklep şemsesi yuvarlağa yakın formda olup düz 15 dilimlidir. Soğuk kalıp baskı tekniğinde basılmış iç kısmı hatayî, penç, hançeri yapraklarla serbest kompozisyon tarzında bezenmiş olup zemine altın sürülmüştür. Şemsenin etrafına altınla çekilen dendanlar ağız kısmında sivrileştirilmiş, sonrada tığlarla süslenmiştir. Miklepde kenar süslemeleri kapak içindekiler gibidir. İç sertap kısmında ise altınla

cetvel çekilerek dikdörtgen çerçeve oluşturulmuş, sonra ince bir zencerek uygulanmış, tekrar altın cetvel çekilerek dikdörtgen çerçeve yapılmıştır.

Resim-4.17-1: Kur'an-ı Kerim (XXX/17) dış kapak sol

Resim-4.17-2: Kur'an-ı Kerim (XXX/17) kapak içi sol

Resim-4.17-3: Kur'an-ı Kerim (XXX/17) kapak içi imza

Çizim-4.17-1: Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Kur'an-ı Kerim dış kapağının çizimi⁴⁷

⁴⁷ İnci A. BİROL, *Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı*, 321.

Katalog No	:	18
Resim No	:	4.18-1, 4.18-2
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Ceyhun Oydem
Koleksiyon	:	Ceyhun Oydem Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Sumen
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	34,5X22 cm
Müzehehibi	:	
Mücellidi	:	Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Mülemma Cilt
Açıklama	:	

Eserin dış yüzeyi koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır.(Resim:4.18-1) Eser alt kapak, üst kapak, sırt kısımlarından oluşturulmuş ve yekpare şeklinde çalışılmıştır. Üst kapakta yer alan şemse, salbek ve köşebentler soğuk kalıp baskı tekniğinde basılmıştır. Mülemma cilt yapılış tarzında, altınla sıvanarak boyanmıştır. Kapaklardaki şemse, salbek ve köşebentler Katalog No: 17'de incelenen ciltte kullanılan kalıplarla aynıdır. Boyama tarzı olarak da Katalog No: 16'da incelenen ciltle eşleşir. Bu benzerlikler bu eserin Sacid Okyay tarafından yapıldığı tezini kuvvetlendirir.

Alt ve Üst Kapaklar: Boyuna dikdörtgen formdaki sumen üst kapak üzerinde oval şekle sahip olan orta merkez şemseleri geniş açılı 30 dilimden oluşmuştur. Şemse içinde hatayî motifleri ile hançeri yapraklardan oluşturulan saz üslubunda

serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Dallar üzerinde penç, hatayî, gonca, uçları sivri ve tırtırlı yapraklar yer alır. Alt kapakta herhangi bir süsleme yer almaz. Salbekler düz ve geniş dilimlidir. Kalıp içlerinde hatayî grubu ve hançeri yapraklardan oluşan bir kompozisyon mevcuttur. Köşebent kalıplar, şemsede olduğu gibi hatayî ve saz üslubunda yaprak çeşitleriyle serbest tarzda tasarlanmıştır. Kalıpların hudutlarına altınla kalın dendanlar çekilip salbek, bir agrafa şemseye bağlanmıştır. Dendanlar tığla süslenerek estetik bir görüntü kazandırılmıştır.

Üst Kapak kenar süslemesi, dış ve iç ince cetveller arasına kalın zencerek uygulanmasıyla tezyinat tamamlanmıştır.

Kapak İçi: Sumen iç yüzünde Necmeddin Okyay'a ait lale ebrûsu kullanılmıştır.(Resim:4.18-2)

Resim-4.18-1: Sacid Okyay tarafından yapılmış sümen üst kapak

Resim-4.18-2: Sacid Okyay tarafından yapılmış sümen kapak içleri

Katalog No	:	19
Resim No	:	4.19-1, 4.19-2
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	MSGGSÜ
Koleksiyon	:	Üniversite Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Güzel Sanatlar Akademisi Şeref Defteri
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	32,5X20 cm.
Müzehehibi	:	
Mücellidi	:	Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyinde kaplama malzemesi olarak kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır.(Resim:4.19-1) Tek parça halinde çalışılmış eserde üst kapak-alt kapak, sırt kısımları mevcuttur.

Üst kapakta orta merkez şemsesi ve bunlara bağlı salbekler, köşebentler, sırtta yer alan kartuş ve rozetler soğuk kalıp baskı tekniğinde basılmıştır. Daha sonra alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre çalışılmıştır.

Alt ve Üst Kapaklar: Dikdörtgen formdaki defterin üst kapak üzerinde iç paftada yer alan orta göbek şemse oval formda ve 26 dilimlidir. Şemse içinde yapraklı bir

kökten çıkan kıvrım dallar üzerinde hatayî çeşitlemeleri ile birbirinin içinden geçen saz yolu tarzında yapraklardan oluşan desen yer almıştır.

Şemseye agrafla birleştirilen salbek içlerinde bir kökten çıkan hatayî motifi mevcuttur. Köşebent içlerinde ise şemse gibi bir kökten çıkan dallar üzerinde aynı motiflerin yer aldığı görülür. Şemse ve köşebent kalıplar birbirine çok yakın olduğu halde tasarım bütünlüğünü bozamaz. Kalıp sınırları dendanlanarak belirtilmiş ve tığlarla bezenmiştir. Dış pafta tamamen altınla doldurularak iç pafta çerçeveselendirilmiş ön plana çıkarılmıştır. İç paftayı çevreleyen zencereğe oranla dış paftaya daha kalın uygulanan zencerek ile süsleme tamamlanmıştır. Alt kapakta herhangi bir süsleme bulunmaz.

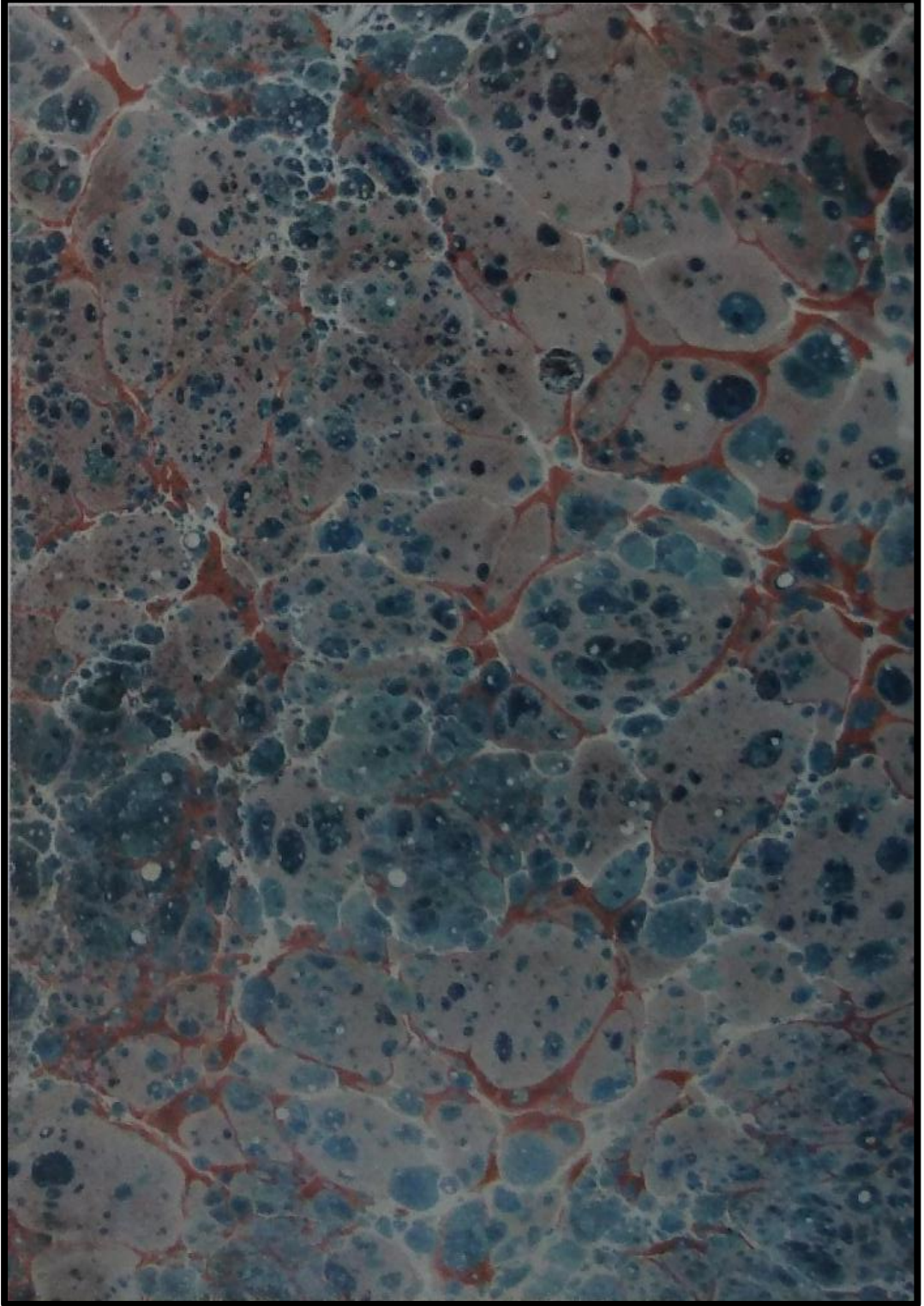
Sırt: İki adet dar dikdörtgen kartuş, üç adet rozet kalıplar eşit aralıklarla uygulanmıştır.

Kapak İçi: Şeref Defteri iç yüzünde Sacid Okyay'a ait battal ebrû kullanılmıştır.(Resim:4.19-2)

Sacid Okyay, bu eseriyle XVI. yüzyıla damgasını vuran saz üslubunu en güzel biçimde gözler önüne sermiştir.

Resim-4.19-1: Sacid Okyay tarafından yapılmış cilt kabının üst yüzü

Resim-4.19-2: Sacid Okyay tarafından yapılmış cilt kabının iç yüzü

Katalog No	:	20
Resim No	:	4.20-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	MSGGSÜ
Koleksiyon	:	Üniversite Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Kitap Kabı
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	
Müzehibi	:	
Mücellidi	:	Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

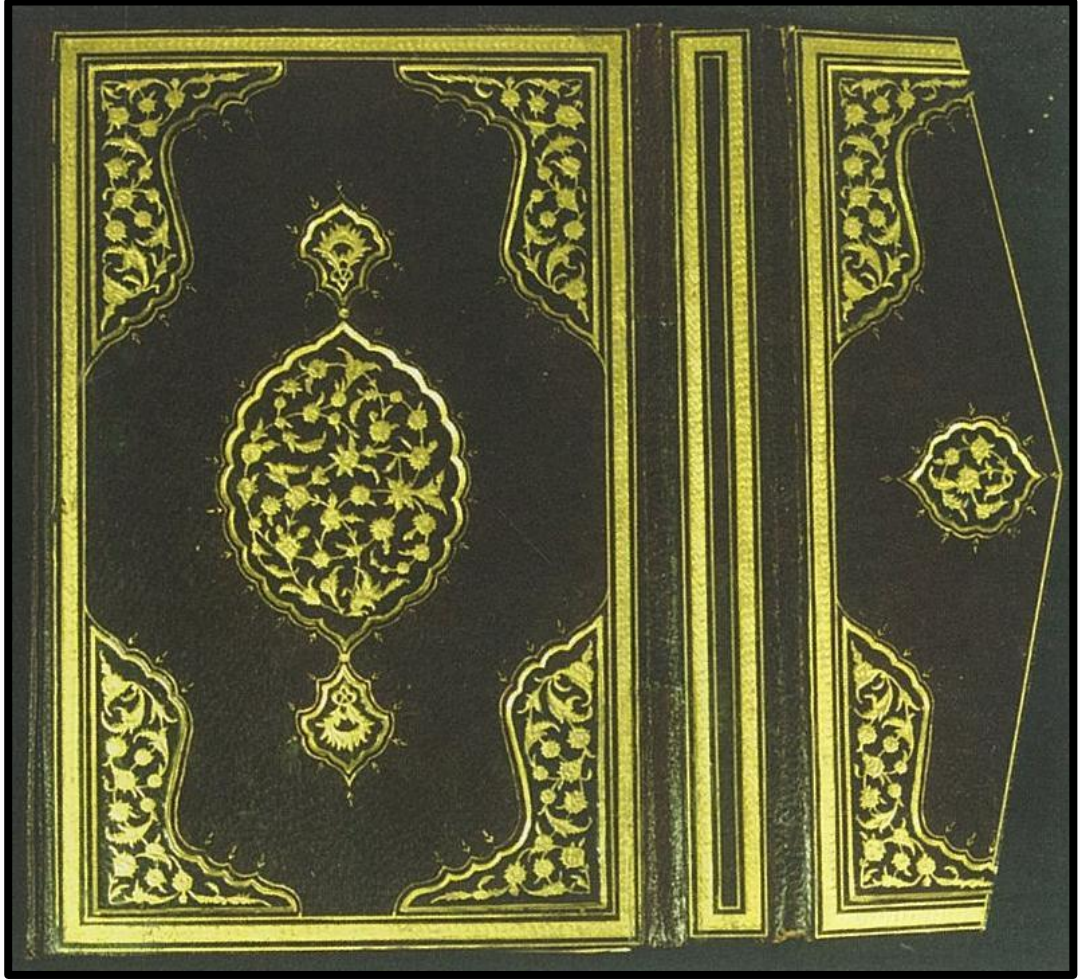
Eserin cildinin dış yüzeyinde kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır. (Resim:4.20-1). Eserde sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep bölümleri mevcuttur. Kapaklardaki salbek, şemse, köşebent ve miklep şemsesi soğuk baskı tekniğinde basılmış, sonradan üstten ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre altınlanmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki kapaklarda orta göbek şemseleri oval formda olup düz ve geniş 22 dilimlidir. Şemse içinde bitki kaynaklı motifler ile oluşturulan saz yolu üslubunda serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Bir kökten çıkan dallar üzerinde penç, hatayî, gonca, hançeri yaprak motifleri yer almaktadır. Salbekler dilimli olup kalıp içlerinde sap kısmı merkezi gösteren hatayî yer alır.

Köşebentlerde şemsedeki gibi yapraklı bir kökten çıkan iki kıvrımlı dallar üzerinde penç, hatayî ve saz üslubunda yaprak çeşitleriyle serbest kompozisyon oluşturulmuştur. Bütün kalıpların dış hattı altınla dendanlanarak salbek şemseye bağlanmıştır. Dendanlar tığlarla süslenmiştir.

Miklep: Oval formda miklep şemsesi, miklebin orta merkez uç kısmına yerleştirilmiştir. Kalıp içinde bir kökten çıkan iki kıvrımlı dal üzerinde gonca ve yaprak motifleri yer alır. Köşebent, miklep şemsesi ile kenar süslemeleri, boyama şekli kapaktaki gibi yapılmıştır.

Sertap: Cildin sertap kısmında altınla tek sıra cetvel, sonra sarmal zencerek ve peşi sıra cetvel çekilerek oluşturulmuş içiçe dar dikdörtgen formlar yer alır.

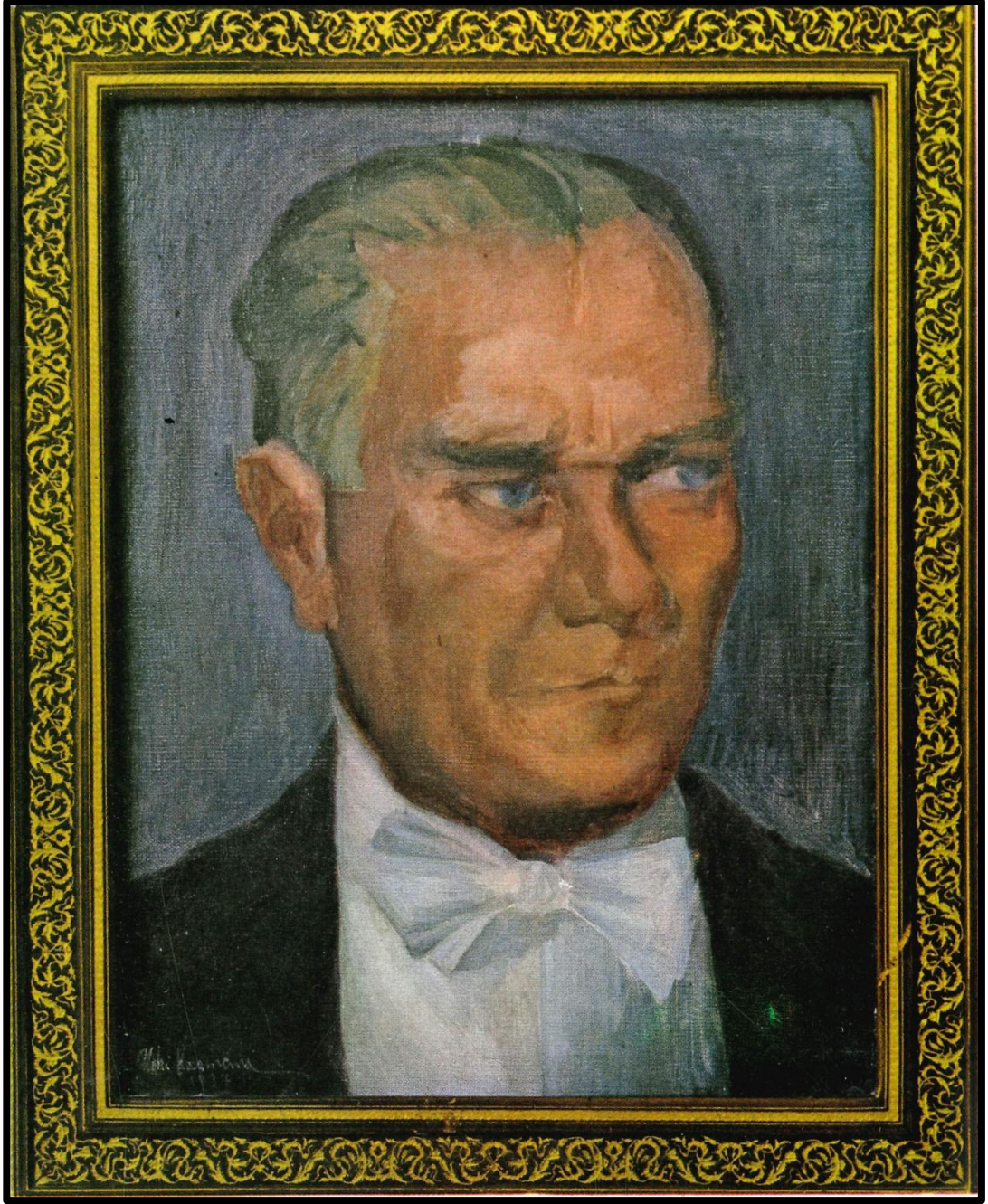

Resim-4.20-1: Sacid Okyay tarafından yapılmış şemse cilt

Katalog No	:	21
Resim No	:	4.21-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	MSGGSÜ Resim Heykel Müzesi
Koleksiyon	:	Müze Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Atatürk Portresi Çerçevesi
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	39X29.5 cm.
Müzehehibi	:	
Mücellidi	:	Sacid Okyay
Cildin Çeşidi	:	Mülevven Çerçeve
Açıklama	:	

Çerçevenin zemini sahtiyan deriyle kaplıdır.(Resim:4.21-1) Eserde ön yüz ve arka yüz bulunmaktadır. Ön yüzde kenar suyu içindeki kalıplar soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Mülevven cilt yapılış tarzında, iki renk altın kullanılarak motifler boyanmıştır.

Ön Yüz: Boyuna dikdörtgen formdaki çerçeve bordüründe dört adet köşe kartuş kalıp, on adet dikdörtgen kartuş bulunmaktadır. Levhada kullanılan köşe ve dikdörtgen kartuşlar, Katalog No: 9'da incelenen eserle aynıdır. O çalışmanın aksine bulut grubu sarı altınla, diğer motifler de yeşil altınla boyanmıştır. Kenar suyunun alt ve üst kısmına iki sıra cetvel çekilip etrafı zencerek çalışmasıyla çevrilmiştir. En içe ve en dışa tek sıra cetvel uygulanmıştır.

Resim-4.21-1: Sacid Okyay tarafından yapılmış çerçeve
Atatürk portresi 1937 yılında Ressam Zeki Kocamemi tarafından çizilmiştir.

Katalog No	:	22
Resim No	:	4.22-1
Envanter No	:	TPV 0192
Bulunduğu Yer	:	Türkpetrol Vakfı Müzesi
Koleksiyon	:	Türkpetrol Vakfı Koleksiyonu
Eserin Adı	:	(Sadece cilt mevcuttur.)
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	23.5X16 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyi koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır.(Resim:4.22-1) Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Kapaklardaki şemse, salbek, miklep şemsesi soğuk kalıp baskı tekniğinde basılmıştır. Kalıp basıldıktan sonra zemin alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzında, sarı altınla boyanmıştır.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki kapaklarda orta merkez şemseleri beyzi formunda olup düz ve geniş 30 dilimlidir. Şemse içinde yarı üsluplaştırılmış çiçek grubu motifleri ile oluşturulan serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Birbirine geçmeli kıvrım dalların tekrarı ile oluşturulan bezemede şakayık, gül, hatayî, hançeri yapraklar yer alır. Salbekte ise bir kökten çıkan hatayî vardır. Kalıp içi zeminler boyanarak motifler belirginleştirilmiştir. Kalıpların çevresi altınla dendanlanarak uçları sivriltilip nokta formunda agrafla salbek şemseye

birleştirilmiştir. Sık aralıklarla konulan ince tığlarla dendanlara hareketlilik kazandırılmıştır. Köşebent düzenlemesi bulunmayan her iki kapakta da salbekli şemseler aynı boyuttadır. Sol kapağın alt kısmında “Celledehû Mustafa min telamiz Necmeddin 1361” ibaresi yazılıdır. Buradan eserin 1942 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kapak dış süslemesinde dıştan içe altınla tek sıra cetvel çekilmiş, yanına kalın zencerek çalışması uygulanmış olup, tekrar iki sıra cetvel çekilerek kapaklar süslenmiştir.

Katalog No: 3 ile salbekleri aynıdır.

Miklep: Cildin miklebinin uç kısmına şemse kalıbının ½'si basılmıştır. Boyama ve süslemeleri yapılış tarzı itibarıyla sağ ve sol kapaktaki süslemeler ile aynıdır.

Sertap: Cildin sertap kısmında herhangi bir süsleme çalışılmamıştır.

Kapak İçi: Kabin iç kısmında Mustafa Düzgünman'a ait şal ebrûsu kullanılmıştır.

Resim-4.22-1: Mustafa Düzgünman tarafından yapılmış “Celledehû Mustafa min telamiz Necmeddin, H.1361/M.1942” imzalı şemse cilt

Katalog No	:	23
Resim No	:	4.23-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Hat Muhafazası
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	17X11 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Hat muhafazasının dış yüzeyi kahverengi sahtiyan deriyle kaplıdır. (Resim:4.23-1). Dış yüzlere kalıp soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Kalıp basılan yerler; orta göbek şemse, salbek ve köşebentlerde cilt yapılış tarzına göre alttan ayırma şemse cilt, diğer kısımlar ise üstten ayırma şemse cilt tarzında çalışılmıştır.

Alt ve Üst Dış Yüzler : Muhafaza dikdörtgen formda olup Katalog No:7'deki iç pafta da kullanılan kalıpla aynıdır. Tek parça kalıpta salbekli şemse, köşebentlerde zemin altınlanmıştır. Paftanın diğer kısımlarında ise motifler altınlanmak suretiyle kontrast oluşturulmuştur. Salbekli şemsenin dışındaki geniş alana beyaz altın sürülüp dar açılı dendanlar çekilmiştir. Köşebentlerin salbekleri ve köşebent sınırlarındaki sarılma rumi ve kalp formlarına da beyaz altın sürülerek kompozisyonda canlılık sağlanmıştır. Kalıp etrafına altınla tek sıra cetvel, sarmal

S'lerden oluşturulmuş zencerek bordüründen sonra ise sarı ve beyaz altınla cetvel çekilerek bezeme bitirilmiştir.

Üst yüz alt kısımda eski Türkçe ile "Mustafa H.1361/M.1942" ibaresi yer alır.

Resim-4.23-1: Hat Muhafazası "Mustafa, H.1361/M.1942" imzalı şemse cilt

Katalog No	:	24
Resim No	:	4.24-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Kur'an-ı Kerim
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	19X12.5 cm.
Varak Sayısı	:	
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eser cildinin dış yüzünde kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır.(Resim:4.24-1). Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Sağ ve sol kapaklarda orta göbek şemsesi ve bunlara bağlı salbekler, miklep şemsesi, köşebentler soğuk gömme tekniğinde basılmış, sonradan alttan ayırma şemse cilt yapılış tarzına göre işlenmiştir.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki cilt kapaklarının üzerinde orta merkez şemseleri beyzî formunda olup düz ve geniş 26 dilimlidir. Şemse bezemesinde yatay ve dikey ekseninde düğümlenmiş bulut motifi ile aralarda dolanan ince kıvrım dallarda ise stilize edilmiş motiflerle ¼ tam simetrik kompozisyon tasarlanmıştır. Ayırma dolantı bulut boyuna kesitte kapalı bir form oluşturmuştur.

Bulutun içinde ve dışında dolanan helozonik dallar küçük boyutta penç, gonca, hatayî motiflerini taşımakla birlikte uç kısımları hançeri yapraklarla nihayetlendirilmiştir. Salbekte tek hatayî çiçeği yer almakla birlikte zeminler altınla sıvanmıştır. Köşebentlerde ise boyuna ve enine kesitte iki dolantı bulut yer alır. Sağa ve sola helezon dallarda ise şemse tasarımında kullanılan motifler tekrarlanmıştır. Şemseye nokta formu sabitlenen salbekli şemse ve köşebentlerin etrafını çevreleyen dandanlar tığlarla belirginleştirilmiştir. Köşebent bitimine sırasıyla; altınla tek sıra cetvel, kalın sarmal zencerek uygulaması ve tekrar tek sıra cetvel çekilmiştir.

Miklep: Miklep şemsesi yuvarlağa yakın formda olup merkezde uca çok yakın yerleştirilmiştir. Şemse zeminde tepede fiyonk görüntüsü oluşturmuş, ortabağ bulut ve her iki yöne dönen dallarda ise gonca ve yapraklarla oluşturulan serbest desen yer alır. Köşebent, miklep şemsesi ve kenar süslemeler kapaklarla aynı tarzdir.

Sertap: Kitabın kalın olmasından dolayı dudak payları geniş tutulmuştur. İki pay arasında kalan bölümde ise altınla, dikdörtgen şeklinde, kapaklardakinden daha ince bir zencerek çalışması yapılmış, zencereğin iç ve dış kenarlarına tek sıra cetvel çekilmiştir.

Kapak İçi: İç kısımda menekşe ebrûsu yer alır.

Sol kapak alt kısım eski Türkçe "Mustafa" imzalı ve H.1356/M.1937 tarihlidir.

Resim-4.24-1: Kur'an-ı Kerim "Mustafa, H.1356/M.1937" imzalı şemse cilt

Katalog No	:	25
Resim No	:	4.25-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Tezkiretü'l Bünyan (Baskı)
Eserin Hattatı	:	Sai Mustafa Çelebi
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1315/M.1897
Yazı Türü	:	Eski Türkçe
Dili	:	Osmanlıca
Ölçüsü	:	20X13.5 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eserin cildinin dış yüzeyi koyu kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır. (Resim:4.25-1). Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Kapaklardaki salbeksiz şemse, miklep şemsesi, soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Cilt yapılış tarzına göre soğuk baskı şemse ciltler sınıfına girer.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki kapaklarda orta göbek şemseleri oval formunda olup düz ve geniş 26 dilimlidir. Şemse içinde yarı üsluplaştırılmış çiçekler ile saz yolu üslubu yapraklardan oluşturulan serbest kompozisyon tasarımı mevcuttur. Yapraklı kökten çıkan bahar dalları "C" şeklinde kıvrımlıdır. Birbirlerinin içinden geçen dallar gül, merkezî hatayî, gonca, hançeri yapraklarla bezenmiştir. Motiflerin etrafı altınla konturlanarak kompozisyona estetik bir görüntü kazandırılmıştır. Dış hudutları belirleyen dendanlar sık aralıklı tığlarla

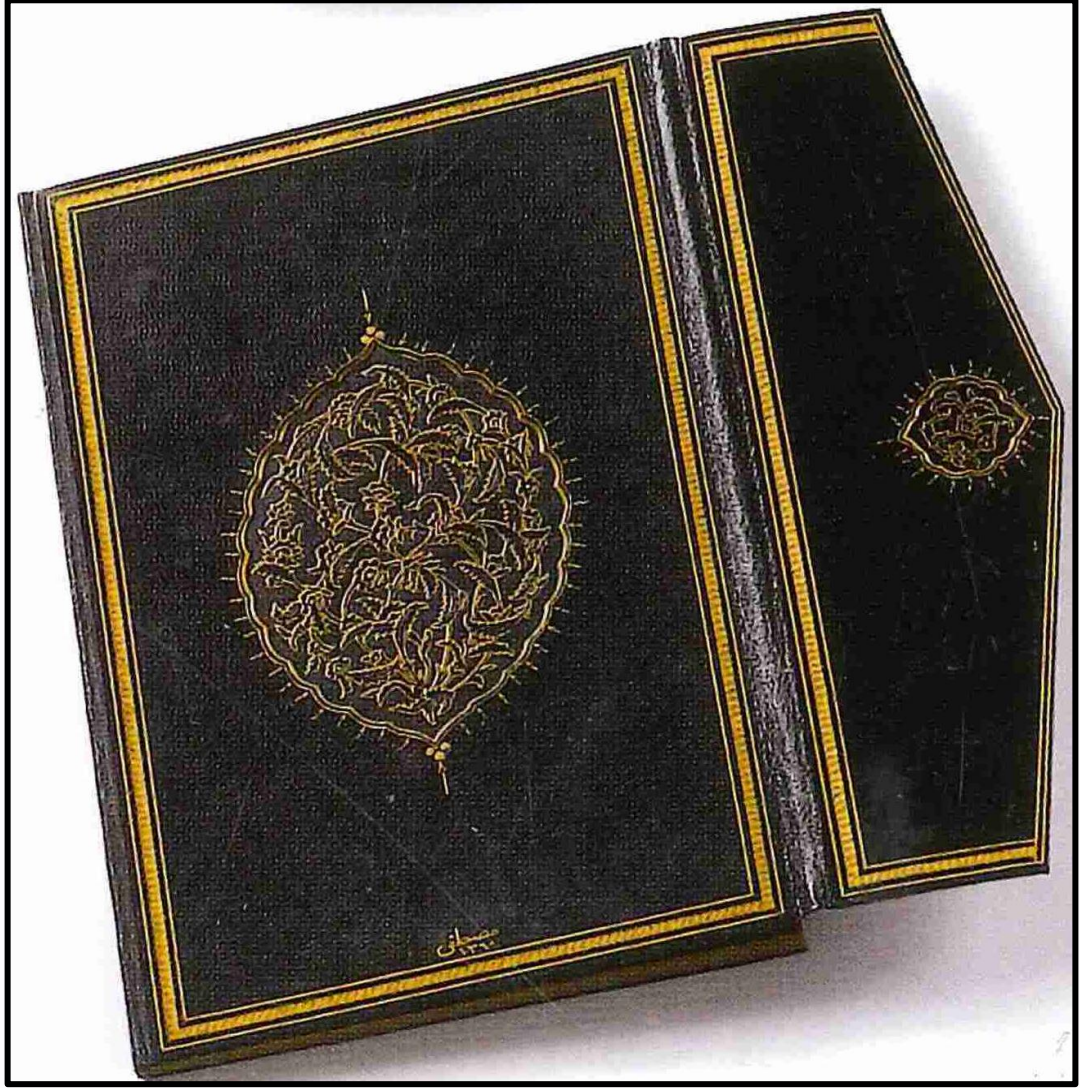
hareketlendirilmiştir. Salbek yerleri üç noktayla süslenmiştir. Kapak dış kısmından içeriye boylu buyunca altınla tek sıra cetvel, sarmal zencerek uygulaması ile tekrar tek sıra cetvel çekilerek çalışma tamamlanmıştır.

Miklep: Cildin miklep şemsesi daireye yakın oval şeklinde olup şemse, miklebin orta merkez uç kısmına yerleştirilmiştir. Kalıp içinde bir kökten çıkan dal üzerinde hatayî grubu ve hançerî yaprak yer alır. Şemse kalıp çevresi altınla dendanlanıp iki ucu da sivrileştirilmiş ve tığlanmıştır. Kenar süslemesi kapaktakilerle aynıdır.

Sertap: Süsleme yoktur.

Kapak İçi: İç kısımda taraklı ebrû yer alır.

Sol kapak alt kısım eski Türkçe "Mustafa" imzalı ve H.1360/M.1941 tarihlidir.

Resim-4.25-1: Tezkiretü'l Bünyan "Mustafa, H.1360/M.1941" imzalı şemse cilt

Katalog No	:	26
Resim No	:	4.26-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Yahya Efendi Menkıbeleri (Baskı)
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1314/M.1896
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	17X12cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Zerbahar Cilt
Açıklama	:	

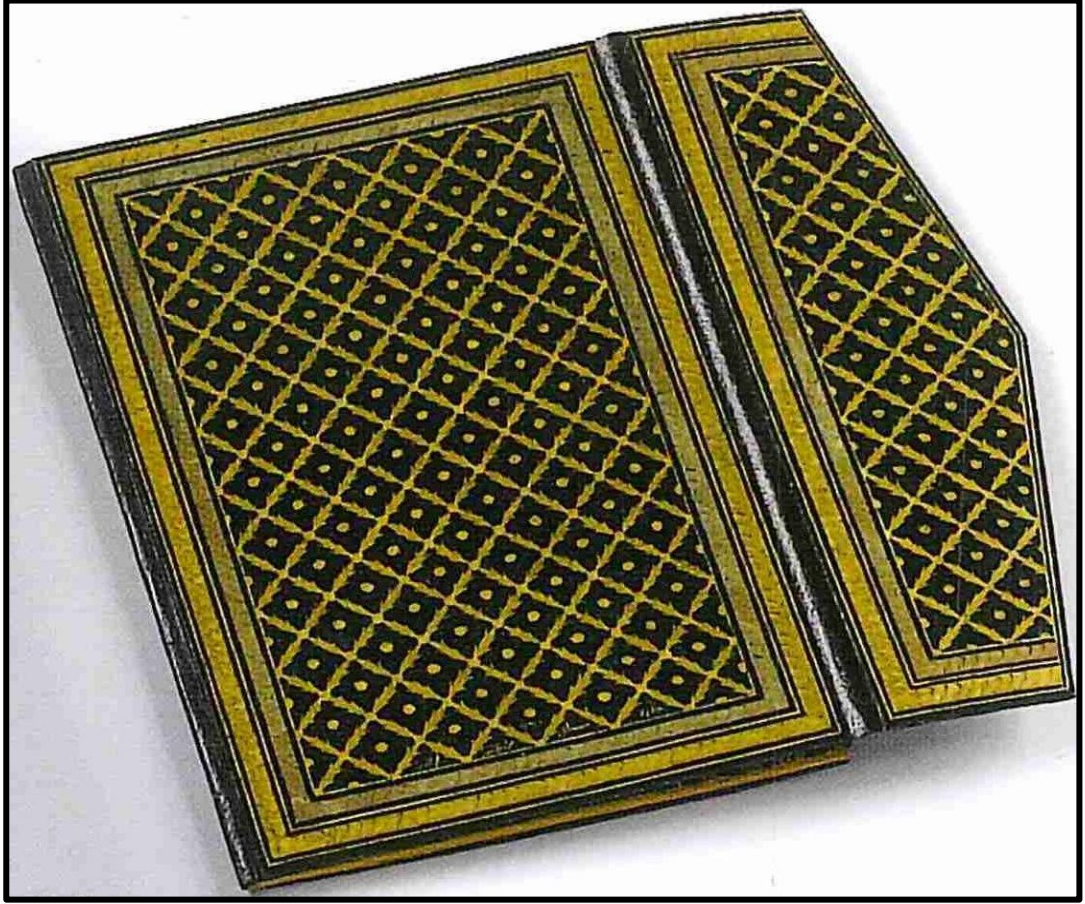
Eserin cildinin dış yüzeyi kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır. (Resim:4.26-1). Kitap kabı sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre zerbahar ciltler sınıfına girer.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki kapaklarda, orta dikdörtgen çerçevesi bölüm boyuna altı, enine on baklava dilim olacak şekilde, altınlı verev cetveller çekilmiştir. Her bir baklava çizgisi üzerine dilimli yaprakların tekrarı ile oluşan süsleme fırçayla çalışılmıştır. Baklava formların ortasına nokta yerleştirilerek kompozisyona bütünlük kazandırılmıştır. Çalışmayı çevreleyen yeşil altınla uygulanmış zencerek bordürü, tek sıra cetvel, sarı altınla uygulanmış zencerek bordürü uygulaması ve dışına da tek sıra cetvel çekilerek desenin ön plana çıkması sağlanmıştır.

Miklep: Miklepde kapaktaki süslemenin ½ si uygulanmıştır.

Sertap: Süsleme yoktur.

Kapak İçi: İç kısımda taraklı ebrû yer alır. Sol kapak alt kısım eski Türkçe "Necmeddin Okyay talebesi Mustafa" imzalı ve H.1361/M.1942 tarihlidir.

Resim-4.26-1: Yahya Efendi Menkıbeleri

“Necmeddin Okyay talebesi Mustafa, H.1361/M.1942” imzalı zerbahar cilt

Katalog No	:	27
Resim No	:	4.27-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Dinî Hasbıhal (Baskı)
Eserin Hattatı	:	Ömer Fevzi Mardinizade
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1339/M.1923
Yazı Türü	:	
Dili	:	Osmanlıca
Ölçüsü	:	19.5X13.5cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

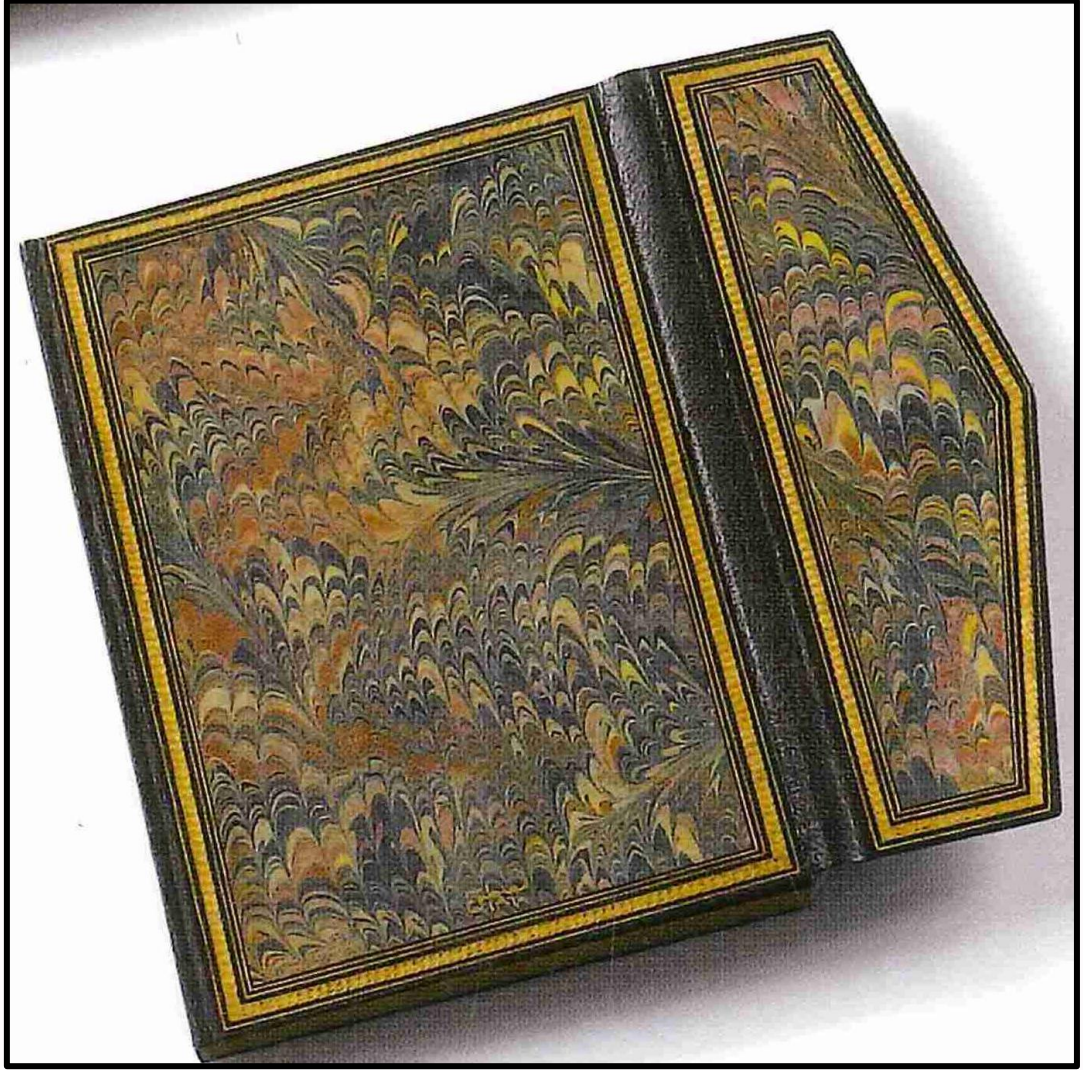
Eser cildinin dış yüzeyi ebrû, kenar pervazlar kahverengi sahtiyan deriyle çevrilmiştir. (Resim:4.27-1). Eser sağ kapak, sol kapak, sırt, sertap ve miklep kısımlarından oluşmuştur. Eser kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Sağ ve Sol Kapaklar: Dikdörtgen formdaki cilt kapakları taraklı şal ebrû ile kaplanmıştır. Dört köşe ince deri şeritler ile çevrilmiştir. Ebrûlu kâğıt ile deri parçanın birleştiği kısma sırasıyla altınli iki sıra cetvel, zencerek bordürü, tek sıra cetvel çalışılmıştır.

Miklep: Kapaktaki çalışmayla eştir.

Sertap: Herhangi bir bezeme yoktur.

Kapak İçi: İ kısımda taraklı ebrû yer alır. Sol kapak alt kısım eski Türkçe “Mustafa” imzalı ve H.1360/M.1941 tarihli dir.

Resim-4.27-1: Dinî Hasbıhal "Mustafa, H.1360/M.1941" imzalı çârgûşe cilt.

Katalog No	:	28
Resim No	:	4.28-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Âşık ve Mahbube
Eserin Hattatı	:	Carî
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	33X25 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Mülevven Çerçeve
Açıklama	:	

Mustafa Düzgünman cilt dışında başka yüzeylere de uygulama yapmıştır. Bunlardan biri de eski Türkçe Carî imzalı, “Âşık ve Mahbube” konulu İran minyatürünün çerçevesidir.

Çerçevenin dış yüzeyi koyu yeşil sahtiyan deriyle kaplanmıştır.(Resim:4.28-1) Eserde ön yüz ve arka yüz bulunmaktadır. Ön yüzde bordür içindeki kalıplar soğuk baskı tekniğinde basılmıştır. Mülevven cilt yapılış tarzında çalışılmış olup iki renk boya kullanılmıştır.

Ön Yüz: Boyuna dikdörtgen formdaki büyük ebatta çerçeve bordüründe dört adet köşe kartuş kalıp, altı adet dikdörtgen kartuş, on adet rozet bulunmaktadır. Kalıplar içinde çınar yaprağı, hatayî grubu motiflerle ½ tasarım mevcuttur. Köşebent

ve dikdörtgen kalıplarda orta merkezde beş dilimli çınar yaprağı, çınar yaprağından çıkan “S” kıvrımlı dallar da gonca, sade ve dört dilimli yaprakları taşır. Rozet kalıp merkezinde penç motifi yer almakla birlikte kalıpların içlerinde zemin altınla, motifler kırmızı renk ile boyanmıştır. Yaprak orta merkez ve damarları, gonca ortaları altınla boyanarak kırmızı renk etkisi güçlendirilmiştir. Kalıpların kavisli kısımlarının dışı altınla dendanlanarak tığlarla bezenmiştir. Çerçeve iç kısımda mevcut olan zencereğin her iki kenarına tek sıra cetvel çekilmiştir. Dış kısımda yer alan zencereğin her iki kenarına ise çift sıra cetvel çekilerek zenginleştirilmiştir.

Çerçevede kullanılan köşe ve dikdörtgen kartuşlar Katalog No: 1’de dış pervazda kullanılan köşe ve dikdörtgen kartuşlarla aynıdır.

Arka Yüz: Battal ebrû ile kaplıdır.

Ön yüz, uzun bordür iç kısımda eski Türkçe “Necmeddin Okyay talebesi Mustafa” imzalı ve H.1361/M.1942 yazılıdır.

Resim-4.28-1: "Âşık ve Mahbube" çerçeve

"Necmeddin Okyay talebesi Mustafa, H.1361/M.1942" imzalı

Katalog No	:	29
Resim No	:	4.29-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Yâ Hafız
Eserin Hattatı	:	Necmeddin Okyay
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1328/M.1910
Yazı Türü	:	Celi Talik
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	24.5X32.5 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Çerçeve
Açıklama	:	

“Necmeddin Okyay” ketebeli, is mürekkebi ile “Yâ Hafız” yazılı levha çerçevesinin dış yüzeyi kahverengi deriyle kaplıdır.(Resim:4.29-1). Eserde ön yüz ve arka yüz bulunmaktadır. Ön yüzde bordür içindeki kalıplar soğuk baskı tekniğinde basılmış, üstten ayırma cilt yapılış tarzında boyanmıştır.

Ön Yüz: Enine dikdörtgen formdaki büyük ebatta çerçeve bordüründe dört adet köşebent kalıp, altı adet dikdörtgen kalıp bulunur. Kalıplar içinde çınar yaprağı, hatayî grubu motiflerle serbest kompozisyon çalışılmıştır. Orta merkezlere beş dilimli çınar yaprakları yerleştirilmiş olup çınar yaprağından çıkan helezon kıvrımlar üzerine gonca, penç ve sade yapraklar dengeli bir biçimde yerleştirilmiştir. Çerçeve iç ve dış kısımda yer alan zencereğin her iki yanına altınla tek sıra cetvel çalışılmıştır.

Arka Yüz: Battal ebrû ile kaplıdır.

Eserin Ön yüzü uzun bordür alt kısmında eski Türkçe “Amel-i Mustafa, Necmeddin Okyay talebesi” imzası ve H.1361/M.1942 tarihi yer almaktadır.

Resim-4.29-1: “Yâ Hafîz” çerçeve “Amel-i Mustafa, Necmeddin Okyay Talebesi,
H.1361/M.1942” imzalı

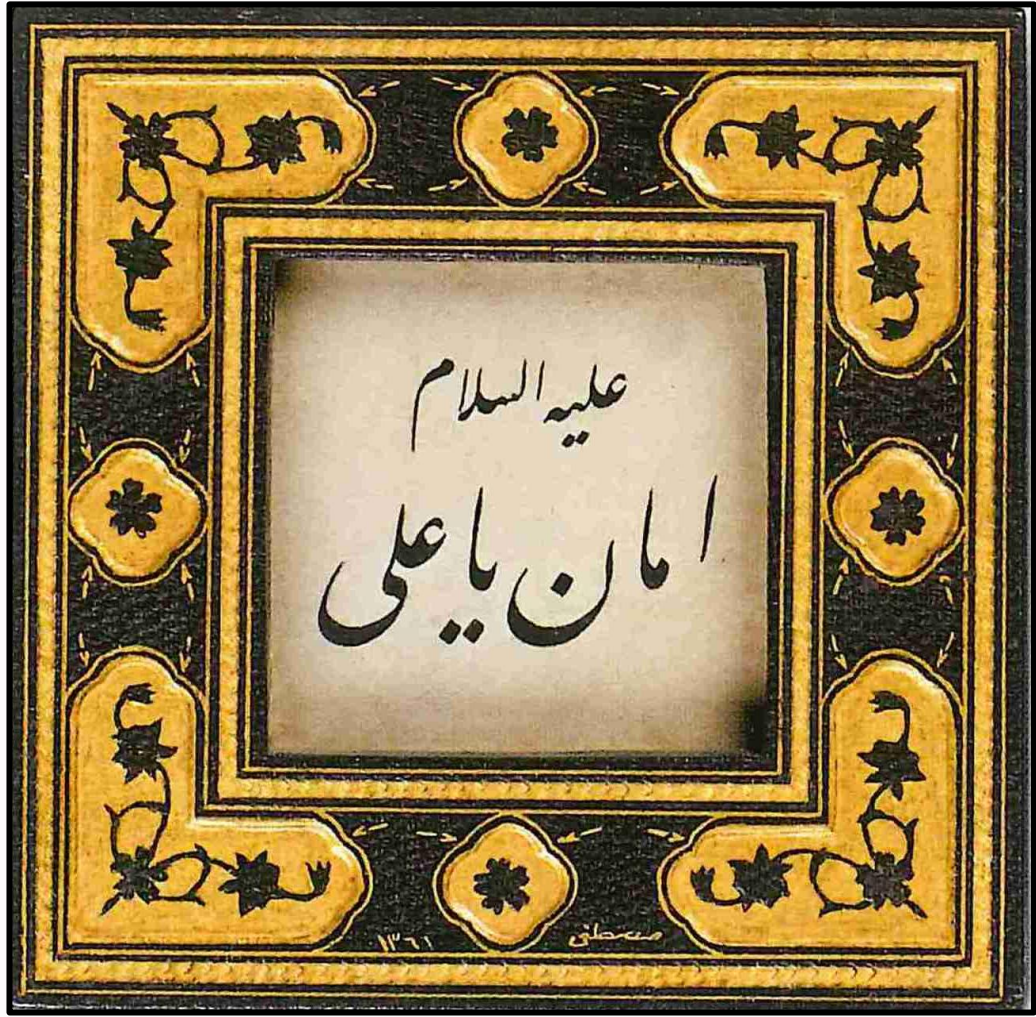
Katalog No	:	30
Resim No	:	4.30-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Aman Yâ Alî
Eserin Hattatı	:	Necmeddin Okyay
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	Talîk
Dili	:	
Ölçüsü	:	9.5X9.5 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Çerçeve
Açıklama	:	

Çerçeve talîk hatla, is mürekkebi kullanılarak “Aman Yâ Alî” yazılı levha çerçevesinin dış yüzeyi kahverengi deriyle kaplıdır.(Resim:4.30-1). Eserde ön yüz ve arka yüz bulunmaktadır. Ön yüzde bordür içindeki kalıplar soğuk baskı tekniği ile uygulanmış, alttan ayırma cilt yapılış tarzında çalışılmıştır.

Ön Yüz: Kare formdaki küçük ebatta çerçeve bordüründe dört adet köşebent kalıp, dört adet rozet mevcuttur. Kalıplar içinde penç, yaprak ve gonca motiflerinden oluşan ½ tasarım vardır. Köşebent kalıplarda orta merkezde pençden çıkan dallarda gonca ve sade yapraklar yer alır. Rozet kalıp merkezinde penç bulunmaktadır. Kalıpta zeminler altınla renklendirilmiş, motifler deri renginde bırakılmıştır. Kalıpların içe eğimli kısımlarının dışı altınla dandanlanarak tığlar çekilmiştir. Çerçeve iç ve dış kısımda bulunan zencereğın her iki yanına altınlı cetvel çekilerek süsleme nihayetlendirilmiştir.

Arka Yüz: Lale ebrûsu ile kaplıdır.

Eser; ön yüz, alt uzun bordür iç kısmında eski Türkçe "Mustafa" imzalı ve H.1361/M.1942 yazılıdır.

Resim-4.30-1: "Aman Yâ Alî" çerçeve "Mustafa, H.1361/M.1942" imzalı

Katalog No	:	31
Resim No	:	4.31-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Kurtuluş Doğruluktadır
Eserin Hattatı	:	Necmeddin Okyay
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	1358 H. / 1939 M.
Yazı Türü	:	Celi sülüs
Dili	:	Arapça
Ölçüsü	:	16.7X22.7 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Mülevven Çerçeve
Açıklama	:	

“Necmeddin Okyay” ketebeli, celi sülüs hatla is mürekkebi kullanılarak “Kurtuluş Doğruluktadır” yazılı levha çerçevesinin dış yüzeyi kahverengi deriyle kaplıdır.(Resim:4.31-1) Eserde ön yüz ve arka yüz bulunmaktadır. Ön yüzde bordür içindeki kalıplar soğuk baskı tekniğinde basılmış, mülevven cilt yapılış tarzında çalışılmıştır.

Ön Yüz: Boyuna dikdörtgen formdaki çerçeve bordüründe dört adet köşebent kalıp, altı adet dikdörtgen kalıp, on adet rozet yer alır. Köşe kartuş iç yüzeyinde merkezde pençberkden çıkan kıvrım dallarda gonca ve sade yaprak motifiyle ½ desen çalışılmıştır. Aynı motiflerle dikdörtgen kalıp içinde serbest tasarım uygulanmıştır. Rozet merkezinde bir adet pençberk bulunur. Kartuşlarda motifler kırmızı boya, yapraklar ve dallar yeşil altınla renklenmiş olup zeminler sarı altınla

doldurulmuştur. Çerçeve iç ve dış kısımda yer alan zencereğin her iki yanına altınla tek sıra cetvel çekilmiştir. Katalog No: 30'daki köşe kartuş ve rozetle aynıdır.

Arka Yüz: Battal ebrû ile kaplıdır. Eser; ön yüz, uzun bordür iç kısımda eski Türkçe "Mustafa" imzalı ve H.1361/M.1942 tarihlidir.

Resim-4.31-1: "Kurtuluş Doğrudur" çerçeve "Mustafa, H.1361/M.1942" imzalı

Katalog No	:	32
Resim No	:	4.32-1, 4.32-2
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Ebrû Kaplı Çârgûşe Ahşap Kutu
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	22X12X6 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Mustafa Düzgünman farklı yüzeyler kapsamında kutu uygulamaları da yapmıştır. Eserde dış yüzey iç yüzey kısımları bulunmaktadır. Kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt kategorisine girer.

Dış Yüzeyler: Dikdörtgen formdaki ahşap kutunun üst ve yan yüzeyleri gelgit ebrû, kenar kısımları ise kahverengi deriyle kaplanmıştır. Her bir parçanın dört kenarında ince deri şeritler ile çevrilmiştir. Ebrûlu kâğıt ile deri parçanın birleşim yerinden başlamak suretiyle altınla tek sıra cetvel, zencerek bordürü, tekrar tek sıra cetvel çekilerek kenarları sınırlandırılmıştır.(Resim:4.32-1)

İç Yüzeyler: İç üst kapakta buket karanfil ebrûsu, zemin ve yan yüzeylerde hatip ebrû tarzında yapılmış tek buket karanfiller yer alır.(Resim:4.32-2)

Anahtarı mevcut olan kutunun deri kilit haznesi altınla şemse formunda dandanlanarak çerçeveselendirilmiştir.

Eserin iç kısmında eski Türkçe "Mustafa" imzası ve H.1362/M.1943 tarihi yer almaktadır.

Resim-4.32-1: Çârgûşe ahşap kutu

Resim-4.32-2: Kutu detay "Mustafa, H.1362/M.1943" imzalı

Katalog No	:	33
Resim No	:	4.33-1
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Deri Kaplı Zerbahar Ahşap Kutu
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1362/M.1943
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	14.7X8.5X5.5 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Zerbahar Cilt
Açıklama	:	

Kutunun dış yüzeyleri kahverengi sahtiyan deriyle kaplanmıştır.(Resim:4.33-1) Eserde dış-iç yüzey kısımları bulunur. Kullanılan malzeme ve yapılış tarzına göre zerbahar ciltlerden ilham alınarak tasarlanmıştır.

Dış Yüzeyler: Deriyle kaplı dikdörtgen formdaki dış yüzeylere boyuna ve enine altınli verev cetveller çekilmiştir. Çizgiler üzerine fırçayla dilimli yapraklar çalışılmış baklava formların ortasına nokta konularak tasarıma görsellik kazandırılmıştır.

Çalışma altınli cetveller ve zencerek bordürüyle çerçeve içine alınmıştır.

İç Yüzeyler: İç kısım lale ebrûsuyla kaplıdır. Eser; ön yüzey orta kısımda eski Türkçe "Mustafa" imzalı ve H.1362/M.1943 tarihlidir.

Resim-4.33-1: Zerbahar kutu "Mustafa, H.1362/M.1943" imzalı

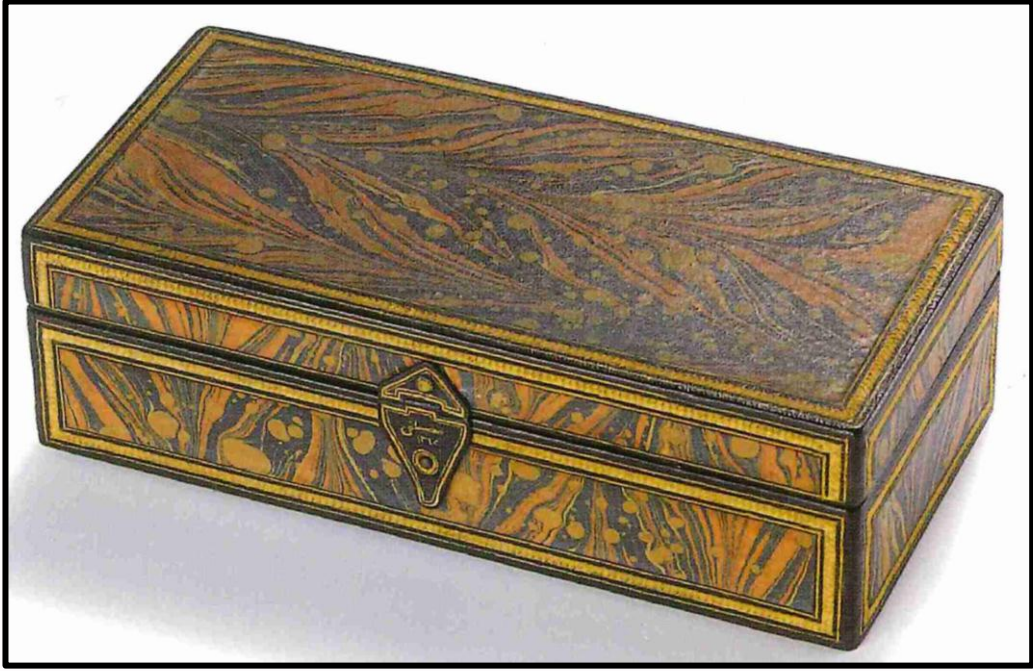
Katalog No	:	34
Resim No	:	4.34-1, 4.34-2
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Ebrû Kaplı Çârgûşe Ahşap Kutu
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1362/M.1943
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	18.5X9X5.5 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Eserde dış yüzey ve iç yüzeyler mevcuttur. Kullanılan malzeme ve yapış tarzına göre çârgûşe ebrû cilt sınıfına girer.

Dış Yüzeyler: Dikdörtgen formdaki ahşap kutunun dış yüzeyleri gel-git ebrûsuyla, kenarları kahverengi deriyle kaplıdır.(Resim:4.34-1)

İç Yüzeyler: İç kısımda battal ebrûyla kaplanmıştır.(Resim:4.34-2)

Kutunun deri olan kilit haznesinin etrafı altınla konturlanmıştır. Eser; iç kısımda Eski Türkçe "Mustafa" imzalı ve H.1362/M.1943 tarihlidir.

Resim-4.34-1: Ebrû kaplı çârgûşe ahşap kutu

Resim-4.34-2: Kutu detay "Mustafa, H.1362/M.1943" imzalı

Katalog No	:	35
Resim No	:	4.35-1, 4.35-2
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Çârgûşe Şemse Ahşap Kutu
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1361/M.1942
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	21X13.3X5.2 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Çârgûşe Cilt
Açıklama	:	

Eser çok ilginç bir uygulamadır. Ebrû ile çârgûşe cilt yapılırken, öte yandan orta bölümde iki renk altın ile mülevven tarzda boyanarak şemse cilt örneği de olmuştur. Dış kapakta salbekli şemse kalıp soğuk gömme tekniğinde basılmıştır. Salbekli şemse kalıp Katalog No:1'deki örnek ile aynıdır. Eser Mustafa Düzgünman'ın cilt sanatına kattığı yeni bir yorum olarak değerlendirilebilir. Eserde dış ve iç yüzeyler bulunmaktadır.

Dış Yüzeyler: Dış yüzeyler battal ebrû, kenarlar ile kapakta şemse ve salbek zemini yeşil deriyle kaplanmıştır. Kapak orta merkez şemse ve salbek zemin sarı ve beyaz altınla boyanarak kapalı alanlar oluşturulmuştur. Salbekli şemse kalıp formu dendanlanmış, dendanlar da küçük ince tığlarla desteklenmiştir. Kapak kenar kısımları altın cetveller ve zencerek bordür çekilerek süslenmiştir.(Resim:4.35-1)

İç Yüzeyler: Şal ebrûyla kaplıdır.(Resim:4.35-2) Kutunun piriç olan kilit haznesinin üzerinde kazıma tekniği ile yazılmış eski Türkçe "Mustafa" imzası ve H.1361/M.1942 tarihi yer almaktadır.

Resim-4.35-1: Çârgûşe şemse ahşap kutu

Resim-4.35-2: Kutu detay "Mustafa, H.1361/M.1942" imzalı

Katalog No	:	36
Resim No	:	4.36-1, 4.36-2
Envanter No	:	
Bulunduğu Yer	:	Özel Koleksiyon
Koleksiyon	:	Mustafa Düzgünman Koleksiyonu
Eserin Adı	:	Deri Kaplı Şemse Ahşap Kutu
Eserin Hattatı	:	
İstinsah/Yazıldığı Tarihi	:	H.1361/M.1942
Yazı Türü	:	
Dili	:	
Ölçüsü	:	17.5X11X5 cm.
Mücellidi	:	Mustafa Düzgünman
Cildin Çeşidi	:	Şemse Cilt
Açıklama	:	

Eserde dış ve iç yüzeyler mevcuttur. Dış kapakta şemse ve salbek kalıp soğuk gömme tekniğinde basılmıştır. Altan ayırma şemse cilt yapılış tarzında boyanmıştır.

Dış Yüzeyler: Yeşil sahtiyan deriyle kaplıdır. Köşebent formunu andıran şemse kalıp içinde dallarda rumilerden müteşekkil tasarım kapalı form oluşturmuştur. Diğer dalda ise penç hatayî, gonca, sade yapraklardan oluşan bir kompozisyon mevcuttur. Salbekte ise tek hatayî vardır. Kalıp yüzeyi altınlanarak desen deri renginde bırakılmıştır. Dışı dandanlarla belirtilerek salbek şemseye ara bağla sabitlenmiş olup çevresi tığlarla bezenmiştir.(Resim:4.36-1)

Kapak üst ve yan kenarlar altın bordür zencerek ve altın cetveller çekilerek sınırlandırılmıştır.

İç Yüzeyler: Kutu iç kısmı battal ebrûyla kaplanmıştır.(Resim:4.36-2)

Kutunun yan yüzünde altınla yazılmış Eski Türkçe "Mustafa" imzası ve Hicri 1361/M.1942 tarihi yer alır.

Resim-4.36-1: Deri kaplı şemse ahşap kutu

Resim-4.36-2: Kutu detay "Mustafa, H.1361/M.1942" imzalı

5. UYGULAMALAR

Necmeddin Okyay ve talebelerinin eserlerinden faydalanarak, doğrudan alıntı yapılarak ya da onların sanat tarzını yansıtan, dört adet kalıp baskı cilt ve dört adet çârgûşe cilt kapağı hazırlandı. Çalışılan kapakların yapım aşamaları, çalışma esnasındaki anlık görseller ile desteklendi.

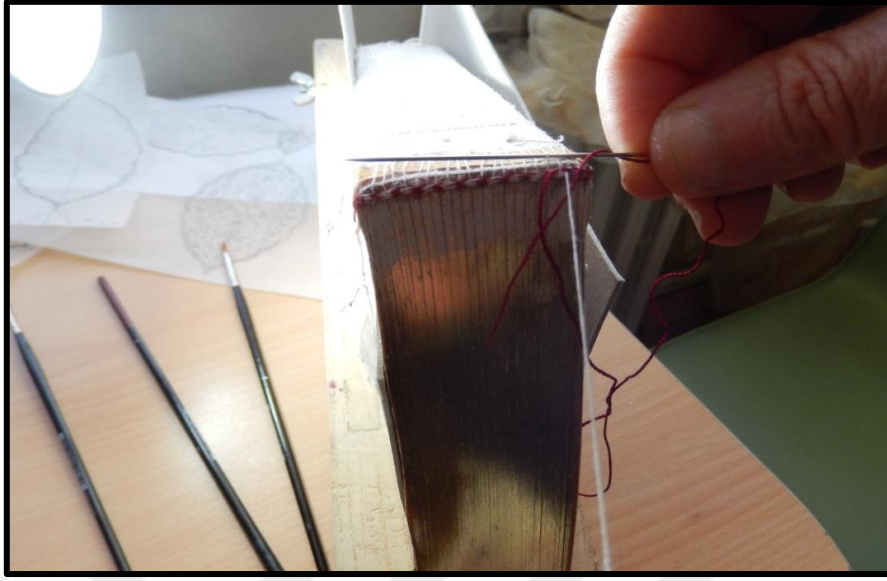
5.1. Uygulama Aşamaları:

Bir cilt kapağını hazırlarken öncelikle hangi çeşit cilt yapılacağına karar verilir. Buna uygun malzeme seçilir. Yapılacak cilt çeşidine göre yapım teknikleri uygulanır. Hangi teknik olursa olsun herhangi bir cilt kapağı genellikle aşağıdaki sıra ile yapılır.

Dikiş ve Şiraze: Formaların sırt dikişi yapılır. Eserlerin sırtına tülbent yapıştırılır ve şirazesini örülür.(Resim-5.1-1,2,3)

Resim-5.1-1: Tülbentin yapıştırılması

Resim 5.1-2: Şirazenin Örülmesi

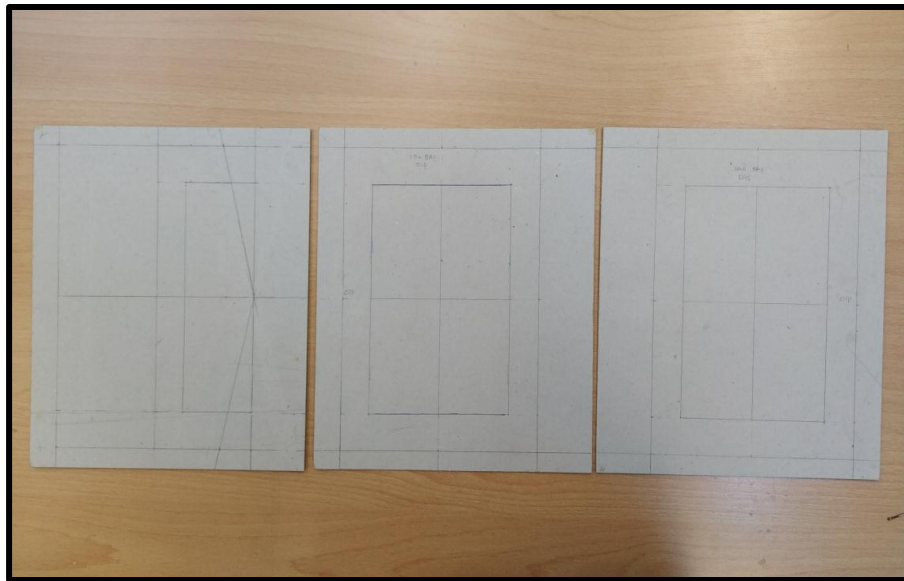
Resim-5.1-3: Tülbentleri yapıştırılmış ve şirazesi örülmüş kitaplar

Derinin Seçilmesi ve Hazırlanması: İstenilen boyutta ve renkte deriyi belirledikten sonra tıraşlama işlemine geçilir.(Resim-5.1-4)

Resim 5.1-4: Derinin tıraşlanması

Kapağın Hazırlanması: Eserlerin kapak ölçüleri alındıktan sonra mukavvadan kesilen kapaklara ölçüler aktarılır. Tasarım doğrultusunda klişeler üst kapak parçasına yerleştirilerek etrafından çizilir ve oyma çivileri yardımıyla oyulur. Alt ve üst kapak parçaları birbirine yapıştırılır. Seçilen deri üzerine mukavvalar yapıştırılır. İstampada kalıplar basılarak desen aktarılır.(Resim-5.1-5,6,7,8,9,10,11,12)

Resim 5.1-5: Eserlerin kapak ölçülerinin mukavvaya aktarılması

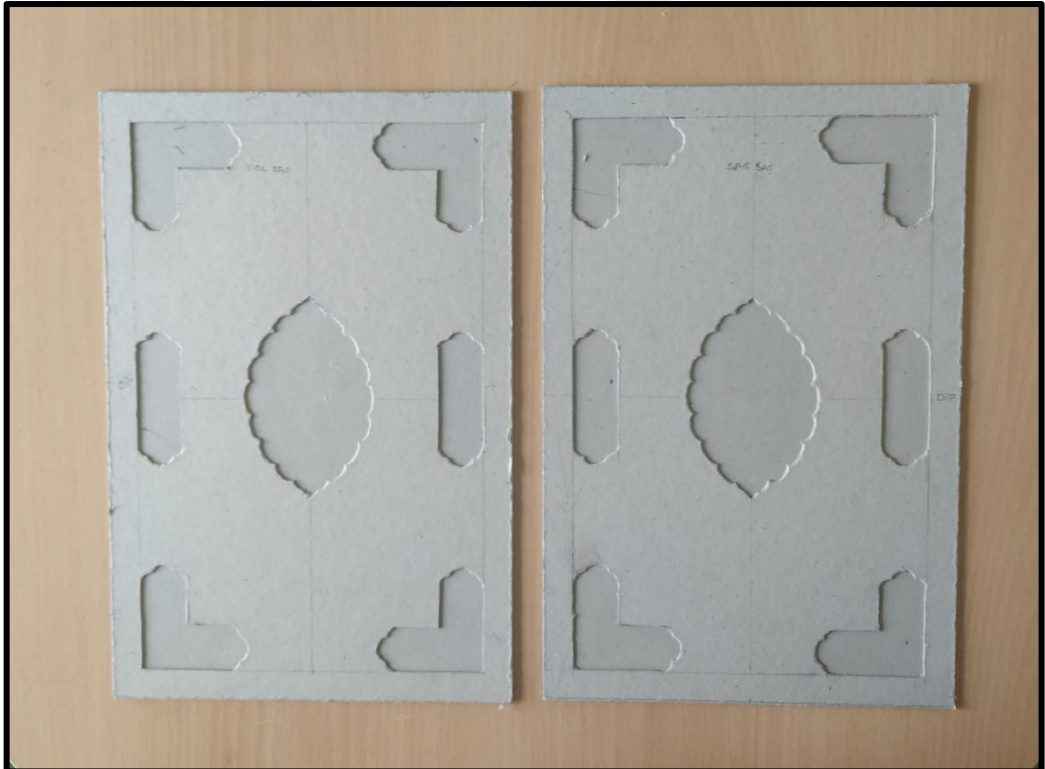
Resim 5.1-6: Tasarım doğrultusunda klişelerin çizilmesi

Resim-5.1-7: Oyma çivileri yardımıyla kalıbın oyulması

Resim-5.1-8: Alt ve üst kapak parçalarının birbirine yapıştırılması

Resim-5.1-9 : Parçaları birbirine yapıştırılmış alt ve üst kapaklar

Resim-5.1-10: Seçilen deri üzerine kapakların yapıştırılması

Resim-5.1-11: Kapağın üzerine deri şeritlerinin yapıştırılması

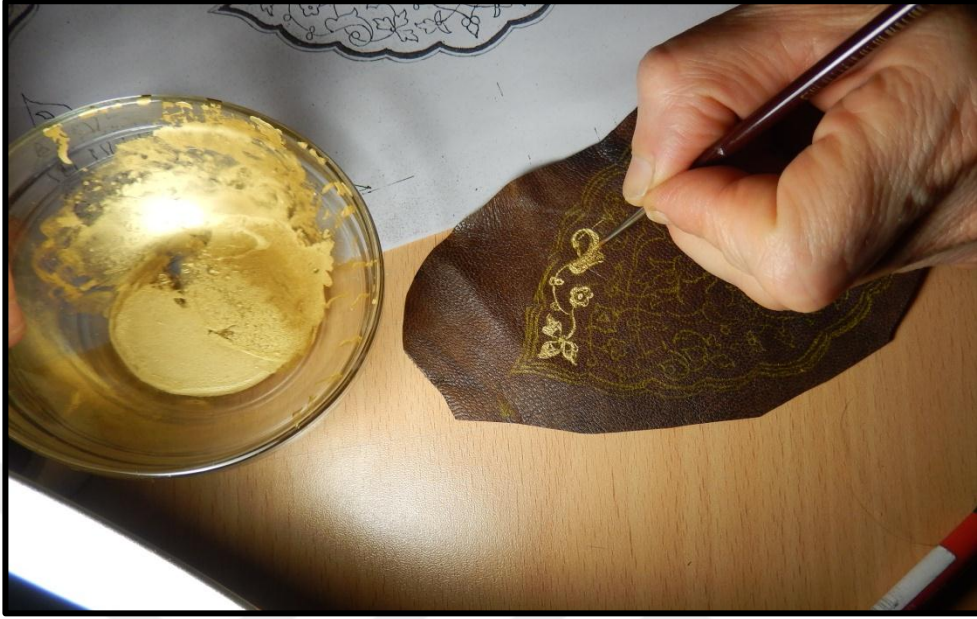

Resim-5.1-12: Istampada kalıp basılarak desenlerin aktarılması

Tezyinatın Uygulanması: Uygulanacak cilt tekniğine göre boyama ve süsleme işlemleri yapılır. Altınla boyanmış kısımlar mührelenir.(Resim-5.1-13,14,15,16,17)

Resim-5.1-13: Cildin süslemelerinin yapılması

Resim-5.1-14: Cildin süslemelerinin yapılması

Resim-5.1-15: Cildin süslemelerinin yapılması

Resim-5.1-16: Cildin süslemelerinin yapılması

Resim-5.1-17: Cildin süslemelerinin mührelenmesi

Kapakların Takılması: Kapaklar kitaba takılır ve bütün işlemler bittikten sonra esere lak sürülür.(Resim-5.1-18,19)

Resim-5.1-18 Kapağın Takılması

Resim-5.1-19 Lak Sürülmesi

5.2. Hazırlanan Cilt Kapakları Hakkında Bilgi:

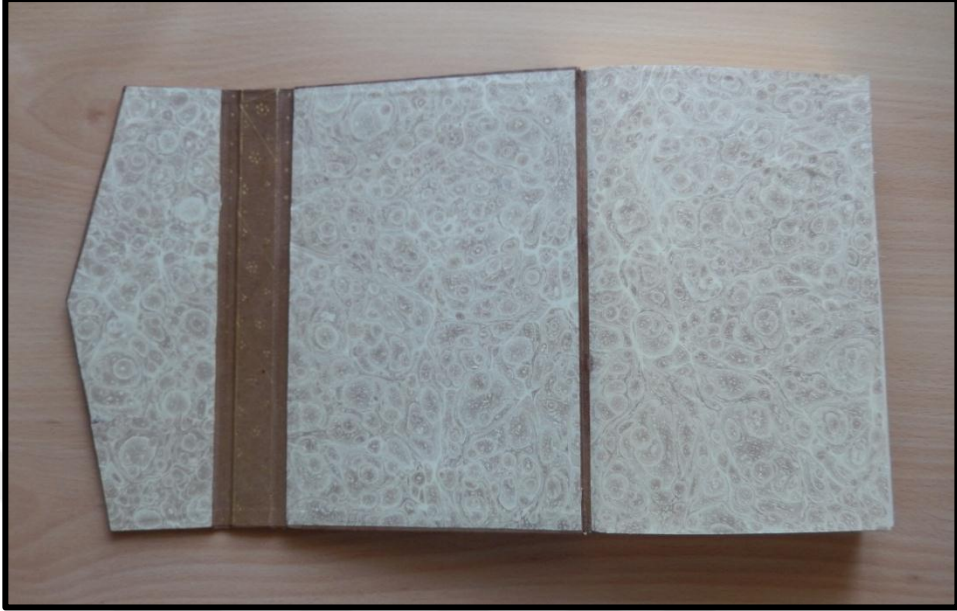
Tez çalışması esnasında kalıp baskı tekniği ile hazırlanan dört adet şemse ve dört adet çârgûşe cildin yapım aşamalarının görselleri ve esinlenen sanatkârın kullandığı kalıpların görselleri müteakip maddelerde sunulmuştur. Şemse cilt tarzında dört adet cilt kapağı hazırlanmıştır.

Cilt No: 1 Şemse Cilt

Bu cilt kapağı Katalog No:7'de Türk Petrol Vakfı Müzesi'nde bulunan Sami Necmeddin'e ait şemse cildin orta paftasında yer alan dikdörtgen şeklindeki yekpare kalıp kullanılarak yapılmıştır. Soğuk kalıp baskı tekniğinde çalışılmıştır. Sol kapakta miklep kısmı vardır. Doğal renginde boyanmamış sahtiyan deri kullanılmıştır. Kapak içleri Hümeyra Gümüşhan tarafından yapılmış olan battal ebrû ile kaplanmıştır. 24X16 cm. ebadında Kur'an-ı Kerim'e takılmıştır.(Resim-5.2-1,2,3)

Resim-5.2-1: Şemse cilt dış kapak sol

Resim-5.2-2: Şemse cilt kapak içi

Resim-5.2-3: Şemse cilt kalıbı

Cilt No: 2 Şemse Cilt

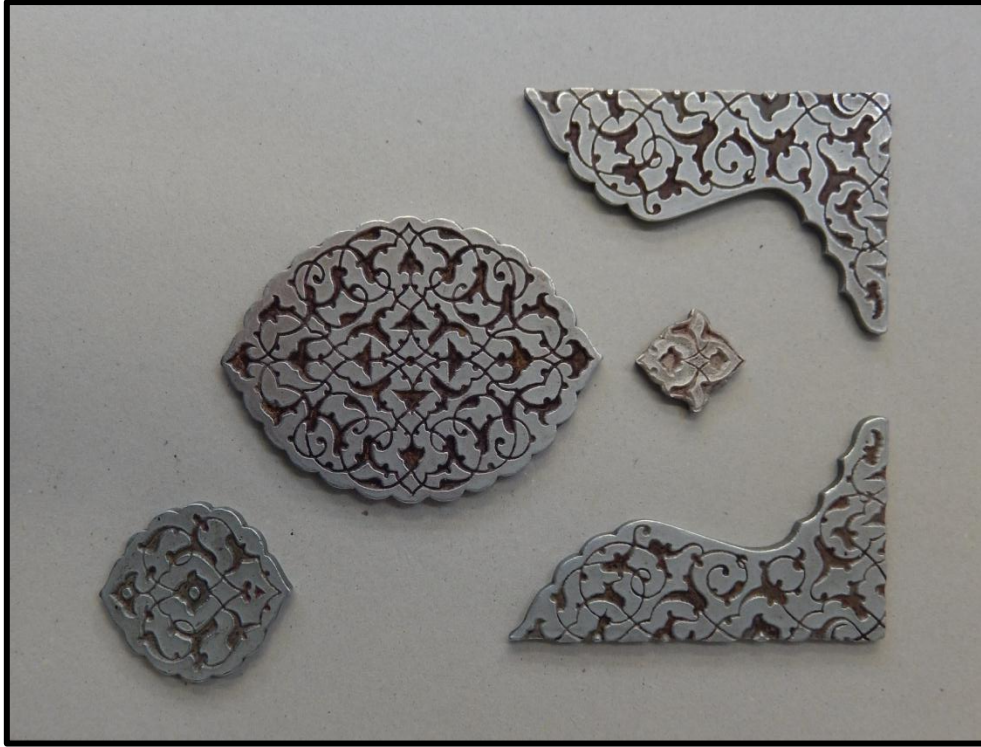
Bu cilt kapağı Sami Necmeddin'in Katalog No:5 ve 6'daki kapak içi çalışmalarından esinlenerek XVI.yüzyıl tarzında rumî motifi esas alınarak hazırlanmıştır. Soğuk kalıp baskı tekniğinde yapılmıştır. Sol kapakta miklep kısmı vardır. Vişne çürüğü renginde sahtiyan deri kullanılmıştır. Alttan ayırma şemse cilt tarzına göre altınlanmıştır. Kapak içleri Hümeyra Gümüşhan tarafından yapılmış zerefşanlı battal ebrû ile kaplanmış, ayrıca çeşitli süslemeler yapılmıştır. Sertap kısmında Necmeddin Okyay'a gönderme yapılarak, onun "Yâ hafız" hattı yazılmıştır. 31,5X23,5 cm. ebadında Kur'an-ı Kerim'e takılmıştır.(Resim-5.2-4,5,6)

Resim-5.2-4: Şemse cilt dış kapak sol

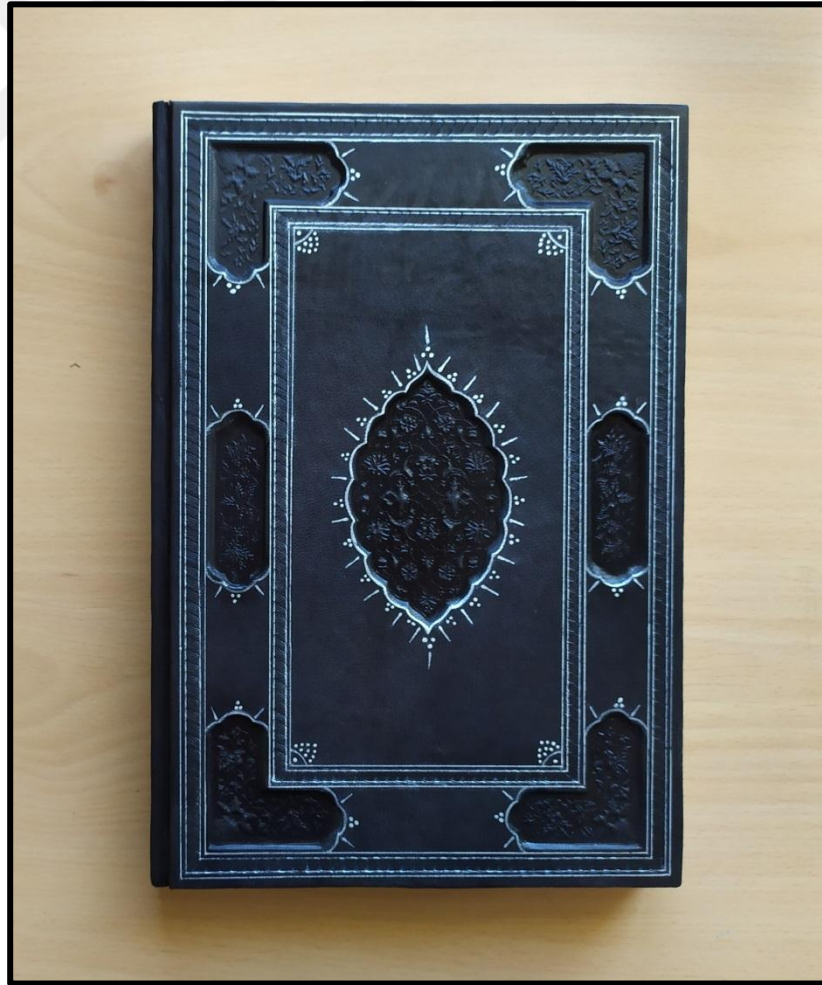
Resim-5.2-5: Şemse cilt kapak içi

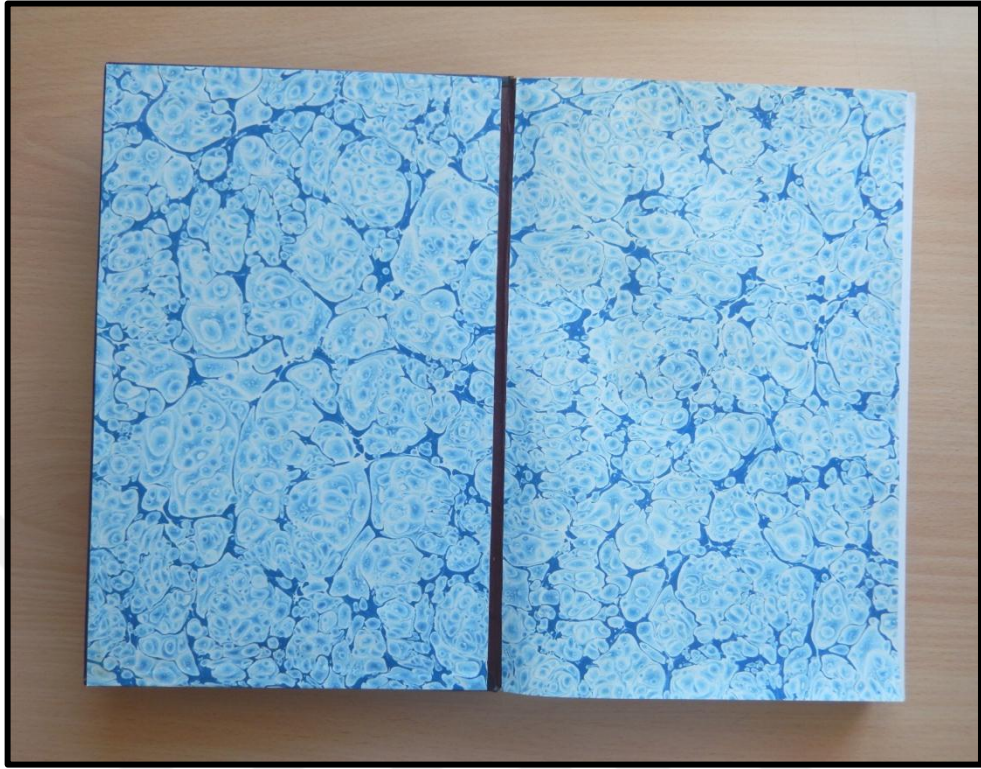
Resim-5.2-6: Şemse cilt kalıbı

Cilt No:3 Şemse Cilt

Bu cilt kapağı Katalog No:1'de Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Necmeddin Okyay'a ait cilt kapağının dış bordüründe yer alan köşe ve dikdörtgen kartuşlar aynen, orta paftada ise XV.yüzyıl Fatih dönemi motifler ile tasarlanmış şemse kalıp kullanılarak yapılmıştır. Soğuk kalıp baskı tekniğinde uygulanmıştır. Sol kapakta miklep yoktur. Koyu lacivert sahtiyan deri kullanılmıştır. Üzerinde yine XV.yüzyıl süsleme unsurları kullanılmasına özen gösterilmiştir. Şemse ve kartuşlar boyanmayarak basit bir sadelik elde edilmiştir. Kapak içleri Hümeyra Gümüştan tarafından yapılmış zerefşanlı battal ebrû ile kaplanmıştır. 32X21,5 cm. kuşe Şeref Defteri olarak hazırlanmıştır.(Resim-5.2-7,8,9)

Resim-5.2-7: Şemse cilt dış kapak

Resim-5.2-8: Şemse cilt kapak içi

Resim-5.2-9: Şemse cilt kalıbı

Cilt No:4 Şemse Cilt

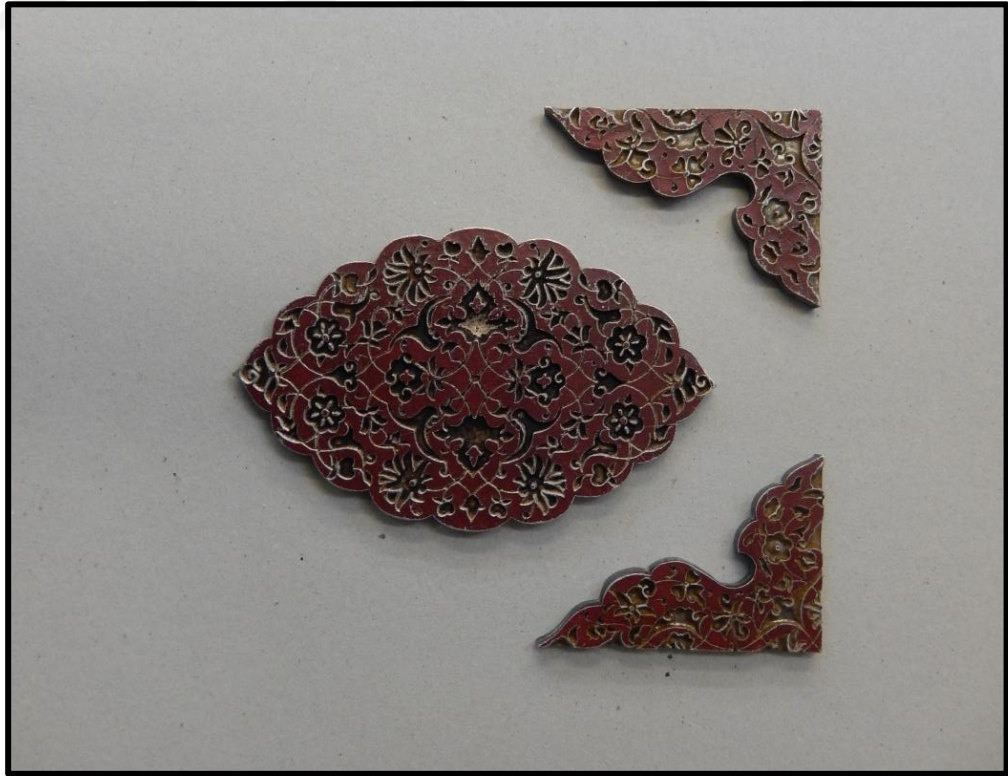
Bu cilt kapağı Katalog No:1'de Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Necmeddin Okyay'a ait cilt kapağından esinlenerek XV.yüzyıl Fatih dönemi motifler ile tasarlanmış şemse ve köşebent kalıpları kullanılarak yapılmıştır. Soğuk kalıp baskı tekniğinde çalışılmıştır. Sol kapakta miklep kısmı vardır. Kahverengi sahtiyan deri kullanılmıştır. Kapak içleri Hümeyra Gümüştan tarafından yapılmış zerefşanlı battal ebrû ile kaplanmıştır. 19X14 cm. Kur'an-ı Kerim'e takılmıştır.(Resim-5.2-10,11,12)

Resim-5.2-10: Şemse cilt dış kapak sol

Resim-5.2-11: Şemse cilt kapak içi

Resim-5.2-12: Şemse cilt kalıbı

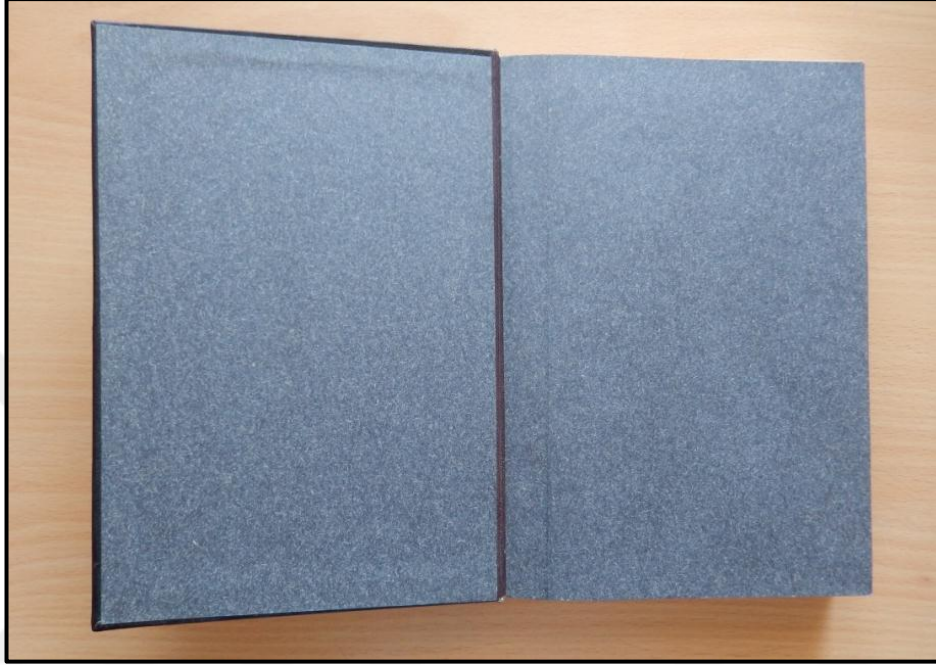
Çârgûşe tarzında dört adet cilt kapağı hazırlanmıştır.

Cilt No:5 Çârgûşe Cilt

Bu cilt kapağı Katalog No:2'de Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Necmeddin Okyay'a ait murakka' cilt kapağından esinlenerek hazırlanmıştır. Çârgûşe tarzında yapılan dikdörtgen formundaki cilt, zereşanlı lale ebrûsu ile kaplanmış olup, kenarları koyu kahverengi sahtiyan deri şeritler ile çevrilmiştir. Ebrû kâğıdı ile deri şerit kenarının kesiştiği noktada dört köşeyi dolaşacak şekilde iki sıra cetvel, sarmal zencerek ve tekrar iki sıra cetvel altınla çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır. Dış kapakta kullanılan ebrû Hümeysra Gümüştan tarafından yapılmış olan ebrûdur. Kapak içinde renkli kâğıt kullanılmıştır. 23X16,5 cm. "Mesâlihu'l-Ebdân ve'l-Enfûs" elyazması eserin tıpkıbasımına takılmıştır.(Resim-5.2-13,14)

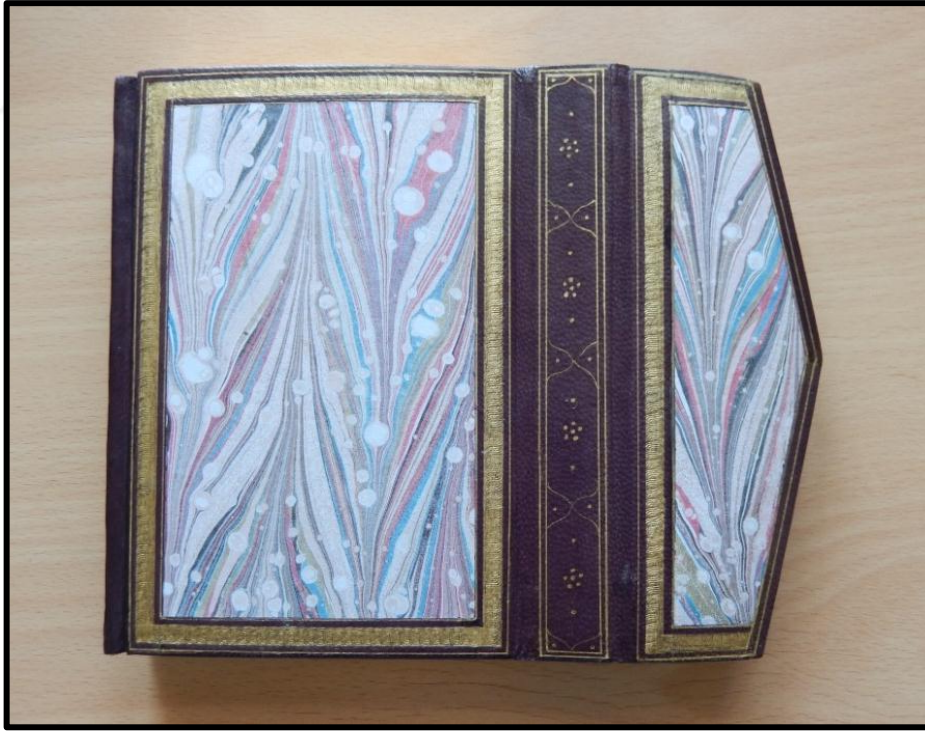
Resim-5.2-13: Çârgûşe cilt dış kapak

Resim-5.2-14: Çârgûşe cilt kapak içi

Cilt No:6 Çârgûşe Cilt

Bu cilt kapağı Katalog No:10'da Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Necmeddin ve Sacid Okyay'a ait murakka' cilt kapağından esinlenerek hazırlanmıştır. Çârgûşe tarzında yapılan dikdörtgen formundaki cilt, gelgit ebrûsu ile kaplanmış olup, kenarları vişneçürüğü sahtiyan deri şeritler ile çevrilmiştir. Ebrû kâğıdı ile deri şerit kenarının kesiştiği noktada dört köşeyi dolaşacak şekilde tek sıra cetvel, sarmal zencerek ve tekrar tek sıra cetvel altınla çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır. Sol kapakta miklep kısmı vardır. Dış kapakta kullanılan ebrû Hümeyra Gümüştan tarafından yapılmış olan ebrûdur. Kapak içinde zerefşanlı kâğıt kullanılmıştır. 16X11,5 cm. Kur'an-Kerim'e takılmıştır.(Resim-5.2-15,16)

Resim-5.2-15: Çârgûşe cilt dış kapak sol

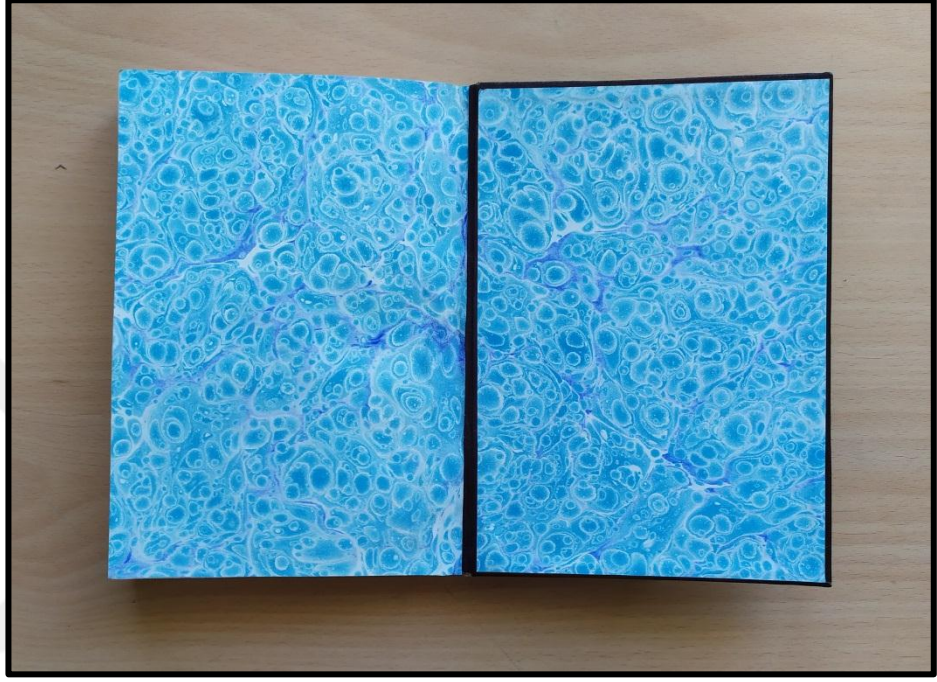
Resim-5.2-16: Çârgûşe cilt kapak içi

Cilt No:7 Çârgûşe Cilt

Bu cilt kapağı Katalog No:11'de Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Necmeddin ve Sacid Okyay'a ait murakka' cilt kapağından esinlenerek hazırlanmıştır. Çârgûşe tarzında yapılan dikdörtgen formundaki cilt, nefli battal ebrû ile kaplanmış olup, kenarları koyu kahverengi sahtiyan deri şeritler ile çevrilmiştir. Ebrû kâğıdı ile deri şerit kenarının kesiştiği noktada dört köşeyi dolaşacak şekilde tek sıra cetvel, ince sarmal zencerek ve tekrar tek sıra cetvel altınla çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır. Dış kapakta ve kapak içinde kullanılan ebrû Hümeyra Gümüştan tarafından yapılmış olan ebrûdur. 20X14,5 cm. deftere takılmıştır. (Resim-5.2-17,18)

Resim-5.2-17: Çârgûşe cilt dış kapak

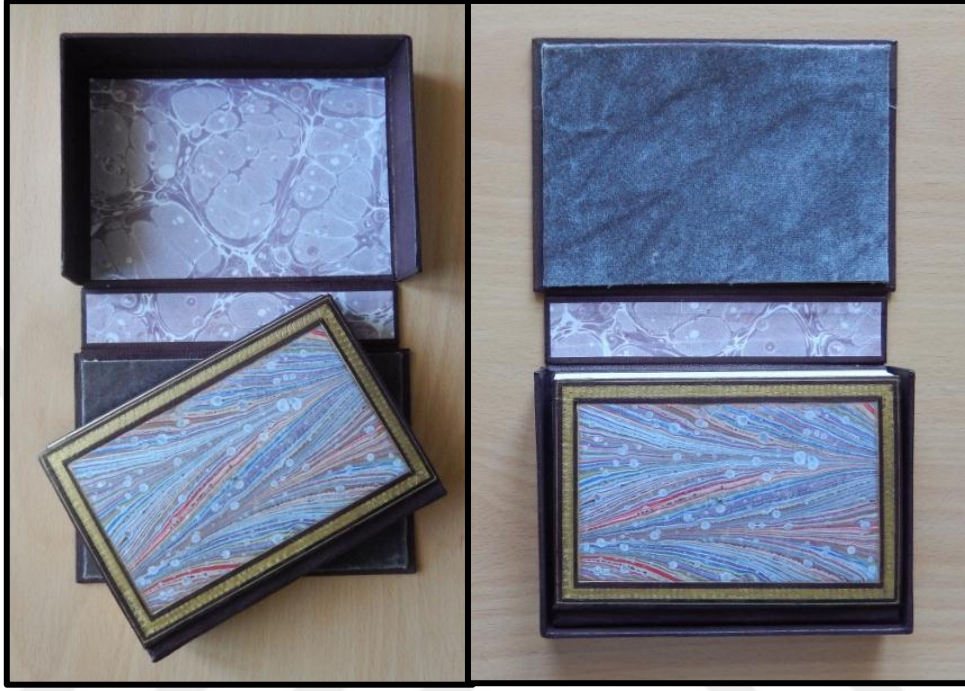
Resim-5.2-18: Çârgûşe cilt kapak içi

Cilt No:8 Çârgûşe Cilt

Bu cilt kapağı Katalog No:15'de Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu'nda bulunan Necmeddin ve Sacid Okyay'a ait murakka' cilt kapağından, kutu ise Katalog No: 34'deki Mustafa Düzgünman'a ait "Ahşap Kutu"dan esinlenerek hazırlanmıştır. Çârgûşe tarzında yapılan dikdörtgen formundaki cilt, gelgit ebrû ile kaplanmış olup, kenarları vişneçürüğü sahtiyan deri şeritler ile çevrilmiştir. Ebrû kâğıdı ile deri şerit kenarının kesiştiği noktada dört köşeyi dolaşacak şekilde tek sıra cetvel, ince sarmal zencerek ve tekrar tek sıra cetvel altınla çekilerek kenar süslemesi tamamlanmıştır. Kutunun iç ve dış yüzeyleri battal ebrû ile kaplanmış ve yine kutu kenarları vişneçürüğü sahtiyan deri şeritler ile çevrilmiştir. Dış kapakta, kapak içinde ve kutuda kullanılan ebrûlar Hümeyra Gümüştan tarafından yapılmış olan ebrûlardır. Cilt kapağı 15X10,5 cm. ebadında İlmihal kitabına takılmıştır. 16X11,5X3 cm. ebadındaki kutu kitabın muhafazası olarak tasarlanmıştır. (Resim-5.2-19,20)

Resim-5.2-19: Çârgûşe cilt muhafazalı

Resim-5.2-20: Çârgûşe cilt muhafazalı

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

XX.yüzyıl Türk cilt sanatına yaptıkları katkı bakımından, Mehmed Necmeddin Okyay'ın 1883'de doğumu ile Sacid Okyay'ın 1999'da ölümü arasındaki zaman dilimi tezin asıl konusudur. Necmeddin Okyay başta güzel yazı, ebrû ve cilt olmak üzere aharcılık, mürekkepçilik, okçuluk gibi birçok sanatı icra etmiş ve bu sanatları gelecek nesillere aktarmada yetiştirdiği talebelerle bir köprü vazifesi görmüştür. Yazılı kaynak araştırmaları ile canlı kaynaklardan öğrenilen bilgiler doğrultusunda cilt sanatı alanında oğulları Sami Necmeddin, Sacid Okyay ve yeğeni Mustafa Düzgünman'ı yetiştirmiştir. Öte yandan yapılan araştırmalar sonucu Ahmet Muhittin Türe ismiyle bir talebesi daha olduğu tespit edilmiştir. Ahmet Muhittin Türe de diğer öğrencileri gibi Güzel Sanatlar Akademi'sinde Necmeddin Hocanın öğrencisi olmuştur. Bu çalışma ileride yapılacak araştırmalara ışık tutacaktır.

Necmeddin Okyay'ın talebeleri olan, Sami Necmeddin cilt, ebrû, tezhip ve oyma sanatları ile meşgul olurken, Sacid Okyay ile Mustafa Düzgünman ebrû ve cilt, Ahmet Muhittin Türe ise cilt sanatıyla iştigal etmişlerdir.

Necmeddin Okyay ve talebelerinin biyografileri, Türk Sanatına katkıları ve cilt sanatında verdikleri eserler araştırılmıştır. Bu kapsamda; Necmeddin Okyay, Sami Necmeddin, Mustafa Düzgünman, Sacid Okyay ve Ahmet Muhittin Türe'ye ait özel ve tüzel koleksiyonlarda yer alan ciltler, hat muhafazaları, sumen, murakka'lar, kutu ve çerçeve çalışmalarından ulaşılabilen 36 eser bu tezde incelenmiştir.

Eserlerden dört adedi Necmeddin Okyay, üç adedi Sami Necmeddin, altı adedi Sacid Okyay, iki adedi Necmeddin Okyay ve Sami Necmeddin birlikte, altı adedi Necmeddin ve Sacid Okyay birlikte, 15 adedi ise Mustafa Düzgünman tarafından yapılmıştır. Tezde incelenen eserlerde, o eseri yapan sanatkar konusunda tereddüt yaşanmaması için, tespit edilen eserlerin arasından özellikle imzalı olanları öncelikle

tercih edilmiş, imzalı olmayan bir kaç eser ise Sayın İslam Seçen ve M.Uğur Derman'a teyit ettirilerek tez kapsamına alınmıştır.

Eserler buldukları yerlere göre tasnif edildiğinde;

- Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı Ekrem Hakkı Ayverdi Koleksiyonu Okyay Ailesi Ciltler kapsamında; Sacid Okyay tarafından yapılan mülemma şemse cilt tarzında iki adet Kur'an-ı Kerim cildi, Necmeddin Okyay tarafından yapılan bir adet şemse cilt tarzında Kur'an-ı Kerim cildi ve bir adet çârgûşe tarzında murakka' ile Necmeddin ve Sacid Okyay tarafından birlikte yapılan altı adet çârgûşe tarzında murakka' olmak üzere on adet eser,

- Türkipetrol Vakfı Müzesi Türkipetrol Vakfı Koleksiyonu'nda yer alan Necmeddin Okyay ve Sami Necmeddin'e ait iki adet şemse cilt-müşebbek (katı') cilt tarzında kitap kapakları (dış kapak Necmeddin Okyay şemse cilt, iç kapak Sami Necmeddin katı' cilt), Necmeddin Okyay'a ait bir adet şemse cilt tarzında Kur'an-ı Kerim kapağı, Sami Necmeddin'e ait bir adet mülevven çerçeve, bir adet şemse cilt kapağı ile mülevven cüzdan, son olarak Mustafa Düzgünman'a ait bir adet şemse cilt kapağından oluşan yedi adet eser,

- Ayrıca çeşitli özel koleksiyonlarda bulunan Necmeddin Okyay tarafından yapılmış bir adet çerçeve, Sacid Okyay'a ait bir adet mülemma tarzında sumen, bir adet mülevven çerçeve, iki adet şemse cilt kapağı, Mustafa Düzgünman tarafından yapılan bir adet şemse tarzında hat muhafazası, iki adet şemse cilt kapağı, bir adet zerbahar tarzında cilt kapağı, bir adet çârgûşe cilt, iki adet mülevven çerçeve, iki adet üstten-alttan ayırma şemse arzında boyanmış çerçeve, iki adet çârgûşe kutu, bir adet zerbahar kutu, bir adet mülevven kutu, bir adet şemse kutu toplam 19 adet eser tezde incelenerek kataloglanmıştır.

Böylece toplam 36 adet eserin yapısal unsurları, kullanılan malzeme, tekniği, uygulayış tarzı, motifler ve süsleme özellikleri açısından değerlendirilerek sanatkârların tarzları ile cilt sanatına katkıları ortaya konulmuştur.

Ayrıca; Necmeddin Okyay ve talebelerinin cilt yapımında kullandıkları kalıpların bir kısmına da ulaşılmış, bu sanatkârların onardıkları İstanbul'da ve Anadolu'nun çeşitli kentlerindeki yazma eser kütüphaneleri ve müzelerde bulunan eserler de araştırmalar esnasında görülmüştür.

XX. yüzyıl Türk cilt sanatı açısından bakıldığında; sanatkârların cilt sanatını belirli kurallar çerçevesinde uyguladıkları, klasik Türk cilt sanatı ilkelerine bağlı kaldıkları ve herhangi bir tarz değişikliğine gitmedikleri gözlemlenmiştir. Türk cildinin yapısal unsurları olarak adlandırılan "Sağ kapak, Sol kapak, Sertap, Miklep, Sırt, Kapak İçi" bölümlerinden oluşan klasik eserler üretilmiştir. Deri, kullanılan ana malzeme olmuş, yapılış tarzına göre ciltler değişiklik göstermiştir. Necmeddin Okyay şemse ve çârgûşe cilt tarzında eserler verirken, Sami Necmeddin katı' cilt tarzını yeniden canlandırmış, deriyi özel kesici aletlerle oyarak kapak içi uygulamaları yapmıştır. Sacid Okyay ise şemse ve çârgûşe cilt tarzında eserler üretmiştir. Mustafa Düzgünman da şemse ve çârgûşe cilt tarzında eserler vermiştir. Ancak burada özellikle belirtmesi gereken bir konu ise; Sami Necmeddin'in kitap kapakları dışında cüzdan ve çerçeve gibi başlattığı cilt yapım tekniklerini, Mustafa Düzgünman'ın daha ileriye taşıyarak cildin uygulama alanının yalnızca kitap kaplamak olmadığını göstermeleridir. Ayrıca Necmeddin Okyay, Sami Necmeddin, Sacid Okyay, Mustafa Düzgünman aynı zamanda ebrûculuğun da temel taşlarından olduklarından bu yeteneklerinden cilt sanatında ziyadesiyle istifade etmişler, gerek yan kağıdı ve gerekse ana malzeme olarak yaptıkları ebrûları kullanarak kutu, murakka', sumen ve çârgûşe tarzında özgün eserler meydana getirmişlerdir. Ahmet Muhittin Türe ise yine geleneksel kalıplara bağlı kalarak tarihi el yazmalarını onarmış, gerektiğinde yeniden cilt kapakları yapmıştır.

Üstad Necmeddin Okyay özellikle Topkapı Sarayı'nda çalıştığı süreçte gördüğü yazma eserleri çok iyi tahlil etmiş, eskizlerini çizerek galvanoplasti yöntemiyle bakır levhalardan kalıplar üretmiştir. Klasik üslûbun en güzel örneklerinin verildiği Fatih döneminin süsleme özelliklerini ve dönemin üç yapraklı çiçek, çınar yaprağı, kalp formu, gonca, bulut motiflerini eserlerinde sıkça kullanmıştır.

Sami Necmeddin desen uygulamalarında hem XV. yüzyıl hem de XVI. yüzyıl tarzında eserler vermiştir. Kapak süslemelerinde yuvarlağa yakın şemse form, köşebentlerin hudutlarında sarılma rumi ve Fatih döneminin karakteristik özelliği kalp formu dikkat çeker. Sacid Okyay ise tamamen XVI.yüzyıla ait uygulamalar yaparak klasik dönem anlayışını yansıtmıştır. Kalıp form içlerinde saz yolu üslubu olarak adlandırılan bir kökten çıkan dallar üzerinde yer alan dönemin yarı stilize narçiçeği, gül, hançeri yapraklar vb. motifleri kullanarak serbest pano tarzı tasarımlar uygulamıştır. Mustafa Düzgünman ise XV. ve XVI. yüzyılın özelliklerini taşıyan uygulamalar yapmıştır.

Kapak içi süslemelerinde Necmeddin Okyay ile Sacid Okyay'ın ebrû dışında iç kapağı deri ile kaplayarak üzerine tıpkı Selçuklu ciltleri gibi kabartma desenlerle süslenmiş şemse kalıp formları bastıkları görülmektedir. Sami Necmeddin'in ise XV.yüzyıla özgü rûmîlerden oluşan katı' çalışmasını orta merkezde salbekli şemse ile salbekli şemsenin dörtte biri olan köşebentlerden oluşan uygulamaları tatbik ettiği tespit edilmiştir. Mustafa Düzgünman da yaptığı cilt ve diğer eserlerde kapak içi olarak genellikle ebrû kullanmıştır.

Yapılan tez çalışması kapsamında; Necmeddin Okyay ve talebelerinin yaptığı eserler tekrar ele alınmış, çizilmiş, değerlendirilmiştir. Kitap sanatları bir bütün olarak değerlendirildiğinde iyi bir ciltçinin hem tezhip, hem ebrû, hem minyatür ve hem de hat sanatlarını da bilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Herhangi bir kalıbı tezhip bilmeden tasarlamak mümkün değildir. Ayrıca kitap sanatları dışında bilgisayar ile çizim yapmayı da öğrenmek gerek. Çünkü artık kalıplar bilgisayar kontrollü tezgâhlarda yapılıyor. Eski kalıpların güzelliği, o kalıpların hâkkaklar tarafından, ya da işinin ehli kuyum ustaları tarafından ince işçilik ile yapılmasında saklı. Günümüzde cnc tezgâhlarında veya aside daldırma suretiyle kalıplar üretildiğinden, kalıplar genellikle iki boyutlu bir görüntü arz ediyor. Çok mükemmel bir çizim yapılırsa bile bilgisayara aktaran kişi tezhip bilmiyorsa çizimin estetikliği kalmıyor.

Yapılacak cilt kapaklarını daima bir bütün olarak düşünmek gerekiyor. Sadece kalıbı veya malzemeyi seçmek yeterli değil. Onu önce tasarlamak, bilahare yapım

aşamalarına geçmek lazım. Bu aslında “Cilt Ustası” olmak ile “Cilt Sanatçısı” olmak arasındaki farktır. Estetik kaygı gözetilmeden bir eser meydana getirilemez. Yapılan şey herhangi bir kitabı kaplamak olabilir, ama ona sanatçısını yansıtan bir eser olarak bakılamaz. Uygulama çalışmaları esnasında karşılaşılan problemler nedeniyle ilerde cilt sanatını icra edecekler aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir.

1. İcra edilecek sanatın tarihi ve geçmişte yapılan eserler çok iyi bilinmelidir.
2. İcra edilecek sanatta kullanılan her türlü materyal yakından tanınmalı, malzeme bilgisine hâkim olunmalıdır.
3. Sanatın gerektirdiği ve sanatla ilgili olan diğer sanatlar da icracı düzeyinde öğrenilmelidir.
4. Önce taklit ile başlanmalı, ancak sürekli geçmişte yaşanmamalı ve edinilen ustalık sanatın kuralları içerisinde daha ileriye taşınmaya çalışılmalıdır.

Sonuç olarak görülüyor ki, sanatkârlar cilt sanatının yaşatılması çabasında olmuşlar, taklitçi anlayış ile eski örneklerdeki biçim, yapılaş tarzı ve süsleme özelliklerini XX.yüzyıla taşımışlardır. Bu taklitler sayesinde kendilerini geliştirmiş, geleneksel formları serbestçe kullanarak özgün eserler vermişlerdir. Bu eserlerin arasında kitap kapları dışında cüzdan, çerçeve, kutu, muhafaza gibi eserlerde vererek, cilt sanatının uygulama alanını da genişletmişlerdir. Buradan da anlaşılıyor ki, aslını taklit ederek kişi, sanatında tekemmül edebilir. Evet, önce taklit ile başlamalı, ancak sürekli geçmişte yaşamamalı ve tekâmül eden ustalık, icra edilen sanatın kuralları içerisinde daha ileriye taşınmalıdır.

6. KAYNAKÇA

6.1. Kitaplar:

AĞAOĞLU, Mehmet (1935), **Persian Bookbinding Of The Fifteenth Century**, University of Michigan Press, Ann Arbor.

AKBAYAR, Nuri-SAKAOĞLU Necdet (2000), **Osmanlı'da Zenaatten Sanata**, 2.Cilt, 1. Baskı, Körfezbank/Creative Yayıncılık, İstanbul.

ALPARSLAN, Ali (1999), **Osmanlı Hat Sanatı Tarihi**, 1.Baskı. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

ARITAN, A.Saim (1993).“Ciltçilik”, **TDV İslâm Ansiklopedisi. Cilt:7**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

ARITAN, A.Saim (2008), **Karamanoğulları Cild San'atı**, Konya.

ARSEVEN, Celâl E. (1984), **Türk Sanatı**, Cem Yayınevi, İstanbul.

ASLANAPA, Oktay (1989), **Türk Sanatı**, 2.Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.

BERK, Süleyman (2011), **Vefatının 35.Yılında Hattat Necmeddin Okyay**, İBB Yayınları, İstanbul.

BİNARK, İsmet (1975), **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, 1.Baskı, Ayyıldız Matbaası, Ankara.

BİROL, İnci A. (2008), **Türk Tezyîni Sanatlarında Desen Tasarımı**, 1. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

CUNBUR, Müjgan (1992), **Türk Dünyası El Kitabı**, 2.Baskı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

ÇİĞ, Kemal (1971), **Türk Kitap Kapları**, Doğan Kardeş Basımevi, İstanbul.

ÇİĞ, Kemal (2011), **Topkapı Sarayı ve Türk-İslam Sanatları**, 1. Baskı, Kaynak Yayınları, İstanbul.

DURAN, Gülnur (2008), **Ali Üsküdârî, Tezhip ve Ruganî Üstâdı, Çiçek Ressamı**, 1.Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

- EBERHARD, Wolfram (1947), **Çin Tarihi**, 1. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XIII. Seri, Ankara.
- ERGİN, Osman N. (1943), **Türkiye Maarif Tarihi.Cilt:5**, 1.Baskı, Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- ESİN, Emel (1985), **Türk Kültür Tarihi İç Asya'daki Erken Safhalar**, 1.Basım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara.
- GEZGİN, A.Öner (2003), **Akademi'ye Tanıklık 3**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- GÜNEY, A.Nihan-Güney, K.Zeynep (1999), **Osmanlı Süsleme Sanatı**, SFN Ltd. Şti.Yayınları, Ankara.
- IŞIK, Emin (2010), **Aşk Meşk Etmek**, 1. Baskı, Sufi Kitap, İstanbul.
- KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI (1995), **Dokuzuncu Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi Bildiri Özetleri**, 1. Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınevi, Ankara.
- MİLLİ KÜTÜPHANE (1968), **Türk Cilt Sanatı**, Milli kütüphane Yayınları, Ankara.
- MSÜ (1936-1), **Dünkü ve Bugünkü Akademi**, MSÜ Yayınları, İstanbul.
- MSÜ (1949-1), **Güzel Sanatlar Akademisi**, MSÜ Yayınları, İstanbul.
- MSÜ (1983), **Güzel Sanatlar Eğitiminde 100 Yıl**, MSÜ Yayınları, İstanbul.
- ÖZEMRE, A.Yüksel (2002), **Üsküdar'da Bir Attâr Dükkânı**, 3. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
- ÖZEMRE, A.Yüksel (2007), **Üsküdar Ah Üsküdar**, 5. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
- ÖZEN, Mine E. (1985), **Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü**, 1.Baskı, İ.Ü.Fen Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- ÖZEN, Mine E. (1998), **Türk Cilt Sanatı**, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- ÖZEN, Mine E. (2017), **Türk Cilt Sanatı (Genişletilmiş Baskı)**, İşaret Yayınları, İstanbul.
- RADO, Şevket (1983), **Türk Hattatları**, 2.Baskı, Yayın Matbaacılık, İstanbul.
- SERİN, Muhittin (1999), **Hattat Aziz Efendi**, 1.Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

THEMA LAROUSSE (1993), **Tematik Ansiklopedi Cilt 6**, Milliyet Yayınları, İstanbul.

TEKİN, Şinasi (1993), **Eski Türklerde Yazı, Kâğıt, Kitap ve Kâğıt Damgaları**, 1. Baskı, Eren Yayıncılık, İstanbul.

ÜLKER, Muammer (1987), **Başlangıçtan Günümüze Türk Hat Sanatı**, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

ÜNVER, A.Süheyl - MESARA, Gülbin (1980), **Türk İnce Oyma Sanatı: Kaat'ı**, 1.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

6.2. Makaleler:

ACAR, M.Şinasi (2013), "Aşk Olmayınca Meşk Olmaz Aziz Nesin'le Akademi Yılları Üstüne Söyleşi", **Osmanlı'dan Bugüne Gözümüzden Kaçanlar**, 1.Baskı, (s.88-105), Yem Yayın, İstanbul.

AKSOY, Şule (2000), "Hezarfen bir Hattat, Necmeddin Okyay: Hayatı ve Türk İslâm Eserleri Müzesinde Bulunan Kitapları" İ.Cemil Schick, (Ed.), **M.Uğur Derman 65. Yaş Armağanı: Altmış beşinci Yaşı Münasebetiyle Sunulmuş Tebliğler**, 1.Basım, (s.73-100), Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ARITAN, A.Saim (2008), "Türk Cild San'atı", **Türk Kitap Medeniyeti**, (s.62-97), İBB. Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.

ASLANAPA, Oktay (1982), "Osmanlı Devri Cild Sanatı", **Türkiyemiz Dergisi**, Sayı:38, Ekim, (s.12-17), Akbank Kültür Yayınları, İstanbul.

ÇİĞ, Kemal (1953), "Türk Kitap Kapları", **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, (s.75-93), A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.

ÇİĞ, Kemal (1973), "Türk Kitap Kapları", **Türkiyemiz Dergisi**, Sayı 9, Şubat, (s.9), Akbank Yayınları, İstanbul.

- DERMAN, F. Çiçek (2008), "Hezarfen Hattat Necmeddin Okyay'ın Sanatkâr Oğulları". **Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V. Bildiriler Cilt II, 1-5 Kasım 2007**, Coşkun Yılmaz (Ed.), (s.149-160), Üsküdar Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- DERMAN, F. Çiçek (2014), "Necmeddin Okyay'dan Kalan Cild Kalıbları", **Uluslararası Cilt Sanatı Buluşması Sempozyumu Tebliğler, 29 Kasım- 8 Aralık 2012**, Ali Rıza Özcan (Ed.), (s.30-36), Bilnet Yayıncılık, İstanbul.
- DERMAN, M.Uğur (2014), "Necmeddin Okyay'ın Mücellidliğine Dair", **Uluslararası Cilt Sanatı Buluşması Sempozyumu Tebliğler. 29 Kasım- 8 Aralık 2012**, Ali Rıza Özcan (Ed.), (s.25-29), Bilnet Yayıncılık, İstanbul.
- DERMAN, M.Uğur (2017), "Hezârfen Necmeddin Okyay", **Sanatla Geçen Bir Ömür: Hezârfen Necmeddin Okyay**, 1.Baskı, (s.7-20), Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.
- DİKBAŞ, Mine (1998), "Türkp petrol Vakfı Sanat Galerisi", **Antik Dekor**, Sayı:44, (s.130-132), Antik A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- DÜZGÜNMAN, M. Esad (1985), "Ebrû Nasıl Yapılır", **Sanat Çevresi Aylık Sanat Dergisi**, Sayı: 84 Ekim, (s.23), Baha Matbaası, İstanbul.
- ESİN, Emel (1984), "BİTİG: İlk Devir Türk Kitap Sanatları", **Kemal Çığ'a Armağan**, (s.111-123), Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları, İstanbul.
- KUŞOĞLU, M.Zeki (2006), "Sayın M.Zeki Kuşoğlu'na Muhtasar Hayat Hikâyemdir." **Gelenekten Geleceğe Köprü İnsanlar**, (s.186-191), Leyla ile Mecnun Yayıncılık, İstanbul.
- MAVİLİ, Gürcan (2007), "Medresetü'l-Hattatin'den Güzel Sanatlar Akademisine: Üç Mücellit", **Türk Kitap Sanatları Sempozyumu Bildirileri**, (s.88-89), İsmek Yayınları, İstanbul.
- MESARA, Gülbin (2010), "A.Süheyl Ünver'in Medresetü'l Hattâtîn Hatıraları", **Bir Fotoğrafın Aynasında İstanbul'un Meşhur Hattatları**, 1.Basım. Yusuf Çağlar (Ed.), (s.23-45), İBB Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- ÖZDENİZ, Engin (1981), "Türk Cilt Sanatı", **Sanat Dünyamız**, Sayı:21 Ocak, (s.13-21), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

ÖZÖNDER, Hasan (2011). "Batan san'at güneşimiz, kırılan kalemimiz: Necmeddin Okyay" **Vefatının 35. Yılında Hattat Necmettin Okyay**, (s.20), İBB Yayınları, İstanbul.

SEÇEN, İslam (2017), "Klasik Türk Cildinin Yapısal Unsurları ve Çeşitleri", **Türk Sanatının Yapı Taşları II**, (s.62-69), Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, Zonguldak.

TANINDI, Zeren (1993), "Türk Cild Sanatı", **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, 1.Basım, (s.421-430), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

YARDIM, M.Nuri (2006), "Mustafa Düzgünman'la Bir Röportaj", **Gelenekten Geleceğe Köprü İnsanlar**, 1.Baskı, (s.192-200), Leyla ile Mecnun Yayıncılık, İstanbul.

6.3. Kişisel Görüşmeler:

GÜMÜŞHAN, Hümeysra (04 Aralık 2017), "İslam Seçen'le Röportaj", İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümeysra (30 Aralık 2017), "İlhami Turan'la Mülakat", İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümeysra (14 Nisan 2017), "Memduh Cumhur'u Ziyaret", İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümeysra, (14 Eylül 2018), "Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi Müdürü Salih Şahin ile Mülakat", İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümeysra (20 Mart 2017), "Emin Işık ile Sohbet", İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümeysra (11 Aralık 2017), "M.Ali Kunduracıoğlu ile Mülakat", İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümeysra (08 Aralık 2017), "M.Uğur Derman ile Görüşme", İstanbul.

6.4. Diğer:

BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİ: “Ahmet Muhittin Türe Özlük Dosyası”.

PENDİK BELEDİYESİ (2008), “Yazma Eserler ve Cilt Sanatı Eserleri” Sergi Katalogu, İstanbul.

GÜMÜŞHAN, Hümevra (2013-2017), Küçükçekmece Belediyesi Geleneksel Sanatlar Akademisi “İslam Seçen Cilt Atölyesi”, Cilt Branşı Ders Notlarım.

7. ÖZGEÇMİŞ

Adı/Soyadı : **Hümeyra GÜMÜŞHAN**

Eğitim Gördüğü Kurumlar :

Ön Lisans : Karabük Üniversitesi, Safranbolu MYO, Geleneksel El Sanatları, 2005-2007

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Tezhip Anasanat Dalı, 2008-2012

Yüksek Lisans : Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Cilt Bölümü, 2014-2019

Katıldığı Kurslar :

- 2014, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı KAGEM Cilt Sanatı Kursu.
- 2014-2017, İstanbul Küçükçekmece Belediyesi Geleneksel Sanatlar Akademisi, İslam Seçen Cilt Atölyesi, Ciltçilik Kursu.
- 2018, İstanbul, "Bir Usta Bin Usta" Sosyal Sorumluluk Projesi, Süleymaniye Ciltevi, Cilt Yapımı Kursu.

Eserlerinin Bulunduğu Koleksiyonlar :

- 2005, Şanlıurfa Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığı.
- 2008, Azerbaycan-Bakü, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Şair Muhammed Fuzulî Adına Elyazmaları Enstitüsü.
- 2009, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Özel Koleksiyon.
- 2016, Tekirdağ, Namık Kemal Üniversitesi, Çağdaş Resim Müzesi Koleksiyonu.
- 2017, İstanbul, Küçükçekmece Belediyesi Geleneksel Sanatlar Akademisi Koleksiyonu.

Almış olduğu Ödüller :

- 24-25 Haziran 2011, Malatya Darende, 10.Somuncu Baba ve Hulusi Efendi Kültür Etkinlikleri Ebrû Yarışması 3'ncülük Ödülü.(1'inci ve 2'nci seçilmemiştir.)
- 08 Eylül 2012, İstanbul, Dünya Ebrû Günü Ebrû Sanatını Yaşatanlar Ödülü.
- 13 Eylül 2013, Gaziantep, II. Dünya Ebrû Günü Başarı Plaketi.

Mesleki Deneyimlerim :

- 2001-2005, Şanlıurfa, İl Kültür Müdürlüğü, “Kültür Bakanlığı Yaygın Eğitim Programı” Çerçevesinde Ebrû Eğitimliği.
- 2006, İstanbul, Dolmabahçe Sarayı Kalemîşi Restorasyonu.
- 2006-2007, Safranbolu, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Safranbolu MYO, Danışman Nezaretinde Seçmeli Ebrû Dersi Öğretim Elemanı.

Sunduğum Bildiriler :

- 07-14 Mayıs 2016, İstanbul, 6. Uluslararası Ebrû Kongresi, “Ustam Timuçin Tanarlan ve Ebrû Sanatına Katkıları” (Basıldı)
- 11-14 Nisan 2018, Adana, Çukurova Üniversitesi, II. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu, “65. Sanat Yaşında Etem Çalışkan” (Yayınlandı)
www.sanatarastirmalari.com
- 01-03 Kasım 2018, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 6. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu, “Yazının Tarihsel Gelişimi ve Bu Süreçte Yazının Çeşitli Yüzeyle Uygulanabilirliği” (Yayınlandı)
www.iprints.istanbul.edu.tr
- 11-12 Nisan 2019, Antalya, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Uluslararası Lisansüstü Eğitimi Sanat ve Tasarım Sempozyumu, “ Mücellit Kimliğiyle Mustafa Düzgünman” (Tez Çalışmasından Derlenmiştir)

Katıldığım Sergiler ve Workshop Etkinlikleri :

- 08 Mart 2002, Şanlıurfa, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, “Nevin Güllüoğlu’na Armağan” Karma Sergi.
- 2002, 2003, 2004, 2005 Yıllarında, Şanlıurfa Harran Üniversitesi Bahar Şenlikleri, Klasik Türk Ebrûsu Sergisi ve Workshop Çalışmaları.
- 27 Temmuz 2005, Şanlıurfa, Belediye Sergi Salonu, “Kapıları Açmak” Hümeyra Gümüşhan-Gül Işıklar Fotoğraf Sergisi.
- 15-17 Eylül 2006, Safranbolu Uluslararası VII. Altın Safran Film Festivali, Klasik Türk Ebrûsu Workshop.
- 2007, Kültür Bakanlığı Yurtiçi-Yurtdışı Karma Eserler Sergisi.
- 22-23 Mart 2009, Antalya, Akdeniz Üniversitesi, 1. Ulusal Uygulamalı Ebrû Yarışması, “O Sevgiliye Suda Mektuplar” Ebrû Sergisi.
- 18 Mayıs 2010, Ankara/Polatlı, “Ressam Öğretmenler ve Öğrenciler” Resim Sergisi, Klasik Türk Ebrûsu Workshop.
- 18 Mayıs 2011, Isparta, Isparta Müze Müdürlüğü, Müzeler Haftası Etkinlikleri, Klasik Türk Ebrûsu Workshop.
- 19-26 Temmuz 2011, İstanbul, Tuzla İdris Güllüce Kültür Merkezi, “Gelenekten Geleceğe Türkiye Buluşmaları-1” Karma Sergi.
- 22-24 Mart 2012, Antalya, Akdeniz Üniversitesi, 1. Uluslararası Kitap Sanatları Sempozyumu ve Ebrû Sanatı Çalıştayı, Workshop ve Ustalar Sergisi.
- 08-12 Mayıs 2012, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, “SHARING ERASMUS EXPERIENCE”

III. Uluslararası Günler Etkinliği, Hat, Tezhip, Minyatür ve Ebrû Gösterisi.

- 08 Eylül 2012, İstanbul, Pelican AVM, Dünya Ebrû Günü Sergisi.
- 13 Eylül 2013, Gaziantep, Zeugma Müzesi Kongre ve Kültür Merkezi, "Zeugma Sesler ve Renkler" Ebrû Sergisi.
- 11 Haziran 2014, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı KAGEM Cilt Sanatı Kurs Sergisi.
- 23 Mart 2016, Tekirdağ, Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, I. Uluslararası Mail Art Bienali.
- 2015, 2016, 2017 Yıllarında, İstanbul, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Merkezi, Geleneksel Sanatlar Akademisi, Yılsonu Sergileri. (Cilt Eserleri)
- 25 Mayıs 2019, İz Tv Zamana Zırh Biçmek "Ciltçilik" Belgesel Çekiminde Ebrû ve Cilt Yapımı. (Yayınlandı)
- 02 Ağustos 2018, İstanbul, Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, "Bir Usta Bin Usta" Projesi Cilt Yapımı Kursu Sergisi.
- 11 Nisan 2019, Antalya, Antalya Mimarlar Odası Sergi Salonu, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Uluslararası Lisansüstü Eğitimi Sanat Ve Tasarım Sempozyumu Sergisi. (Cilt Eserleri)